

EVEREST TRANSPORT INC.

We are Hiring

Company Drivers

For team 65 cents per mile+Safety Bonus.
For Single Driver Run 55 cents per mile.
For Team 65 cents per mile+safety bonus.
Call, Goldy Ph: 260-797-1122

BUYING OR SELLING A HOME IN MICHIGAN

734-330-7933
734-459-1010
gary@soldbysingh.com
soldbysingh.com

RE/MAX CLASSIC

7 Offices to better Serve YOU!
Plymouth • Novi • Canton • Farmington Hills
Milford • Commerce Twp • Bloomfield Hills

Gurjeet Singh (Realtor)

BEST REAL ESTATE PACKAGE

Home Buying & Selling in Michigan

Residential & Commercial Loans

Home Improvement & Renovation

Loans Available in 26 States
CALL 734.709.9200

Vikram Jit Singh
Loan Officer (NMLS# 1485177)
Sister Mortgage (NMLS# 68437)

Malika Puri
Real Estate Agent

Nineteenth Year of Publication **ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ** **Price 50¢** **Email: punjabtimes1@gmail.com**
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 19, Issue 24, June 16, 2018 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ। ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਹਿਮ ਰਾਜ ਖੋਲ੍ਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮਾਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਵੱਲ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਾਲਮਪੁਰ ਤੋਂ ਚੁੱਕੇ ਡੇਰਾ ਆਗੂ ਮਹਿੰਦਰ ਪਾਲ ਬਿੱਟੂ ਤੋਂ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਚਾਬੀ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹਨ ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਖਿੱਤਾ ਛਾਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੀ 45 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪਾਲਮਪੁਰ ਤੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਮੈਂਬਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਵਿਚ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੂਤਰਧਾਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿਚ ਪੋਸਟਰ ਵੀ ਲਗਵਾਏ ਗਏ।

ਬੁਰਜ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਰਗਾੜੀ ਪਿੰਡਾਂ

‘ਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਸੂਤਾ ਘਿਰਿਆ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਤਾਰ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਮਗਰੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਸੂਤਾ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਰ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਲਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਦੋਂ ਉਪ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਾਜਿਸ਼ ਪਿੱਛੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਪਰ 6 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦ ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁੜ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਜਿਸ਼ਕਰਤਾ ਤੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੀ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਪਾਲਮਪੁਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਤੋਂ ਪਰਦਾ

ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਤੋਂ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿਚ ਧਰਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ 6 ਜੂਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ‘ਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਬਾਅਦ ਬਰਗਾੜੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੱਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਜੋੜ ਲਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਕਾਂਡ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਲੈਤੀ ਫਾਈਲਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਨਤਕ

ਲੰਡਨ: ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫਾਈਲਾਂ ਜਨਤਕ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਇਕ ਜੱਜ ਨੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਰਦਿਆਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਾਈਲਾਂ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਫਾਰਤੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਯੂ.ਕੇ. ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ

ਖਿਲਾਫ਼ 11 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੱਜ ਮੌਰੇ ਸੈਂਕਸ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਮਗਰੋਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੱਜ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਫਾਰਤੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਣ ਸਬੰਧੀ ਯੂ.ਕੇ. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੱਜ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ

ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀ ਜੁਆਇੰਟ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਕਮੇਟੀ (ਜੇ.ਆਈ.ਸੀ.) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਫਾਈਲ ਜਿਸ ਉਤੇ ‘ਇੰਡੀਆ: ਪੋਲੀਟਿਕਲ’ ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸੂਰੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਐਮ.ਆਈ-5, ਐਮ.ਆਈ-6 ਤੇ ਜੀ.ਸੀ.ਐਚ.ਕਿਊ. (ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰਜ਼) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਕੈਬਨਿਟ ਦਫਤਰ ਤਕਨੀਕੀ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ

(ਐਫ.ਓ.ਆਈ.) ਤਹਿਤ ਮੰਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, “ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਅਰਸੇ ਦੀ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਦੱਬ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ।” ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਹਿਤ ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫ੍ਰੀਲਾਂਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਫਿਲ ਮਿੱਲਰ ਨੇ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਮਿੱਲਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਗਰੇਟ ਥੈਚਰ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

Visit us on the web: www.punjabtimesusa.com

Special Sale 2018

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ \$975

ਦਿੱਲੀ \$855

ਟੈਕਸ ਸਮੇਤ

WorldWide Travel
www.fly2world.com
866 66 INDIA 46342

734 838 9998

24 ਘੰਟੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾ

Fares shown are from Detroit for departure between Sep 5th and Dec 8th. Fare may change without notice, please call for more details. Other conditions

COLDWELL BANKER

ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋ?

ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ਲ ਬਰੋਕਰੇਜ

TAJ HOME GROUP

ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਲਈ: ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਹੀ ਘਰ ਲੱਭਾਂਗੇ। ਸਾਡਾ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਟੀਚਾ ਹੈ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾਉਣਾ।

ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ: ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਲੋਕਲ ਮਾਰਕਿਟ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ।

ਘਰ ਤੁਰਤ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਲਿਸਟਿੰਗ ਕਰਵਾਓ

ਗੁਰਦੀਪ ਕਾਹਲੋਂ
224-409-4042
iShowHomes@yahoo.com

ਪਰਦੀਪ ਸਿੰਘ
847-322-5832
iShowHomes@Yahoo.com

20 S. Roselle Rd., Schaumburg, IL 60193

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax
Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

***Refinance up to 125% value of the house.**

- Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance).
- Self Employed and H1 Visa
- Jumbo loans
- Commercial Property With Business or Business Only.
- Business Equity Line of Credit.
- Multi Unit Investment Property.

Sikh National Center, Inc.

7500 N. Sam Houston Pkwy., Houston, Texas, 77064

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਟਰ, ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ 31 ਰਾਗਾਂ (ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ) ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਕਲਾਸੀਕਲ ਤਾਲਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਤਾਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜੰਮੇ-ਪਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਰੂਬਿਨ ਬੈਂਸ, ਫੋਨ: 281-773-8944
rubenbains@yahoo.com

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ
ਲੈਸ ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ
ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

*ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ

*3-4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai **Cell:734-644-1010** Office:734-747-4298

ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਤੇ ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਰਾਊਂਡ ਟ੍ਰਿਪ

ਸਿੰਗਲ ਡਰਾਈਵਰ ਲਈ 3000 ਮੀਲ ਅਤੇ ਟੀਮਾਂ ਲਈ 6000 ਮੀਲ

ਉਪਲਬਧ ਰੂਟ: ਲਾਰੀਡੋ, ਟੈਕਸਸ; ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ; ਬਰਾਉਨਜ਼ਵਿਲ, ਟੈਕਸਸ; ਮਿਜ਼ੋਰੀ, ਕੈਨਸਸ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ।

- *ਵਧੀਆ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਪੈਕੇਜ ਅਤੇ ਹੈਲਥ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ
- *ਸੇਫਟੀ ਬੋਨਸ *ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਘਰ
- *2018 ਮਾਡਲ ਦੇ ਨਵੇਂ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਫਰੇਟਲਾਈਨਰ ਟਰੱਕ
- *24 ਘੰਟੇ ਡਿਸਪੈਚ

*ਟੀ ਏ, ਫਲਾਇੰਗ ਜੇ ਅਤੇ ਲਵਸ ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਫਿਊਲ ਕਾਰਡ

FREIGHT LINES LTD.

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਜਗਮੋਹਨ ਗਿੱਲ

ਫੋਨ: 313-600-0273

Gill@autobahnfreight.com

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ॥

ਮਹਾਨ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ

29 ਜੂਨ ਤੋਂ 1 ਜੁਲਾਈ 2018 ਤੱਕ

ਭਾਈ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
(ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ)

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
(ਨਾਗਪੁਰ ਵਾਲੇ)

ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰੰਗੀਲਾ (ਦੁਰਗ ਵਾਲੇ)

ਭਾਈ ਅਨੰਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
(ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਜਥਾ)

ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ:

29 ਜੂਨ (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਕੀਰਤਨ

ਸ਼ਾਮ 6 ਤੋਂ ਰਾਤ 9:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

30 ਜੂਨ (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ 6 ਤੋਂ 8:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਆਤਮ ਰਸ ਕੀਰਤਨ

ਸ਼ਾਮ 5 ਤੋਂ ਰਾਤ 9:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ (ਐਤਵਾਰ)

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ 6 ਤੋਂ 8:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਆਤਮ ਰਸ ਕੀਰਤਨ

ਸਵੇਰੇ 10:30 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ ਜੀ। ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਬਾਹਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸਜੇਗਾ ਜੀ।
ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਜੀ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-850-2545 ਫੋਨ: 317-710-5433 ਫੋਨ: 317-408-0785 ਫੋਨ: 317-748-7164 ਫੋਨ: 317-417-6205

SIKH SATSANG OF INDIANAPOLIS

10950 Southeastern Ave, Indianapolis, IN 46239

ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਸਮਾਗਮ: ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਟਲਿਆ ਟਕਰਾਅ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੀ 34ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਹੋਈ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਨੇ ਮਾਹੌਲ ਕਾਫੀ ਤਲਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਝੰਡਾ ਵੀ ਲਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਵੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਰੱਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮਗਰੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਏ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠੇ ਬੜੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਤਾਂ ਇਥੇ ਲੱਗੀ ਗੋਲਕ ਉਤੇ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਕੁਝ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਝੰਡਾ ਸੀ ਜਿਸ

ਨੂੰ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਫਸੀਲ ਉਤੇ ਲਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਧੱਕਾ ਮੁੱਕੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਵੀ ਉਤਰ ਗਈਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਕੁਟਾਪਾ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਜਾਰਜ ਫਰਨਾਂਡੇਜ਼ ਇੱਕਸ਼ਾਫ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰੈਂਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦਾ ਅਮੁੱਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਰਿਵਾਲਵਰ ਅਤੇ ਤੀਰ ਵੀ

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ, ਬਰਗਾਤੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆਵਾਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਪਤਿਤਪੁਣੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵੀ ਆਖਿਆ।

ਉਧਰ, ਪਿੰਡ ਬਰਗਾਤੀ ਵਿਚ ਮੋਰਚੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਨੇ ਧਰਨੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮਾਜਿਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਤਭੇਦ ਭੁਲਾ ਕੇ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਰਗਾਤੀ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਮੰਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਨਰਮੀ ਤੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਖੁਸ਼

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਉਪਰੋਕਤ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੀ 34ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਸੁਰ ਕਾਫੀ ਨਰਮ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਤਿੱਖਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਸ ਵਾਰ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੀ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸੇ ਤਣਾਅ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਇਥੇ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਬਕਾਇਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਉਧਰ, ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਉਸ ਦਿਨ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵੱਲੋਂ ਮੁਆਫੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ 6 ਜੂਨ ਨੂੰ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ 'ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦੀਵਾਨ' ਸਜਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਮੰਡ ਨੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਉਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਗਾਤੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ, ਬਹਿਬਲ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਲਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਮੰਡ ਨੇ ਨਸ਼ੇ, ਪਤਿਤਪੁਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹਵਾ-ਪਾਣੀ,

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਕਰਜ਼ੇ, ਪਾਥੰਡਵਾਦ ਉਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਜਵਾਨੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਘਿਰੋ-ਖਿਚਤੀ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੇ ਜਾਨੀ-ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਕਿਮ ਤੇ ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਸਮੇਤ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਮੰਡ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਬੇਲੋੜੇ ਵਾਦਾਂ-ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰੇ।

ਉਪ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਆਈ ਯਾਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਭਗਵਾ ਪਿਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ।

ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਹਾਰ ਮਗਰੋਂ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ 'ਸੰਪਰਕ ਫਾਰ ਸਮਰਥਨ' ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਉਹ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਉਦਯੋਗ ਠਾਕਰੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਬੇਰੰਗ ਮੋਤਦਿਆਂ 2019 ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ, ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਨੇ 'ਗੱਠਜੋਤ ਧਰਮ' ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਹਾਮੀ ਭਰੀ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚਾਲੇ ਕਈ ਮਤਭੇਦ ਉਭਰੇ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਲੜਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੋਲ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ, ਵਪਾਰੀਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਵਧੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਡੇਢ ਘੰਟਾ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੱਲੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਵਫਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਹਟਾਉਣ, ਗੰਨਾ

ਉਤਪਾਦਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪਿਛਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ।

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਰਾਜਪਾਲ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦੜ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ ਨੇ ਵੀ ਗਿਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਕਾਫੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੁਰ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਾਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹੀਨਾ-ਸਵਾ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਣਾ ਵਕਤ ਜਾਇਆ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗਲੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸੂਰ ਤੇ ਸੋਚ ਵੀ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਹੁਣ 90 ਸਾਲਾ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਪਲੇਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਡਵਾਨੀ ਸਗੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਡਾ. ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ

ਵਾਨਪ੍ਰਸਥੀ ਛੱਡ ਕੇ ਅਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੋਦੀ-ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇਹ ਨਵੇਂ ਪੈਂਤੜੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹਾਰਨ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ 'ਚ ਸੱਤਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕ ਕੇ ਵੀ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਵਰਗੀਆਂ ਨਕਾਮੀਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਕਾਮੀਆਂ ਨੇ ਮੋਦੀ, ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ

ਸਹਿਯੋਗੀ ਧਿਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਪੁੱਠੀ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। 2014 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈਂਕੜ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਸਿਆਸੀ ਭਾਈਵਾਲ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦੀ। ਮੋਦੀ-ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਰੁਖ 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬਦਗੁਮਾਨੀ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਜਿਥੇ ਚੰਦਰਬਾਬੂ ਨਾਇਡੂ ਦੀ ਤੈਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਿਆ, ਉਥੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੰਦਰੀ ਸ਼ਰੀਕ ਵਾਲੇ ਤੇਵਰ ਦਿਖਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਹੁਗਲ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦਾ 'ਸਾਥੀ ਜੋੜੋ' ਮਿਸ਼ਨ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੱਸੇਗਾ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ 'ਸਾਹਿਬ' ਨੂੰ ਇਹ ਸਬਕ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਮਿਸ਼ਨ 2019' ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਵਿਚਲੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਸਹਿਯੋਗ ਬਿਨਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਕਾਰਨ ਮੁੜ ਭਖਣ ਲੱਗਾ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੜ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਹਿਮ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹਨ। ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਸਰਪੰਚ ਕਾਬਜ ਹਨ।

ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਹੁਣ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕਮਰ ਕੱਸੀ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਪੰਚੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਗਸਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਤੱਕ ਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ ਦੀ ਥਾਂ ਅਗਸਤ-ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ

ਵਾਰਡਬੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅਖੀਰਲੇ ਪੜਾਅ ਉਤੇ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵਾਰਡਬੰਦੀ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 312 ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਹਨ।

ਅੱਠ ਨਵੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ 312 ਵਿਚੋਂ ਛੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਜੇ 2015 ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ ਬਠਿੰਡਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਰਡਬੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਵੇਰਵੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਸੂਤਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨਿਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਲੱਗੇ 13 ਸਾਲ, 20 ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜਗਰਾਉਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਰਸੂਲਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗੰਢ-ਤੁੱਪ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਹੁਣ ਤਕਰੀਬਨ 13 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਲਈ ਕੌਮੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਲੰਘੀ 28 ਮਈ ਨੂੰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੀ.ਐਸ. ਬੱਲ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਅਗਵਾ, ਤਸੱਦਦ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀਆਂ ਮਦਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ

ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਚਾਰ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਪੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਤਸੱਦਦ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਨਿਆਂ ਖਾਤਰ ਇਸ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਵਿਆਹ ਵੀ ਨਾ ਕਰਵਾ ਸਕਿਆ। ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 21 ਜੁਲਾਈ 2005 ਨੂੰ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਕ ਦੂਰ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਲੜਕੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗਾ ਦੇਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਨਾਲ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਧਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਰਬੋਤਮ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਬਾਪੇ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਤੋਂ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿਚ ਲਾਏ ਗਏ ਧਰਨੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਸਫ਼ਰੀਆਂ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਧਰਨੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਚਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੇ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ ਧਰਨੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਧ ਰਹੀ ਸਰਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਵੀ ਕੰਨ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਲੋਕ ਇਹ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਵਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਵੱਕਾਰ ਨਾ ਵਧਾ ਜਾਣ। ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਉਭਰ ਰਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਦਖਲ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਪਾਸੇ

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 3-4 ਸਾਲ ਤੋਂ

ਦਾ ਬਰਗਾੜੀ ਧਰਨੇ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣਾ ਕੋਈ ਅਚਾਨਕ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ। ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਟਕਸਾਲ ਮੁਖੀ ਨੇ ਧਰਨੇ ਵਿਚ

ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਤੇ ਸਰਬੋਤਮ ਖਾਲਸਾ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦੂਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਚਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਤਾਂ ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਮੁਕੰਮਲ ਨਿਖੇੜੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਤੇ ਦੂਜਾ ਧਰਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣ

ਦੀ ਦੋਧਾਰੀ ਰਣਨੀਤੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਮੰਤਰੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਬਰਗਾੜੀ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ।

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਤੇ ਬਰਗਾੜੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਖੁਦ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਵਿਖੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਤੇ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੇਂਡ ਸਿਰਸਾ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਜੁਟਾ ਲਏ ਜਾਣ ਤੇ ਫਿਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਣ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੋਈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਫੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਏ।

ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕ ਕੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਕੈਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਵਫਦ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੜੇ ਕਰੜੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਕੈਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਬਦਲੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ, ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੱਦਿਆ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਕੇ ਧਰਨਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਵਫਦ ਨੇ ਠੋਸ ਕਾਰਵਾਈ ਬਗ਼ੈਰ ਧਰਨਾ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਆਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਨੁਕਰੇ ਲਗਾਈ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਰਗਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਖੁਫੀਆ ਵਿੰਗ ਨੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਦਲੀ ਬਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਹਤਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਬਾਰੇ ਸਰਗਰਮੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਛੇਤੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲ ਆਵੇਗਾ।

ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤੋਂ ਛੋਟ ਖਿਲਾਫ ਰੋਹ ਭਖਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਰਸਦ ਖਰੀਦਣ ਉੱਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਟੈਕਸ (ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ.) ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਭਖਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਭਾਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਖੇਰਾਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅੱਖੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਬੀਬੀ ਕਿਰਨਜੋਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤਹਿਤ ਟੈਕਸ ਦੇ ਵਾਪਸੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਆਗੂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਕਿਰਨਜੋਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਭੌਰ ਨੇ ਵੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਾਭ ਬਾਰੇ ਇਕ ਜਨਤਕ ਬੋਰਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ

ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਭੋਜ ਯੋਜਨਾ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਦੱਸਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਏ. ਜੀ. ਪੀ.ਸੀ. ਨੇ ਰਸਦਾਂ ਉੱਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਰਸੋਈ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਰਸਦ ਉੱਤੇ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਟੈਕਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਗਰਾਂਟ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਹੀ ਰਾਗ ਅਲਾਪ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੰਗਰ ਲਈ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਉੱਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਲੱਗੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉੱਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਬੋਝ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਰਕਮ ਖੇਰਾਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗੀ।

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਾਂ

ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਭੋਜਨ ਖੁਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਮਾਲੀ ਇਮਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਸੇਵਾ ਭੋਜ ਯੋਜਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2018-19 ਅਤੇ 2019-20 ਲਈ 325 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ 'ਸੇਵਾ ਭੋਜ ਯੋਜਨਾ' ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਭੋਜਨ ਖੁਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਲਾਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜੀ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਅਤੇ ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਮਹਿਜ਼ ਮੁਫਤ ਭੋਜਨ ਖੁਆਉਣ ਵਾਲੀ ਰਸੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਲੰਗਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਦਾਨ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਕ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਲੰਗਰ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਖੇਰਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ 'ਸੇਵਾ ਭੋਜ ਯੋਜਨਾ' ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਲੰਗਰਾਂ ਲਈ ਰਸਦ ਦੀ ਖਰੀਦ ਉਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਬਰਾਬਰ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਵਸੂਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਵੇਲੇ ਟੈਕਸ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਪਰ ਟੈਕਸ ਦੀ ਰਕਮ ਇਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ 87

ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਕੁਲ ਘਾਟਾ 2017-18 ਵਿਚ ਵਧ ਕੇ 87357 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਾਟਾ ਘਪਲੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ (12283 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਆਈ. ਡੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਬੈਂਕ ਰਿਹਾ।

ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਨੇ ਸਾਲ 2017-18 ਦੌਰਾਨ ਮੁਨਾਫਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਨੂੰ 1258.99 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਨੂੰ 727.02 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਦਾ ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮੁਨਾਫਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2016-17 ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੇ 21 ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਲ 473.72 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਕਰੀ ਕੁੱਕ ਜਾਂ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਕੈਰੀਆਊਟ (ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ) ਲਈ ਕਰੀ ਕੁੱਕ ਜਾਂ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਐਂਤਵਾਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਆਂਗੇ।

In person : Ajanta Grocers and Carryout
3227 South Blvd, Auburn Hills, MI
Call: 248-260-7425 (Bal)
519-564-2515 (Preeti)

24-25

ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਟਲਾਂਟਾ, ਜਾਰਜੀਆ 'ਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਫੋਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 757-240-9348

23-25

ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਓਹਾਇਓ ਵਿਚ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 330-396-1572
ਜਾਂ 440-381-7633

23-24

Punjab Times**Established in 2000
19th Year in Publication**Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Corrpondents**Detroit, MI**

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ**ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.****ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਹੀ ਕਿਮ-ਟਰੰਪ ਸਿਖਰ ਵਾਰਤਾ****ਸਿੰਗਾਪੁਰ:** ਅਮਰੀਕੀ ਸਦਰ ਡੋਨਲਡ
ਟਰੰਪ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਿਖਰ ਵਾਰਤਾ ਮੌਕੇ
ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਆਗੂ ਕਿਮ ਜੋਂਗ ਉਨ ਨੇ
'ਮੁਕੰਮਲ ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਨ' ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ
ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵੱਟੇ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ
ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ
ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ
ਮਿਲਣੀ ਕੋਰੀਅਨ ਪ੍ਰਾਈਦੀਪ 'ਚ ਬਣੇ ਤਣਾਅ
ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਭੂ-
ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ
ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।ਉਂਜ ਟਰੰਪ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
ਪਰਮਾਣੂ ਤਜਰਬੇ ਕਰ ਕੇ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਉਤੇ
ਲੱਗੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਆਇਦ
ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ
ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਿਖਰ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਸਵਾਗਤ
ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਕੀਤੀ
ਪੇਸ਼ਕਦਮੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਧਰ, ਸੰਯੁਕਤ
ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਅੰਤੋਨੀਓ ਗੁਟੇਰੇਜ਼
ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ
ਕਰਾਰ ਨੂੰ 'ਅਹਿਮ ਮੀਲ ਪੱਥਰ' ਦੱਸਦਿਆਂ
ਆਲਮੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹਕੋਰੀਅਨ ਪ੍ਰਾਈਦੀਪ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ
ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ
ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ।ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ
ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਚੱਲੀ ਪ੍ਰਬਲ
ਗੱਲਬਾਤ ਮਗਰੋਂ ਕਿਹਾ, 'ਬੀਤੇ ਦੇ ਝਗੜੇ ਝੇੜੇ
ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਬਣਨ
ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।' ਅਮਰੀਕੀ ਸਦਰ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ
ਨੂੰ 'ਇਮਾਨਦਾਰ, ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ
ਰਚਨਾਤਮਕ ਦੱਸਿਆ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਮ
ਨੇ ਕੋਰੀਅਨ ਪ੍ਰਾਈਦੀਪ ਦੇ ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਨ ਦੀ
ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲ
ਇੰਜਨ ਟੈਸਟ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ
ਸਹਿਮਤੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਆਗੂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ
ਪਲੇਠੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਟਰੰਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ
'ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਨਵਾਂ ਅਧਿਆਏ
ਲਿਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।' ਟਰੰਪ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ
ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਉਤੇ
ਲੱਗੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਦੋਵਾਂ
ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੀ
ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਸਾਂਝੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਸਹੀ ਪਾਈ।**ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਵਾਤਾਵਰਣ
ਪੱਖੀ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧੀ****ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ:** ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ
ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪੋਲੀਥੀਨ ਦੇ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਮੱਕੀ ਤੇ ਆਲੂਆਂ
ਤੋਂ ਬਣੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੀ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ
ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੰਗ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ
ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨਾ ਬਣਨ ਕਾਰਨ ਵਾਤਾਵਰਨ
ਪੱਖੀ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ
ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੋਲੀਥੀਨ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਦੀ
ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਬੋਰਡ
ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇਹ
ਮੁਹਿੰਮ ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ
ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਤੇ ਪਿੰਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੈਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੋਲੀਥੀਨ ਦੇ ਲਿਫਾਫੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ
ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦੇ ਸਿਰੋਪਾਉ
ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਲਿਫਾਫਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੀ
ਲਿਫਾਫੇ ਮੰਗਵਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ
ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।ਇਹ ਲਿਫਾਫੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਹਨ।
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ,
ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੰਗ ਮੁਤਾਬਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੀ
ਲਿਫਾਫੇ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਮੁਹਿੰਮ
ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ
ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸਤੇ 35 ਤੋਂ 40 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ
ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ
ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਟਨ ਵਜੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।**ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਡੇਰਾ
ਸਿਰਸਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ****(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)**ਮੁਲਜ਼ਮ ਚੁੱਕ ਲਏ ਹਨ ਜਾਂ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰ ਲਈ।
ਫਰਵਰੀ 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਮੌਤ 'ਚ ਹੋਏ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ
ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਵੀ
ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਲੱਭ ਗਏ
ਸਨ ਤੇ ਮੌਤ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਵੀ ਡੇਰਾ
ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪੁਖਤਾ
ਸਬੂਤ ਵੀ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ
ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਟੀਮ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਦੇ ਹੁਕਮ
ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ
ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਟਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ
ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਉਤੇ ਹੋਈਆਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ
ਘਟਨਾਵਾਂ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ
ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ
ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 2015 ਨੂੰ ਬੁਰਜ
ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਸਰੂਪ ਚੋਰੀ
ਕਰਨ 'ਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਬਿੱਟੂ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ
12 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ
ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਅਗਲੇ
ਦਿਨ ਪੋਸਟਰ ਲਾ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ

ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਬਿੱਟੂ ਦੀ ਹੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ।

ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ
ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ
'ਚ ਭਾਵੇਂ ਬਿੱਟੂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ
ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ
ਹੈ ਕਿ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ
ਕਹਿਣ ਉਪਰ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਜਾਂਚ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ
ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਘੜਨ 'ਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ
ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਡੇਰਾ
ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹਿਮ ਦੇ ਖਾਸ-
ਮ-ਖਾਸ ਪੀ.ਏ. ਰਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡੇਰੇ
ਦੀ ਕੌਮੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕਲੇਰ
ਕਰਨਾਲ, ਹਰਸ ਕੁਮਾਰ ਧੂਰੀ, ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ
ਦੇ ਕਸਬਾ ਬਰੇਟਾ ਦਾ ਸੰਦੀਪ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਬੁਰਜ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਤੇ
ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਢਾਈ
ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਹਵਾਲੇ ਹੈ ਪਰ
ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਛੋਟੀ-ਮੋਟੀ
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ
ਵਕਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ
ਸਰਗਰਮੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।**ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ
ਘਰ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਮੋਰਚਾ****ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:** ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਥੀ
ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਧਰਨੇ ਉਤੇ ਡਟੇ ਗਏ।
ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ,
ਸਤੰਦਰ ਜੈਨ ਤੇ ਗੋਪਾਲ ਰਾਏ ਸਣੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ
ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਮੋਰਚਾ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ
ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਇਸ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਬੇ.ਜੀ.ਪੀ. ਵੀ
ਹੈਰਾਨ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ
ਦੇ ਘਰ ਬਾਹਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ
ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ

ਤਿੰਨ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਅਨਿਲ
ਬੈਜਨ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਸਣੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਦਫਤਰ
ਦੇ ਵੇਟਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਸੌਂ ਕੇ ਰਾਤ ਕੱਟੀ। ਸੀ.ਐਮ.
ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ
ਹੜਤਾਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ, ਚਾਰ
ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਮਕਾਜ ਨੱਧ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ 'ਡੋਰ ਸਟੈਂਪ ਡਿਲੀਵਰੀ ਆਫ
ਰਾਸ਼ਨ' ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ
ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੰਗਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ।**‘ਬੇਬੀ ਕਿੱਲਰ’ ਦਾ ਰੂਹ ਕੰਬਾਊ ਅੰਤ****ਪਟਿਆਲਾ:** ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ
ਤੇ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਸੀਰੀਅਲ
ਬੇਬੀ ਕਿੱਲਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਆਪਣੇ ਵਾਰਸਾਂ ਹੱਥੋਂ ਅੰਤਮ ਰਸਮਾਂ ਵੀ ਨਸੀਬ
ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ
ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਇਸ ਲਈ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਦਾਹ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ
ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਰਾਜਿੰਦਰਾ
ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਮੁਰਦਾਘਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਜੱਜ
ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਜੇਲ੍ਹ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦਰਬਾਰਾ
ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਸੰਨ 1952 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬਿਆਸ
ਦੇ ਪਿੰਡ ਜੱਲਾਪੁਰ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ
1975 ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ
ਕੀਤੀ। ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਦਰਬਾਰਾ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੇਜਰ ਵੀਕੇ ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਲ
ਤਕਰਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰਨੇਡ ਨਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ
ਘਰ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਮਲੇ 'ਚ ਮੇਜਰ
ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਔਲਾਦ ਮੁੰਡਾ ਗੰਭੀਰ
ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਲਤਹਰਕਤਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ
ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।ਸਾਲ 1996 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਧੀ
ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਉਸ ਨੂੰ
ਕੁੱਲ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਕਤਲ
ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕਰ
ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ
ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੇ ਫਿਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ
ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਲ 2003 ਦੌਰਾਨ
ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ
ਗਈ ਤੇ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ
ਗਿਆ।ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਚਮਤਾ
ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ
ਲਈ ਤੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ
ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ
ਵਿਚ ਹੀ ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਕਰੀਬਨ
23 ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਲ 2004
ਵਿਚ ਇਸ ਬੇਬੀ ਕਿੱਲਰ ਨੂੰ ਫਾਸਟ ਟ੍ਰੈਕ ਕੋਰਟ
ਨੇ 30 ਸਾਲ ਲੰਮੀ ਕੈਦ ਦੇ ਨਾਲ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ
ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ।**ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਸਰਪਲੱਸ ਸੂਬੇ ਵਾਲੇ
ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪੋਲ****ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:** ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ
ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕਾਂਗੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ
ਸਰਪਲੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ
ਸ਼ਗੂਫ਼ਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਿਜਲੀ
ਬਿਲਕੁਲ ਸਰਪਲੱਸ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ
ਦੀ ਗੱਲ ਐਵੇਂ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ
ਲਾਈਨਮੈਨ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ
ਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੰਡੀਆਂ ਪਾ ਦੇਣਗੇ।

ਕਾਂਗੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ

**ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਨਾਲ
ਸਬੰਧਤ ਵਲੈਤੀ ਫਾਈਲਾਂ
ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਨਤਕ****(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)**ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ
ਇਮਦਾਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯਾਦ
ਰਹੇ, ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਯੂ.ਕੇ. ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ
ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ
ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ
ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ
ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਮਗਰੋਂ
ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡੇਵਿਡ ਕੈਮਰੋਨ ਨੇ ਇਸ
ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ
ਸਨ।ਅਕਾਲੀਆਂ ਸਮੇਂ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟ
ਚਿੱਟੇ ਹਾਥੀ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਬਿਜਲੀ ਲਏ, ਚਾਹੇ
ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ
ਸੂਬੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਬਿਜਲੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਲਦ ਪਾਵਰ
ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ
ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ
ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਮਿਲੇਗੀ। 20
ਜੂਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ
ਜਾਵੇਗੀ।**ਮਹਿਲਾ ਦੋਸਤ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ
ਦੇ ਦੋਸ਼ ‘ਚ ਅਰਮਾਨ
ਕੋਹਲੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ****ਮੁੰਬਈ:** ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰ ਅਰਮਾਨ
ਕੋਹਲੀ (46) ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਹਿਲਾ ਦੋਸਤ ਉਤੇ
ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
35 ਸਾਲਾ ਮਾਡਲ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਮਹਿਲਾ
ਦੋਸਤ ਨੇ 4 ਜੂਨ ਨੂੰ ਕੋਹਲੀ ਖਿਲਾਫ ਸਾਂਤਾਕਰੂਜ਼
ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ,
ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਅਦਾਕਾਰ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਤੇ ਕੋਹਲੀ
ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਕ ਫਲੈਟ 'ਚ ਇਕੱਠਿਆਂ
ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।**ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ**(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ

ਸ਼ਿਲਾਂਗ: ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸੁਣੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਦੁਖੜੇ

ਸ਼ਿਲਾਂਗ: ਮੁਲਕ ਦੇ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਸੂਬੇ ਮੇਘਾਲਿਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਮੁਕਾਮੀ ਖਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਐਨ.ਸੀ.ਐਮ.) ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਭੇਜੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਧੂਰੇ ਬਤਾ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਨ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਕੀਮਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਣੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ੀਬਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼ਿਲਾਂਗ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਪਹੁੰਚੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਜੋ ਕਾਫੀ ਕੀਮਤੀ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਸਲਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਥੇ ਵਿਵਾਦ ਵਧਿਆ ਜਦਕਿ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਨ ਲੜਕੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ' ਪੰਜਾਬੀ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵਸਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਲਾਮਤੀ

ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਨ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮੇਘਾਲਿਆ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਉਚ-ਤਾਕਤੀ ਕਮੇਟੀ ਕਾਰਨ ਵੀ ਫਿਰਕਮੰਦ ਹਨ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਾਮੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਦੋਵਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮਾਮੂਲੀ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਹੋਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਰਾਜੀਨਾਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਸੋਤੇ ਸੁਆਰਥੀ ਹਿੰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਾਰ' ਨੇ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਾ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਕਰਵਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਘਾਲਿਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਰਨਾਰਡ ਕੇ. ਸੰਗਮਾ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ ਸਮੱਚੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੀ ਜੁਡੀਸੀਅਲ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਡਾ. ਮੁਕੁਲ ਸੰਗਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦਤਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਵਧੀਆ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਜ

ਪੰਚਕੂਲਾ: ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਸਿਰਸਾ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲੀ ਧੀ ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 25 ਅਗਸਤ 2017 ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੇਸ ਵਿਚ ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹਿੰਸਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਚਕੂਲਾ ਤੋਂ ਸੁਨਾਰੀਆ ਜੇਲ੍ਹ ਰੋਹਤਕ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਲਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ।

Matrimonials

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਪਨੇਸਰ ਸਿੱਖ ਸੁਸ਼ੀਲ, ਸੁੰਦਰ ਕੰਨਿਆ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਯੋਗ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਮਰ 25 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-2", 10+2, ਬੀ. ਏ. ਨੈਨੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਨੈਨੀ ਦੀ ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਵੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, caprisingh8@yahoo.com ਜਾਂ ਫੋਨ: 91-99144-76161 (ਭਾਰਤ) 20

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted suitable beautiful US/Canadian citizen Jatt/Khatri Sikh girl for a really handsome US citizen clean shaven Khatri Sikh boy 30, 6'-1", doing pharmacy. Father Kochhar Khatri and mother Kashmiri Jatt Sikh Kahlon. Pl. contact, Ph: 859-312-2450, e-mail: monicacat2001@yahoo.com 23-26

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇਕਲੌਤਾ ਜੱਟ ਸਿੱਖ, 28 ਸਾਲ, 5'-8", ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕਾ ਬੀ.ਐਸਸੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਆਨਰਜ਼, ਐਮ. ਬੀ. ਏ. ਬੈਕਿੰਗ ਤੇ ਫਾਇਨਾਂਸ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਹੋਡ ਮੈਨੇਜਰ ਹੈ ਤੇ ਵਿਜ਼ਿਟਰ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਨਾਨਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੈਲ ਸੈਟਲਡ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 219-671-3442 22-

Suitable match wanted for US born citizen boy, 30 yrs, 5'-6", MD, finishing first year residency, wheatish complexion, vegetarian and teetotaler, Contact: 321-888-5109, E-mail: billsinghtech@gmail.com 20-

Wanted suitable US girl for Nai Sikh US citizen boy, Doctor of Pharmacy, 30, 5'10". The girl should be beautiful, tall, equally qualified. Cast No Bar. Serious inquires, email: kkausaca@gmail.com 24-27

Wanted mature, family oriented, vegetarian, preferably US based, over 30 issueless divorcee or widow for Lobana Sikh, 41, 5'-9" clean shaven, teetotaler, legally divorced, pending US immigration status. Family owns business & home, brother citizen & parents legal permanent residents of USA. Early marriage. Caste no bar. Contact: Ph: 330-348-4561, plmultani@yahoo.com 21-24

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

ਹਲਵਾਈ, ਤੰਦੂਰੀਏ, ਡੋਸਾ ਮੇਕਰ ਤੇ ਹੈਲਪਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ, ਤੰਦੂਰੀਆ, ਡੋਸਾ ਮੇਕਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635 8-

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

ਡਿਸਵਾਸਰ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੱਰੀ ਕੁੱਕ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਿਲਵਾਕੀ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ) ਵਿਚ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਗਰਿਲ ਅਤੇ ਟੇਸਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਡਿਸਵਾਸਰ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੱਰੀ ਕੁੱਕ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 262-894-0913 21-24

INDIAN BAZAAR

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

Ph: 317-534-5151, 916-524-0045

ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੀ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਯਾਦਗਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜਲੰਧਰ ਨੇੜੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਬਣੀ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਧੁਰੇ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਾਖੂਬੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ 2 ਪੜਾਅ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਮਾਰਚ 2018 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਕੁਝ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਬਣ ਕੇ ਉੱਭਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 3,50,000 ਤੋਂ ਟੱਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੈਲਾਨੀ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਬੀਤੇ ਯੁੱਗ 'ਚ ਆ ਗਏ ਹੋਣ। ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ

ਦਾ ਇਕ ਮਾਡਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਛੀ ਝਾਤ ਪਾਉਂਦਾ

ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀਆਂ ਉਘੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਿਤਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ

ਮਿਨਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ

ਵਿਚ ਇਕ ਨਾ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੀ ਜੋਤ ਜਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੈਲਰੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਿ 3ਡੀ ਤਕਨੀਕ ਰਾਹੀਂ ਇਕ 15 ਮਿੰਟ

ਦੀ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਗਏ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾ ਚਿੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਲੜੀ 'ਚ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 4 ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਖੜੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਲਈ ਪੂਰਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ ਕਲਾ ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਫਿਲਮਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਬੈਨੋਗਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ

ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੀ ਇਕ ਫਿਲਮ ਵੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਵਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜੋਕੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਐਮ.ਫੀ. ਥੀਏਟਰ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ 150 ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹਾਲ, ਇਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਇਕ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਤੇ ਇਕ ਫੂਡ ਕੋਰਟ ਵੀ ਇਸ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਪੱਖ 45 ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਇਕ ਲੇਜ਼ਰ ਸ਼ੋਅ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਟਵਾਰੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੇਜ਼ਰ, 3 ਡੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਾਟਰ ਕਰਟਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਤਕਨੀਕ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੇ ਬਾਖੂਬੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ 7 ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 11:00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 7:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਵਿਚ 75 ਨਵੇਂ ਕੇਸ ਆਏ ਸਾਹਮਣੇ

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਪਟੋਦੀ ਵਿਖੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ 47 ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 297 ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾੜ ਫੂਕ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਸਿੱਖ ਇਨਸਾਫ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਲਾਇਆ।

ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਸਿੱਖ ਇਨਸਾਫ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਘੋਲੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਟੀ.ਪੀ. ਗਰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 34 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਏ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਕਾਫੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਨ। ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਉਨ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਜੀਰਾ ਦੇਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ 75 ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਟੀ.ਪੀ. ਗਰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਆਏ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾ ਕੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦੇਵੇ। ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ

ਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਟੋਦੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1984 'ਚ ਵਾਪਰੇ ਭੋਪਾਲ ਗੈਸ ਕਾਂਡ ਦੌਰਾਨ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ 3 ਦਹਾਕੇ ਬੀਤਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਬਣਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਪਟੋਦੀ ਦੇ 55 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਦਾਸਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਪੇਨ ਕੈਬਨਿਟ 'ਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਮਹਿਲਾ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ

ਮੈਡਰਿਡ: ਸਪੇਨ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਿਲਾ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੇਡਰੋ ਸਾਂਚੇਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ 11 ਮਹਿਲਾ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ, ਵਿੱਤ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਵਿਭਾਗ ਹੋਣਗੇ। ਸਪੇਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਛੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੈਕਸ ਸਕੈਂਡਲ: ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਸਣੇ ਪੰਜ ਨੂੰ 10-10 ਸਾਲ ਕੈਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਲ 2006 ਵਿਚ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਰਹੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਸੈਕਸ ਸਕੈਂਡਲ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ., ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 10-10 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਗਗਨ ਗੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਕੇ.ਸੀ. ਪਾਥੀ, ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਮੁਹੰਮਦ ਅਸ਼ਰਫ ਮੀਰ, ਮਸੂਰ ਅਹਿਮਦ ਉਰਫ ਮਕਸੂਦ, ਸਬੀਰ ਅਹਿਮਦ ਲੰਗੂ ਅਤੇ ਸਬੀਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜੂਨ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਨਰਮੀ ਵਰਤਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਕੇ.ਸੀ. ਪਾਥੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਰਹਿ ਕੇ 40 ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਨਰਮੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਅਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਾ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰਨਬੀਰ ਪੈਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। 2006 ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੀੜਤਾਂ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਮਲਾ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿੱਪ ਦੇ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ।

ਮਾਰਚ 2006 ਦੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਰਹਿੰਦੇ ਬਾਸ਼ਿਰ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਇਕ ਗੰਦੀ ਵੀਡੀਓ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦੀ ਇਕ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਿੱਪ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਸੀ.ਡੀ. ਬਣਾ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ 'ਚ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਬੀਨਾ ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦਾ ਧੰਦਾ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੈਂਪ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਆਰੀਆ ਵੀਰ ਦਲ ਦੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ ਨੇ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੁਦ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਘਿਰਾਉ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਸੰਸਥਾ ਗੁਰੂ ਵਿਰਜਾਨੰਦ ਸਮਾਰਕ ਵਿਚ ਸੱਤ ਰੋਜ਼ਾ ਕੈਂਪ ਲਗਾ ਕੇ 250 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮ-ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜੂਡੋ, ਕਰਾਟੋ, ਕਿਰਪਾਨ ਚਲਾਉਣ ਤੇ ਨੇਜੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ

ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ 4 ਗੈਂਗਸਟਰ ਹਲਾਕ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੀਮ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਛਤਰਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ 4 ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਮੁਕਾਇਆ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ 6 ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਨਾਮੀ ਅਪਰਾਧੀ ਰਾਜੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉੱਤੇ 1 ਲੱਖ ਦਾ ਇਨਾਮ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਰਾਜੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਸਮੇਤ ਗੈਰ ਦੇ 5 ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 4 ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਰਾਜੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਦਰੋਹ, ਉਮੇਸ਼ ਡੋਨ ਅਤੇ ਭੀਖੂ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵੱਡੀ ਵਾਰਦਾਦ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਆਪਣੇ ਗੈਰ ਨਾਲ ਛਤਰਪੁਰ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤ 'ਚ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਚ 4 ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ।

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕੈਂਪ ਸਬੰਧੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੈਂਪ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਇਥੇ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਕੋਲੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਇਸ ਆਰੀਆ ਵੀਰ ਦਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਯੋਗਾ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਸਮਾਗਮ

ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਣ ਪੁੱਜੇ ਸਨ।

ਸਿੱਖ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਜਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਪਰਦੇਸੀ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਤਨਾਮੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵੱਕਾਰ ਨੂੰ ਢਾਅ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਕਾਹਲੋਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਚੱਢਾ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰੋਪਾਉ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਮੁੜ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਦੀ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਟੇਜ ਸਾਂਝੀ ਕਰੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਵੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੁਣ ਚੱਢਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਗਰ ਘਰ ਲਈ ਇਕ ਮਸ਼ੀਨ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਲੰਗਰ ਘਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁਤਾਬਕ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ

ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰੋਪਾਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਢਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ (ਸ਼ਹੀਦਾਂ) ਵਿਖੇ ਵੀ ਲੰਗਰ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮਸ਼ੀਨ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫੋਟੋਆਂ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਜੋਕੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿੱਘਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਲਾਤ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਆਗੂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਸੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲ ਵੀ ਸਿਰ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਪਿਛੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨੁਕਤੇ ਵੀ ਏਨੇ ਠੋਸ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਛੇਤੀ ਕੀਤੇ ਕੱਟਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਇਸ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਉਲਝ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੋਚ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਥ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦਾ ਬੇਝਿਜਕ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਲੋਕ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਆਪੇ ਸੱਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਮਹਿਮਾਨ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ।

ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਸਕੀ ਧੀ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਈ ਵਿਵਾਦ ਛਿੜਨਗੇ, ਨਾ ਜਾਂਚ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਣਬ ਰੁਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਾਂਗਾ, ਤੇ ਕੀਤਾ ਵੀ ਏਦਾਂ ਹੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਉੱਤੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਆਖਿਆ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਉਸ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਸੁਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸੋਚਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸੱਦਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਉਹ ਖੁਦ ਕਰ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਥੇ ਆਏ ਹਰ ਖਾਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਘ

ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬੋਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਉਨੀ-ਇੱਕੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਪੋਚਾ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਬਾਅਦ 'ਚ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੋਲੇਤਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਘ ਨੇ ਸੰਘ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕੀ ਸੀ?

ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਜਿਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਉਲਝ ਗਿਆ, ਉਹ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੀ ਧੀ ਸਰਮਿਸ਼ਠਾ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਹੀ ਟਿਪਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦਾ 'ਡਰਟੀ ਟ੍ਰਿਕਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ' ਬੜੇ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਹਰਕਤ ਨੂੰ ਸੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਟਿਪਣੀ ਦੇ ਪੱਖ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇੜ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਕਿ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ ਕੱਟ-ਵੱਢ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੀ ਟੋਪੀ ਫਲਾਣੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ 'ਵਾਇਰਲ ਸੱਚ' ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਤਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਈਬਰ ਕਰਾਈਮ ਵਿਰੁਧ ਚੌਕਸੀ ਲਈ ਬਣਿਆ ਸੈਲ ਫੋਲਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਖੁਰਾ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਂਜ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਕੱਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਬੜੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ

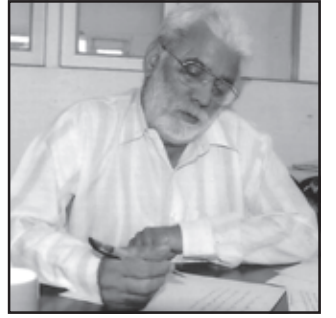
ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿਪ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਗਹਿਲੋਤ, ਜੋ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਪਿਆ ਸੀ, "ਇਹ ਡੈਮ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਡੈਮ ਬਣਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਕੱਢ ਲਈ ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਲ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੀ ਪਵੇਗਾ?" ਉਸ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਸ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਹਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਲਫਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਬਾਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਗਹਿਲੋਤ ਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਏ. ਬੀ. ਪੀ. ਨਿਊਜ਼ ਦੇ ਵਾਇਰਲ ਸੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੇ ਉਹ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿਪ

ਵਿਖਾ ਕੇ ਫਿਰ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਾ ਅਸ਼ੋਕ ਗਹਿਲੋਤ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੈਮ ਬਣਵਾਏ ਸੀ, ਜਨ ਸੰਘ ਵਾਲੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਕੱਢ ਲਈ ਹੈ, ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਫਸਲ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੀ ਪਵੇਗਾ? ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਅੰਤ ਵਾਲੇ ਲਫਜ਼ ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਏਦਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਗਹਿਲੋਤ ਦਾ ਕਿਹਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਕਨ੍ਹਈਆ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰੋਸਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਨ੍ਹਈਆ ਵਾਲੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਤੋਰੀ ਗਈ, ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਸ਼ੋਕ ਗਹਿਲੋਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਗੱਲ ਵੱਲ ਆਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਪੁਰ ਦੇ ਇਸੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵੀ ਆਏ ਸਨ, ਫਲਾਣਾ-ਫਲਾਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਆਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਆਣ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕੀ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸੱਚ ਹੋਣਾ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਅਰਬਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਜਣਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਵਕਤ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸਰਜਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਿਰ ਗਣੇਸ਼ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਟਸ-ਐਪ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਰਗਾ ਸਿਸਟਮ ਮੌਜੂਦ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੰਜੇ ਕੌਰਵ-ਪਾਂਡਵ ਜੰਗ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੀ ਕ੍ਰਮੇਟਰੀ ਵਾਂਗ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਹੋਰ ਕਮਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇੱਕ ਲੀਡਰ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ-ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਇਹੋ ਅਕਸ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹਰ ਲਾਉਣ-ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲੋਕ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਕਹਿ ਕੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜੇ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਣਾ ਧਰਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਰਦ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੱਕ ਸਭ ਨਾਲ ਜਿੰਦਾ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਣਾ!

ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਇਸ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਮੱਤ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨਅਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਬਦਲਵਾਂ ਸਰੂਪ ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਆਦਮ ਜਾਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਲੰਮੀ ਨਹੀਂ। ਪਲੀਤ ਹੋ ਰਹੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵਧ ਰਹੀ ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆਉਂਦੇ ਬਰਫੀਲੇ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰਾਂ ਦੇ ਪਿਘਲਣ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਵਧ ਰਹੇ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿੱਤ ਨਵੀਂ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਵਿਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਓਹੀ ਕੁਦਰਤ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵਧ ਰਹੀ ਇਸ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ? ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਇਸ ਧਾਰਨਾ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ
ਫੋਨ: 91-98156-98451

ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਤਪਸ਼ ਪਿਛਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਤਰਜ਼ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨਅਤੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਨ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਨਅਤੀ ਵਿਕਾਸ 17ਵੀਂ-18ਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਸਾਮਰਾਜੀ-ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵਸੀਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਰਥਕ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਢਾਂਚਾ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਜੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਇਸ ਝੰਜੋੜੇ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰਿਆ?

ਇਸ ਦਾ ਜੁਆਬ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਤੇ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਏਂਗਲਜ਼ ਨੇ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ' ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ-ਏਂਗਲਜ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦੇ ਦੌਰ ਦੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀਆਂ ਸਭ ਅਲਾਮਤਾਂ ਵੇਖ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਇਨਕਲਾਬ ਰਾਹੀਂ

ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਬਨਾਮ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਿਕਾਸ

ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਨਅਤੀ ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਕਹਿਣ ਨੂੰ, ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਖਾਤਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਧਰੇ ਗਵਾਹ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਤਵਾਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਡਰ ਜਾਹਰ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਲਿਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਇਹੋ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ ਤੇ ਜਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਆਦਮ ਜਾਤੀ ਜਾਂਗਲੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਲੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੇ ਵਧਦੀ ਤਪਸ਼ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਇਸੇ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਅਲਾਮਤ ਹੈ।

1848 'ਚ ਜਾਰੀ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ' ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਤਿੱਖੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਕਾਰਨ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਗਲੀ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤ ਕੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਨੀ ਕੰਧਾਂ ਟੱਪ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘੋਰ ਨਫਰਤ ਰੱਖਦੇ ਜਾਂਗਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਡੇ ਟੇਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਸਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਭ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਜੀਵਾਦੀ ਢੰਗ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭਿਅਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਕਲਪਿਆ ਇੱਕ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜ ਲਿਆ ਹੈ।

'ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕਿ 'ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਕਲਪਿਆ ਇੱਕ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜ ਲਿਆ ਹੈ' ਅਜੋਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਇੱਕ ਕਲਪਿਤ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ

ਹੈ। ਅੱਜ ਇਹੀ ਕਲਪਿਤ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖੀ, ਸਮਾਜੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪੀੜ ਹੰਢਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜੋਕਾ ਬੋਲੇਤਾ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਇਸੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ 'ਵਿਕਾਸ' ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਉਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਪਸਾਰ, ਬਣ ਰਹੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਟ, ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਮਹਿੰਗੇ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਕੱਪੜੇ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ, ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਈਟ ਕਲੱਬ, ਉਥੇ ਰਾਤ ਭਰ ਹੁੰਦੇ ਭੜਕੀਲੇ ਡਾਂਸ, ਥਾਂ-ਥਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗੀ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਪੱਛਮੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ, ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸਨੁਮਾ ਸਿਨੇਮਿਆਂ 'ਚ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਾਮੁਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਫਿਲਮਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਬਹੁ ਮੰਜਲਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਹੋਟਲਾਂ ਵਰਗੇ ਹਸਪਤਾਲ, ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਕਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਹੋੜ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਬਣੇ ਸਾਹੀ ਮਹੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੋਣਾ; ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਚਮਚਮ ਕਰਦੀਆਂ

ਬਿਜਲੀਆਂ। ਇਹ ਸਭ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੜਾ ਦਿਲਖਿੱਚ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਪਾਸੇ ਬੋਲੇ-ਬੋਲੇ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਸੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਅਰਬਾਂ ਲੋਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਅਰਬਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰਿਵਾਰ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ੇਤੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੁੜੀਆਂ ਸ਼ੌਕੀਆ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ 'ਵਿਕਾਸ' ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਭ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਚੋਰਿਗਰਦੇ, ਧਰਤੀ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਤ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਵਿਕਾਸ' ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵਧੀ ਤਪਸ਼ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹੀ ਖਤਰੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਤਨ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਨੁਭਵੀ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦਾ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ। ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਜਿਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਮਰਾਜੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਵੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਅਸੰਭਵ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਿਰੰਤਰ ਤਣਾਅ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ 90 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਤਣਾਅ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਪਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੀ ਧੁੱਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਵੀ ਦਾਅ ਉੱਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਹਿਜ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਟੁੱਟਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਮੂਰਖਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਨੀਂਦ ਦੀ ਦਾਤ ਵੀ ਅੱਜ ਇੱਕ ਦੁਰਲੱਭ ਵਸਤੂ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਭਿਅਤਾ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਕਾਸ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਸਭਿਅਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਸਭਿਅਤਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੈਸੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਲਪਿਤ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਸਭਿਅਤਾ ਤੇ ਕਲਪਿਤ ਖਪਤਕਾਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵਸੀਰ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਕਲਪਿਤ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵਧ ਰਹੀ ਇਸ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਕਮ ਵਰਗ ਦੇ ਭਾਰੂ ਗ਼ੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਾਮਰਾਜੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ 'ਵਿਕਾਸ' ਸਮਝ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 16 ਜੂਨ 2018

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਟਰੰਪ ਤੱਕ

ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਤਿੰਨ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਗਾਹ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਖ਼ਬਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਤੇ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਿਮ ਜੋਂਗ-ਉਨ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਾਲ ਵਾਬਸਤਾ ਹੈ। ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲ ਮੁੜਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ‘ਪ੍ਰਾਪਤੀ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਜਿਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰਾਜੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨਾ-ਅਹਿਲੀਅਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਲ ਦਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਡੇਰੇ ਵਾਲੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਇਹੀ ਸਿਆਸਤ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੱਖ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਆ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਉਹੀ ਪੁਲਿਸ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਂਦੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਥੇਰੇ ਮੁਲਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਢਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਤਫਸੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਬਾਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲਤ ਸੁਨੇਹਾ ਨਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰ ਅਤੇ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸ਼ਖਸਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਿਰੋਲ ਸਿਆਸਤ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਇਹਤਿਆਸ ਵਰਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਹੋਰ ਵਧਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਵੀ ਮਸਲਾ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਤਾ ਦਾ ਗਰਾਫ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਭਾਰ ਕੇ ਹਮਦਰਦੀ ਬਟੋਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਹਫ਼ਤੇ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਲੀਡਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮੀ ਵਰਤਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਕਈ-ਕਈ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਬਥੇਰੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਅਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਾਓਵਾਦੀ (ਕਮਿਊਨਿਸਟ) ਹੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਜਾਪ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰੇ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਹਨ।

ਤੀਜਾ ਮਸਲਾ ਕੁਝ ਸਾਹ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਬਾਰੇ ਜੋ ਰੁਖ ਅਪਨਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਮੁੱਚਾ ਸੰਸਾਰ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸੀ। ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਿਮ ਜੋਂਗ-ਉਨ ਨੇ ਵੀ ‘ਇੰਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੱਥਰ’ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਗੱਲ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਲੱਗਣ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਜਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਪਰ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਾਂਪੱਖੀ ਹੀ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੂਨ ਜੇਅ-ਇਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਇਆ ਯੋਗਦਾਨ ਵੀ ਰੰਗ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਪੜਾਅ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਡਰ ਪੈਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਆਖਰਕਾਰ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ 18 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕੋਰੀਅਨ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ ਵਿਚੋਂ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ।

ਨਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਪੈਸਾ ਖੋਟਾ ਆਪਣਾ!

ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਰਾਹ ਤਾਂਈ ਛੱਡ ਕੇ ਅਜੋਕਾ ਸਿੱਖ, ਡਿੱਗਣੇ ਲਈ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਖੂਹ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਨੱਸਿਆ। ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਭੌਂਦ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਪੁੰਨਿਆ ਤੇ ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਪਾ ਲਈ ਐ ਸਮੱਸਿਆ। ਸਹਿਜ ਸਬਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਕੱਢ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਚੋਂ, ਵਹਿਮ ਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਕੱਸਿਆ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਧੱਸਿਆ। ਪੈਸਾ ਖੋਟਾ ਆਪਣਾ ਤੇ ਦੌਸ਼ ਦੇਈਏ ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ, ਆਪੇ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਇਕ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਸੈਂਕੜੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫੱਸਿਆ!

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੇ ‘ਮਿਸ਼ਨ ਤੰਦਰੁਸਤ ਪੰਜਾਬ’ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅੱਜ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਇਸ ਤੱਥ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕਿੰਨੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕਾਰਜ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਤਰੱਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਿਰਮਲ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਿਆਸਤ/ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਮਸਲਿਆਂ (ਜਿਵੇਂ ਲਾਲ ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਵਾਤਾਵਰਨ, ਸਿਹਤ, ਸਾਫ਼ ਹਵਾ, ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਾਣੀ, ਰਸਾਇਣ-ਮੁਕਤ ਖੁਰਾਕ ਆਦਿ) ਵੱਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਤ ਦਿਨ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਮੋੜਾ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਮਿਸ਼ਨ ਤੰਦਰੁਸਤ ਪੰਜਾਬ’ ਬਾਰੇ ਐਲਾਨ ਉਸ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਕਦੀ-ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਾਲ ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ? ਉਂਜ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਲਾਲ

ਨਿਰਮਲ ਸੰਧੂ

ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ (ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ) ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਸੂਬਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ, 2011 ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ‘ਰਾਈਟ ਟੂ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਐਕਟ’ (ਸੇਵਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ) ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੜ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਚੰਗੇਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ।

ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂਬੱਧ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵੱਢੀ ਲੈਣ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਫਾਈਲਾਂ ਦੱਬੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੀ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰੇ ਦੀ ਚੁਸਤ ਤੇ ਚਲਾਕ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ, ਇਹ ਉਹੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਛੱਤ ਹੇਠ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ 67 ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ 2147 ‘ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ’ ਵਿਚੋਂ 1647 ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ‘ਵਿੱਤੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਨਹੀਂ’ ਸਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣਾ ਕਤਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਸਿਸਟਮ ਅੰਦਰ ਰਚੀ-ਵਸੀ ਲਾਲ ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ; ਖਾਸ ਕਰ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਉਚ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਫੈਸਲੇ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ। ਇਥੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਨੇਮਾਂ ‘ਤੇ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕੀ ‘ਵੱਡੇ ਸ਼ਿਕਾਰ’ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਆਪੇ ਬਣਾਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਟਕਾਉਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ (ਸਟੋਪ) ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬਥੇਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਬੂਝ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਇਥੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੁੱਖ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ: ਜੇ ਉਪਰਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਹੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਸ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਇਹ ਆਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਪੰਜਾਬ ਲਾਲ ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ-ਵਿਰੋਧੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ

ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ?

ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾੜੀ ਸਿਹਤ, ਹਵਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਆ ਰਹੀ ਗਿਰਾਵਟ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਰਗੇ ਮੁੱਖ ਲੋਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ, ਬਜਟ ਰਾਹੀਂ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਾ ਹੁਣ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਲੀਹ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ‘ਲਕੀਰ ਦੀ ਫਕੀਰ’ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਏਜੰਡੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਜਟ ਬਾਰੇ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ‘ਮਿਸ਼ਨ ਤੰਦਰੁਸਤ ਪੰਜਾਬ’ ਨਾਲ ਇਹ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਨਾਜ਼ੁਕ ਤੇ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਮੁੱਦੇ ਵੱਲ ਮੁੜੀ ਹੈ।

‘ਤੰਦਰੁਸਤ ਪੰਜਾਬ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ‘ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸੂਬਾ’ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ। ਉਂਜ, ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। ਐਨਆਰਆਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ, ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਰਗਾ ਜਜ਼ਬਾ, ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਲਈ ਸੋਨੇ ‘ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬਣ ਸਕੇ।

ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜਭਾਗ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ, ਨਹਿਰੀ ਪਟੜੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹੇ ਲਈ ਇਹ ਲੋਕ, ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਪਿੱਛੇ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਰਸਾਇਣ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਰਸਾਇਣ ਘੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ।

ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਦੁਰਾਚਾਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕੂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ‘ਤੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁਖੀ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੱਲ ਬਣੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਬੋਰਡ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਬਿਆਸ ਵਿਚ ਸੀਰਾ ਛੱਡੇ ਜਾਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਚੰਢਾ ਸ਼ੁਗਰ ਮਿਲ ਨੂੰ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਮਿਲਾਂ ਉੱਤੇ ਨੇਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਾਣਾ ਸ਼ੁਗਰ ਮਿਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਵਿਚ ਬਾਕਾਇਦਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਿਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਲੁਭਾਊ ਨੀਤੀਆਂ ‘ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਸਲਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਸੁਖਾਲੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ

ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਲਈ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਮੀਂਹ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਜਾਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤਰਜੀਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਹੀ ਪਹਾਲੀ ਸਾੜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ, ਤੇ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਵਰਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਭੀੜ-ਭੜੱਕਾ, ਟਰੈਫਿਕ ਜਾਮ, ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੇ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ।

ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਸਮਝੋ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਸਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਤਾਹੀ ਤੇ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਗ਼ੈਰ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਖੁੰਭਾਂ ਵਾਂਗ ਉਗ ਆਈਆਂ। ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ‘ਚ ਜਲ ਸਪਲਾਈ, ਸੀਵਰੇਜ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਇਸ ਮਾਡਲ ‘ਚ ਸਭ ਵਸੀਲੇ ਫਲਾਈਓਵਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਚੌੜੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਤੇ ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਉੱਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਮਾਰਟ ਸਿਟੀ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਪੈਸਾ ਆਉਣਾ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਜਾਗਰੂਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੀਡਰ ਬਾਗੋਂ-ਬਾਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਦਗੀ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਰਹਿਣਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਫੰਡ ਜੁਟਾਉਣ ਖਾਤਿਰ ਅਣਉਪਜਾਊ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਖਰਚੇ ਘਟਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਾਰੇ ਪਿਆ ਘੜਮੱਸ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਕਿਉਂ, ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਮੀਆਂ ਸਾਕਿਬ ਨਿਸ਼ਾਰ ਵਾਰਗੋ ਜਿਊਤੋ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਸਾਫ਼ ਹਵਾ-ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਦੁੱਧ’ ਲਈ ਜਹਾਦ ਛੇੜਿਆ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 30 ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਆਪੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਮੈਟਰੋ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦੇਣਗੇ। ਇਧਰ, ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਅਦਾਲਤੀ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕਸੌਲੀ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰ ਰਹੀ ਮਹਿਲਾ ਅਫਸਰ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤਲਬ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਸਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਦਲ ਨਾਲੋਂ ਰਤਾ ਕੁ ਚੰਗੀ ਵਿਰਾਸਤ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਗ਼ਲਤ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਲਾਲ ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਲ/ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਿਆਂ, ਗ਼ੈਰ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਉਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਹੋਵੇ।

ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ

ਛੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਨਾਗਪੁਰ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਪੰਜ ਜਮਹੂਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. (ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ) ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮਾਮੂਲੀ ਮਾਮਲਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਗ਼ੈਰਜਮਹੂਰੀ ਦਸਤੂਰ ਦੀ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਸਿਰਕੱਢ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਦਮਨ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਵਾਮ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਬੌਧਿਕ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੁਣੇ ਤੋਂ ਐਂਬੇਡਕਰਵਾਦੀ ਚਿੰਤਕ ਸੁਧੀਰ ਢਾਵਲੇ 'ਵਿਦਰੋਹੀ' ਪਰਚੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਦਲਿਤ ਕਾਰਕੁਨ ਹਨ। ਨਾਗਪੁਰ ਤੋਂ ਐਂਡਵੇਕਟ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਾਡਲਿੰਗ ਲੋਕਪੱਖੀ ਵਕੀਲ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕਪੱਖੀ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਆਈ.ਏ.ਪੀ.ਐਲ. ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 91-94634-4342

ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਸਮੇਤ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਕਾਰਕੁਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੋਮਾ ਸੇਨ ਨਾਗਪੁਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਮੁਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਔਰਤਾਂ ਉਪਰ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਸਮੇਤ ਹਰ ਸਮਾਜੀ ਤੇ ਰਾਜਕੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰੋਨਾ ਵਿਲਸਨ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਚਿੰਤਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਸਕੱਤਰ ਹਨ। ਮਹੇਸ਼ ਰਾਵਤ ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ (ਪੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਡੀ.) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਫੈਲੋ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਜਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉਜਾੜਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਕੁਨ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦਲਿਤਾਂ ਵਲੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਜੇ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ ਸਤਾਬਦੀ ਮਨਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਪਿੱਛੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਿਤ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਫੰਡ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਅੱਠ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 153 (ਏ), 505(1) (ਬੀ), 117 ਅਤੇ 34 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਢਾਵਲੇ ਅਤੇ ਕਬੀਰ ਕਲਾ ਮੰਚ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ; ਲੇਕਿਨ ਮਾਰਚ 2018 ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਹੋਰ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਇਸ ਬੁਨੀ ਕਹਾਣੀ ਉਪਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਓਵਾਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਈ-ਮੇਲ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੋਨਾ ਵਿਲਸਨ ਦੇ ਲੈਪਟਾਪ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਧਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਵੇਂਦਰ ਫਤਨਵੀਸ ਨੇ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਦੋ ਧਮਕੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕੇਸ ਐਨ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ 90 ਫੀਸਦੀ ਅਪਾਹਜ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਲਿਖੀ ਗਈ। ਚੋਰੀ ਦਾ ਸਮਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਡੇਟਾ ਸਟੋਰੇਜ ਡਿਵਾਈਸ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਏ ਗਏ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਓਵਾਦੀ ਸੰਪਰਕਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਉਪਰ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਯੋਜਨਾਘਾਤਾ, ਮਾਓਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਠੱਪਾ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਛੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਧੀਰ ਢਾਵਲੇ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਰਾਵਤ ਉਪਰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੁਧੀਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ 40 ਮਹੀਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਬਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮਹੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਸਮੇਤ ਛੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮਹੇਸ਼ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ ਯੁੱਧ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਤਾਬਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਉਚ ਜਾਤੀ, ਹਿੰਦੂਤਵ ਹਜ਼ੂਮ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਟਕਰਾਅ ਪਿੱਛੇ 'ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਿੰਕ' ਖੋਜੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੇ ਮਾਜਰਾ ਕੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਸਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਜੱਜ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਬੀ.

ਸਾਵੰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ 260 ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਵਾਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੰਬੇਡਕਰ ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜਸਟਿਸ ਕੋਲਸੇ ਪਾਟਿਲ ਵਰਗੀਆਂ ਉਘੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਹਸਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ? ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਵਾਪਰੀ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਭਗਵੇਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਸੰਭਾਜੀ ਭੀਡੇ ਅਤੇ ਮਿਲਿੰਦ ਏਕਬੋਟੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਉਨ ਰਹੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ 'ਹਿੰਦੂ ਗੌਰਵ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਉਚ ਜਾਤੀ ਹਜ਼ੂਮਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਗਵੇਂ ਝੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ਉਸ ਹਜ਼ੂਮ ਵਲੋਂ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਦਲਿਤਾਂ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਅੱਜਮਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾਬਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਨਵੇਂ ਪੇਸ਼ਵਾਈ ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਕੁਨ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਉਚ ਜਾਤੀ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰ ਕੇ 2019 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਪੱਕਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਜਸਟਿਸ ਜੇ.ਐਨ. ਪਟੇਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤੀ ਜਾਂਚ ਉਪਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਸਲ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਲਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਣ ਲਈ 'ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਿੰਕ' ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਜ਼ਰੀਏ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਜਾਂਚ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧ ਸਕੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਤੱਤਾਂ ਵਲੋਂ ਭਤਕਾਈ ਗਈ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਰਾਜਕੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪੀੜਤ ਗਰੀਬ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕ ਦਹਿਸ਼ਤਾਜ਼ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਜਾਣ। ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਮਾਓਵਾਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਮਦਰਦੀ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਨਵਾਂ ਚੋਣ ਦਾਅਵੇਚ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੋਦੀ ਦਾ ਜਲੌਅ ਫਿੱਕਾ ਪੈਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲੀਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਵਾਜਬੀਅਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰੀਕ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ

ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਹਥਿਆਰ ਵੀ।

ਦੂਜੀ ਮੁੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ, ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਵਲੋਂ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹਿਤੈਸ਼ੀ 'ਵਿਕਾਸ' ਮਾਡਲ ਦੀ ਤਬਾਹਕੁਨ ਭੂਮਿਕਾ ਉਪਰ ਬਾਦਲੀਲ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਚਿੰਤਕਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਾਜ਼ਦਾ ਕਰ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣਾ। ਇਹ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੂੰਜੈਕਟਾਂ ਨਾਲ ਉਜੜ ਰਹੇ ਅਤੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੇ ਅਵਾਮ ਲਈ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲੋਕ ਰਾਇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ 40 ਤੋਂ ਉਪਰ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਕੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਵਿਕਾਸ ਪੂੰਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਦਵੱਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਉਪਰ ਜੋ ਵਿਸਤਾਰਤ ਤੱਥ ਖੋਜ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਵਲੋਂ ਘੜੀ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ' ਦੀ ਮਿੱਥ ਉਪਰ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ/ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੱਪਾ ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਜਥੇਬੰਦ ਸਰਗਰਮੀ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚਿੰਤ ਕੀਤਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮਹਿਜ਼ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਲੋਚਕ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਮੇਤ 128 ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫਰੰਟ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ 'ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਿਧਾਂਤਕਾਰਾਂ' ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਉਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬੌਧਿਕ

ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਵਿਚ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਤੇਜ਼ੀ ਸਪਸ਼ਟ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਕੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਆਏ ਸਾਲ ਬੇਸ਼ਮਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤਹਿਤ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਲੇਕਿਨ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਕਾਨੂੰਨੀਆਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਾਜ਼ਦਾ ਵਿਰੁਧ ਆਏ ਦਿਨ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਖ਼ੁਦ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਾਜ਼ਦਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਅਤੇ ਭਗਵੇਂ ਆਗੂ ਖ਼ੁਦ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹਿਕ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਸਮਾਜੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਐਸੀ ਬੇਚੈਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਕੀ ਹੈ? ਅਕਸਰ ਹੀ ਇਸ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ 'ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ' ਦਾ ਮਸਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਹਿੱਸਕ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਦਬਾਉਣਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਕੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਬੂਟਾਂ ਹੇਠ ਮਸਲ ਦੇਣਾ। ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੋਣ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁਧ ਅਣਐਲਾਨੀ ਜੰਗ ਛੇਤਨ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ। ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ, ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਤੂਤੀਕੋਰੀਨ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂਤ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਪੁਰਅਮਨ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕੁਝ ਚਰਚਿਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮੂਹ ਹਿੱਸਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਵਿਕਾਸ' ਪੂੰਜੈਕਟਾਂ ਨੇ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪੌਣਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਮਤ ਵੀ ਖੋਹ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਵਸੀਲੇ ਵੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣਾ ਜੁਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਦਮਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚੁਕਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲੀਆ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਰੁਧ ਛੇਤੀ ਜੰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਜੂਦ ਸਮੇਏ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤਪਸੰਦ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸੂਚੇਤ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਚਾਰਾਜੋਈ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਨੀਤੀ: ਪਰਨਾਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਕਿਸਾਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਕਿਸਾਨ ਨੀਤੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2013 ਵਿਚ ਵੀ ਖਰੜਾ ਬਣਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਖੇਤ ਕਾਮੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦਰਜਾ ਮਿਲ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਕਿਸਾਨ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ

ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 91-82888-35707

ਤਜਵੀਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਨੂੰ 70 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਈ ਕਿਸਾਨ ਨੀਤੀ ਨਸੀਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲਯੋਗ ਨੀਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 'ਨਾ ਹਿੰਗ ਲੱਗੇ ਨਾ ਫਟਕੜੀ, ਰੰਗ ਚੋਖਾ ਆਵੇ', ਭਾਵ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।

ਕਿਸਾਨ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ, ਵਟਾਈਦਾਰ, ਕਿਰਾਏਦਾਰ, ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਛੋਟੇ, ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਚਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹੀ; ਸਿਹਤ, ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਛੋਟੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਹੈਕਟੇਅਰ ਵਿਚ ਜੈਵਿਕ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਖੇਤਰ ਐਲਾਨਣ, ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਵੇਤਨ ਦਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਫੀਲਡ ਸਟਾਫ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਕੇ ਲਿੰਗਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਖ਼ਰਚੇ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਉੱਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਕੰਟਰੋਲ ਆਰਡਰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਕਲੀ ਬੀਜਾਂ ਅਤੇ ਖਾਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ, ਟੋਲਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਚੋਰੀ ਲਈ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸਾਨ ਨੀਤੀ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਿੱਤੀ, ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਵਸੀਲੇ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਡਬਲਿਊ. ਟੀ. ਓ. ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਟਰੇਡ ਸੰਸਥਾ) ਸਣੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ

ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨਕ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬ-ਅਮੀਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪਾਏ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ 2017 ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਦਾ 73 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ ਫੀਸਦੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਬਦਲ ਸੋਚੇ ਬਿਨਾਂ ਇਕੱਲੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਾ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਕੇ ਗਏ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੀ. ਸਾਈਨਾਥ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਸੰਕਟ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਦਿਆਲਤਾ, ਹਮਦਰਦੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੂਝ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੀ ਹਵਾਸ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀਵਾਦ ਭਾਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਦਮ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਕਈ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਬਲਿਊ.ਟੀ.ਓ. ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਹੋਣ

ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀ ਇਨਪੁਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨੀਤੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਮੰਗ ਮੁੜ ਉਠਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਉਠਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰੁੱਪ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਫਸਲਾਂ ਝੋਨਾ ਤੇ ਕਣਕ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰ ਕਰ ਕੇ ਖ਼ਰੀਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਕਣਕ ਤੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਨੀਤੀਗਤ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਨੀਤੀ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਮੰਡੀ ਤਲਾਸ਼ਣ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਜੈਵੀਰ ਜਾਖਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮਾਲੀਆ ਨਿਊਟਰਲ ਨੀਤੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ। ਨੀਤੀ ਦੇ ਖਰੜੇ 'ਚ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਤੇ 10 ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬਿਲ ਵਸੂਲੀ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਣਕ-ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸਮੇਂ ਆੜਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ

ਉੱਤੇ 20% ਸੈੱਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਕ ਰਹੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਮਾਰਕੀਟ ਮੁੱਲ ਵਿਚੋਂ ਪੈਂਦੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ।

ਮਗਨਰੇਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 100 ਦਿਨ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ, ਜੇ ਕੰਮ 11 ਦਿਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਕਿਵੇਂ 100 ਦਿਨ ਯਕੀਨੀ ਦਿਵਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੱਕ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਦਿਹਾੜੀ ਦਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ 1994 ਮੁਤਾਬਕ ਜੂਨ ਤੇ ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਨਾ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਰਪੰਚ ਖੁਦ ਮੁਅੱਤਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਲਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਮੁਅੱਤਲੀ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗੀ? ਸਮੁੱਚੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੇ ਵੱਡੇ ਨੀਤੀਗਤ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੜਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਦੇਖੀਏ ਦਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਖਰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਮੂਹਿਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਜਗਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਵੱਡਾ ਰੋੜਾ ਹੈ। ਉਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉਹੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਨਾ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸਾਨ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਿਹਤਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਫਾਦਰ'ਜ਼ ਡੇਅ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਉ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਬਾਪੂ ਜੀ, ਭਾਪਾ ਜੀ ਅਤੇ ਡੈਡੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸੋਹਣੇ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਈਏ, ਪਿਆਰ ਵੀ ਕਰੀਏ, ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਅਤੇ ਨਰੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕਰੀਏ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਥੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਆਖ ਕੇ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਆਖ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ-ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਹਿਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਅਧੂਰੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅੱਜ

ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹਾਲ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰੇ ਜੀਵਨ ਜੀ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਮਾੜੇ ਅਤੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਹਨ। ਕਿਉਂ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਰ ਦੁਖ ਆਪ ਸਹਿ ਕੇ ਹਰ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਈ, ਉਹ ਸਾਡਾ ਬਾਪੂ ਜਿਸ ਬਗੈਰ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਪੂ ਜਿਸ ਨੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜਫਰ ਜਾਲ ਕੇ, ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹਰ ਸੁਖ ਖਰੀਦਿਆ, ਉਹ ਬਾਪੂ ਜੋ ਬੋਲਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਡੁਬਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਚੰਗੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕਪੜੇ ਪਾਉਣ, ਉਹ ਬਾਪੂ ਜੋ ਕਦੀ ਹੱਸਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਣਨ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰਨ, ਮੇਰੀ ਮਿਹਨਤ ਬਾਂਝੇ ਪਏ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਹਰ ਬਾਪੂ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਬਾਪੂ ਨਾ ਹਾਤ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਸਿਆਲ। ਬਾਪੂ ਅਚਾਰ ਨਾਲ ਰੁੱਖੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਮੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ

ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਬਕਾਵਟ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਬਕਾਵਟ ਜਤਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਬਾਪੂ ਦਾ ਵੀ ਕਦੀ ਚੰਗੇ ਕਪੜੇ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਜਦ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦ ਮੇਰੇ ਸੁਪਨੇ ਮੇਰੇ ਅਰਮਾਨ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਝੁਮ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੀ ਕਦੀ ਆਪੇ ਮੁਸਕਰਾ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪੁੱਤਰ ਡਿਗਰੀ ਲੈ ਕੇ ਚੰਗੀ ਜਾਬ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਬਸ ਮੌਜਾਂ ਹੀ ਮੌਜਾਂ। ਵਾਹ! ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਇਹ ਕੈਸੀ ਚਿਤਵਨ ਸੀ ਬਾਪੂ ਦੀ। ਕਿਸੇ ਅਗੰਮੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਕੈਸਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੋਚ ਕੇ ਬਾਪੂ ਗਦ ਗਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਵੇਖ ਕੇ ਜਦ ਮਾਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਚੌੜਾ ਹੋ ਆਖਦਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀਏ ਹੁਣ ਦੁੱਖਾਂ ਭਰੇ ਦਿਨ ਮੁੱਕ ਚੱਲੇ ਨੇ, ਬਸ ਸ਼ੇਰ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਜਰਾ ਵੱਡੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਲੈਣ ਦੇਹ, ਤੇਰੇ-ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਗਿਲੇ ਸ਼ਿਕਵੇ ਤੇ ਔਖੇ ਦਿਨ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਉਡ ਪੁਡ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਈ, ਵੇਖੀ ਇਹਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਦੀ ਡੱਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤੇੜਨ ਦੇਣਾ ਤੇ ਹੁਣ ਬੱਸ ਆਰਾਮ ਹੀ ਆਰਾਮ ਹੈ।

ਕਈ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਕਈ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਾਪੂਆਂ ਦੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਬਾਪੂਆਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਹਨ। ਬੁਢਾਪੇ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ, ਇਕੱਲ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਨਪਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਬੁਢਾਪੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਡਰਾਵਣਾ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬਾਪੂ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਰਹਿ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਉਚੀਆਂ ਪਰਵਾਜ਼ਾਂ ਭਰੀਆਂ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਹੀ ਹੋ ਗਏ, ਵਿਸਰ ਹੀ ਗਏ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਪੂ ਤੇ ਮਾਂ ਮਨਫੀ ਹੋ ਗਏ। ਬੱਸ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਗੜ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਪੂ

ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਤੋਤਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹਨ ਪਰ ਬੱਚੇ ਭੁਲ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਕੁਝ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਬਦਲਨੇ ਹਨ। ਆਉ, ਅੱਜ ਫਾਦਰ'ਜ਼ ਡੇਅ ਵੀ ਮਨਾਈਏ

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਅੰਦਰੀਂ ਵਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵੀ ਕਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਦੇ ਗਲਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਈ ਬਾਪੂ ਸਖਤ ਅਤੇ ਕੁਝ ਤਣ ਭਰੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਧਰੀਏ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਕਰੀਏ ਬਲਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੇਈਏ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਈਏ। ਕਦੀ ਘਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟੇ ਹੋਏ ਨਾ ਸਮਝ ਬੈਠਣ। ਬੱਸ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ

ਪਿਆਰ, ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖਣਾ, ਘਰ ਵਿਚ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹਾਰ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀਓ ਬਾਪੂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਹੈ।

ਯਾਦ ਕਰੀਏ, ਅਸੀਂ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਾਪੂ ਦੇ ਗਲ ਲੱਗ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ, “ਬਾਪੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਲੈਣ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਖ ਲੈਣਾ, ਕੰਮ ਮੈਂ ਕਰਿਆ ਕਰੂੰ”, ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਾਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਆਖਣਾ, “ਮੇਰਾ ਸ਼ੇਰ ਪੁੱਤਰ।” ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਜਿਹਾ ਹੋ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਕਿੰਨੇ ਸੁੱਖ ਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਦੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਬੈਠ ਬਾਪੂ ਨੇ ਹੁਬ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ, “ਲੈ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੀਏ, ਆਪਾਂ ਜਿੰਨੇ ਹੱਡ ਰੋਲਣੇ ਸੀ, ਰੋਲ ਲਏ। ਆਪਣਾ ਸ਼ੇਰ ਪੁੱਤਰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਜਵਾਨ ਹੋ ਚੱਲਿਆ ਈ, ਹੁਣ ਨਾ ਝੁਰਿਆ ਕਰ। ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਏ। ਅੱਜ ਪਿਆ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਸੀ, ਬਾਪੂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਦੇਣੇ ਨੇ...”

ਮਾਂ ਵੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦੀ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਰ ਦਿਨ ਸੁਖ ਦੇ ਮਿਲਣਗੇ, ਪਰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਕੈਸੀਆਂ ਬੇਰੁਖੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਪੱਛਮ ਨੇ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾ ਹੀ ਨਿਗਲ ਲਿਆ। ਵੱਡੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ, ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ, ਵੱਡੇ ਰੁਤਬੇ, ਵੱਡੀਆਂ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਨੇ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਸੁਖੀ ਵੱਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਈ। ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਘਰ ਦੇ ਰਹੇ, ਨਾ ਘਾਟ ਦੇ।

ਵਧਦੀ ਵਧਦੀ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਹੁਣ ਲਾਇਲਾਜ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਜੋੜੇ ਵਾਧੂ ਭਾਰ, ਵਾਧੂ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀਆਂ ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਮਾਪੋ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ? ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਥਾਂ ਥਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਾਊਸ

ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਬੁੱਢੇ, ਬੀਮਾਰ, ਲਾਚਾਰ ਮਾਪੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਰਕ ਵਰਗੇ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੋ ਰੱਬ ਜੀ! ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ! ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬੇਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਪਰਤਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦੇਣਗੇ।

ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਮਨਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਤੇ ਮਾਣਮੱਤੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਣਾਏ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਮਾਣ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਸਾਂਝੀ ਕਰਾਂਗੀ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਦਕਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸਿਖਿਆ ਸਦਕਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਉਚੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਦਕਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਬੈਠਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਰੂ ਲੇਖੇ ਲਾਈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਵਰਨਾ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੀਏ। ਉਹ ਮਹਿੰਗੇ ਕਪੜਿਆਂ ਜਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਪਿਆਰ ਦੇ। ਆਉ, ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਚੰਗਾ ਸੋਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਬਾਪੂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਾਡਾ ਰਾਹ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਘਰੋਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਘਰੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਮਿੰਟ ਬਾਪੂ ਕੋਲ ਬਹਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ। ਕਰਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਹੀ ਬਦਲਾਓ ਜ਼ਰੂਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਬੁੱਝੇ ਹੋਏ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖਿੜਾਓ ਦਿਸੇਗਾ। ਬੱਸ ਇਹ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਫਾਦਰ'ਜ਼ ਡੇਅ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਅਨਮੋਲ ਗਿਫਟ ਬਾਪੂ ਜੀ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਲੈਣਾ।

ਹੈਪੀ ਹੈਪੀ ਫਾਦਰ'ਜ਼ ਡੇਅ! ਸਭ ਦੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਸਦਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ।

ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ

ਮਾਂ ਨੇ ਜੰਮਣ ਪੀੜਾਂ ਜਰੀਆਂ,
ਬਾਪੂ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰੀਆਂ।
ਦੇਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ,
ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ ਕੁਰਬਾਨੀ।

ਬਾਪੂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ,
ਹੂਟੇ ਲਏ ਸੁਹਾਗੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ।
ਬੜੀ ਹੀ ਲੱਜ਼ਤ ਆਉਂਦੀ ਸੀ,
ਰਾਈਡਾਂ ਰੀਸ ਕਰਨਗੀਆਂ ਕੀ?

ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ,
ਘੋਲ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਛਿਜ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ।
ਜਲੇਬੀਆਂ ਤੇ ਪਤੌੜ ਖੁਆਉਂਦੇ,
ਲੈ ਕੇ ਦੇਣੇ ਫਿਰ ਖਿਡਾਉਂਦੇ।

ਦੋਧੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਭੁੰਨ ਖੁਆਉਂਦਾ,
ਛਿੱਲ ਕੇ ਗੰਨੇ ਸੀ ਚੁਪਾਉਂਦਾ।
ਗਿਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਗੁੜ ਸੁਆਦੀ,
ਕੈਂਡੀਆਂ ਟਾਫੀਆਂ ਉਸ ਤੋਂ ਫਾਡੀ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਪੈਗ ਸੀ ਲਾਉਂਦਾ,
ਮੂੰਹ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਖੇੜਾ ਆਉਂਦਾ।
ਪੈਗ ਲਾ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਮੰਗੂਰਾ,
ਨਸ਼ਾ ਉਹਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਦੂਹਰਾ।

ਸਾਨੂੰ ਸੀ ਫਿਰ ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦਾ,
ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਸਾਨੂੰ ਜੱਡੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ।
ਸੁਪਨੇ ਉਹਦੇ ਜੋ ਰਹੇ ਅਧੂਰੇ,
ਕਰਨਾ ਪੁੱਤ ਰਾਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪੂਰੇ।

ਖੂਬ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਮਾਣ ਸੀ ਕਰਦਾ,
ਹਰ ਗੱਲ ਸੀ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਜਰਦਾ।
ਕੋਈ ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਕਹਿੰਦਾ,
ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ।

ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਅਨਪੜ੍ਹ ਆਖੂ,
ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਬਾਪੂ।
ਬਾਪੂ ਬਾਪੂ ਹੀ ਹੈ ਹੁੰਦਾ,
ਬਾਪੂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਾ।

-ਹਰਜੀਤ ਬੇਦੀ
ਫੋਨ: 905-794-8871

ਜਮੀਨਾਂ ਬਨਾਮ ਰੁਲਦੇ ਮਾਪੇ

ਘਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰੋਟੀ ਲਈ ਮੁਥਾਜ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕਿਹੜੇ ਖੂਹ ਖਾਤੇ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸੱਤ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵੱਧ ਸਨਮਾਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਮੀਨਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਸ਼ਾਇਦ ਸੁੱਖ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਵੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਦੋ ਥਾਂ ਜਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ

ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 91-99882-67279

ਵਿਚ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਦੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵੰਡ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਾਰਨ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਆਈ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਟੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਇਸ ਉਧੇੜ ਬੁਣ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਨੂੰ ਹੀ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਾਂਗ ਹੁਣ ਵੀ ਜੱਟ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹੁਣ ਸਮੇਂ ਜਮੀਨੀ ਕਿੱਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਸ-ਸਹੁਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵ ਵਿਆਹੀ ਦੀ ਘਰ ਵਿਚ ਚੌਧਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਉਹ

ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਦਾਜ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਐਨੀ ਜਮੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਾੜੇ ਘਰ ਦਾ ਰਿਸਤਾ ਕਿਉਂ ਲਵਾਂ।

ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਦਾ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਜਦੋਂ ਨਵੀਆਂ ਆਈਆਂ ਨੂੰ ਹਾਂ ਵੰਡ-ਵੰਡਈਏ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੇ

ਜੋ ਜਮੀਨ ਕਾਰਨ ਉਹ ਦਾਜ ਲੈ ਕੇ ਆਈਆਂ ਉਸ 'ਤੇ ਹੱਕ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੈ ਕੇ ਕੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ।

ਜਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਜਮੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹੀਨਾ ਮਹੀਨਾ ਵੰਡ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੌਧਰ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਥੇ ਰੋਟੀ ਲਈ ਮੁਥਾਜ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਘਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਘਰ ਘਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਮਾਂ-ਪਿਓ ਫਿਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਦੀ ਲੱਜ ਪਾਲਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਔਖਾ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਤਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਕੁਝ ਸੌਖਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡੀ ਫਿਰ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲਾਡਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲੇ ਪੁੱਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬੁੜ੍ਹੀ ਨੇ ਜਮੀਨ ਤੋਂ ਕੀ ਕਰਵਾਉਣਾ? ਮਹੀਨਾ-ਮਹੀਨਾ ਕਰ ਲਵੇ।

ਆਪਣਾ ਹੀ ਖੂਨ ਚਿੱਟਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਕੀ ਕਰੇ! ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਕੋਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਤੀਲਾ ਤੀਲਾ ਕਰਕੇ ਜੋੜਿਆ ਘਰ ਤੋਂ ਲੀਰਾਂ ਪਾ ਪਾ ਹੰਢਾਈ ਜਵਾਨੀ, ਜਵਾਨੀ 'ਚ ਜੋ ਕੁਝ ਬੁਢਾਪੇ ਲਈ, ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸੁੱਖ ਸਾਧਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ 'ਤੇ ਹੀ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦਾਜ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਜਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਕਰਕੇ ਦਾਜ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਫਿਰ

ਖੇਡਾਂ: ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ,
ਸੈਂਕਰ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ
ਚੌਥਾ ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ-21

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ

ਸੈਂਕਰ ਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਰੈਫਰੀ:

ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ
ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੀਦਾ
ਕੁਲਦੀਪ ਦੀਪਾ ਟਾਂਡੇਵਾਲਾ

**Free Entry Free
Food & Free
Entertainment**

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਸ਼ਹਰਤ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਕਾਮਯਾਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ

11ਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 14 ਜੁਲਾਈ 2018

(ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ 8:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8:00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

Heritage Park

46202 Heritage Park Dr., Canton Twp, MI 48188

Behind Canton Library

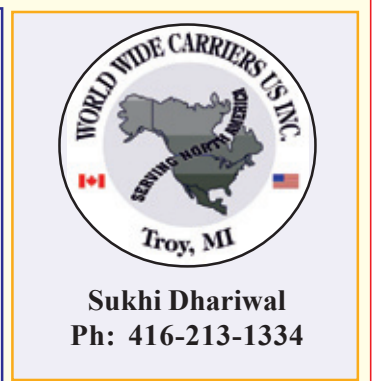
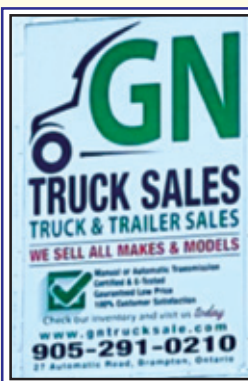
Address: 1150 S Canton Center Toad, Canton Twp, MI 48188

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਓ ਤੇ
ਮੇਲੇ ਦਾ ਲੁਤਫ ਉਠਾਓ

ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੇ ਸੇਵਾ
ਆਗੇਨਾਈਜ਼ਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ
ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਣਗੇ

Sukhi Dhariwal
Ph: 416-213-1334

PSCA Committee Members and Gold Sponsors

ਸੁੱਖਾ ਸੇਖੋਂ

ਕੇਵਲ ਗਿੱਲ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ

ਕੁਲਬੀਰ ਗਿੱਲ

ਅਮਰਜੀਤ ਗਿੱਲ

ਰਵਿੰਦਰ ਬਿੰਦ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ

ਰਾਜ ਜਾਮਾਰਾਏ

ਅਰਜੁਨ ਗਿੱਲ

ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਫੋਨ: 734-347-1154

ਸੁਖਵੰਤ ਗਿੱਲ ਫੋਨ: 734-231-7035

ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ ਫੋਨ: 734-637-7540

ਰਾਜ ਜਾਮਾਰਾਏ ਫੋਨ: 734-644-1010

ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ ਫੋਨ: 248-431-9678

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ: 734-558-3151

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

LIVE ON

Cruze tv
CHANNEL 422

Real
CHANNEL 136

LIVE
LIVEKABADDI

LIVE
KABADDI

jadoo

You Tube
LIVE KABADDI

IPTV

jus
punjabi

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

Diamond Sponsors

Chain Singh Sandhu

Jerry Singh

Darshan Singh Grewal

Harpreet Singh Ahluwalia

Karn Gill

Platinum Sponsors

Jatinderbir Singh Sandhu

Rattan Singh Sekhon

Amarjit Singh Sidhu

Iqbal Singh
DTE Detroit

Harpreet Singh
Worldwide Travels

Ghazala Khan
Business Consultant

Gold Sponsors

Manpreet Kaur
Gill Attorney

Tarlochan Singh
Bhullar

Dr. Yatinder
Singhal

Sukhjot Singh

Charanjit Singh
Jogi Baath

Paramjit Singh
Dhillon

Harjit Dhillon
Cleveland

Jasvir Singh
Randhawa

Madan Aheer

Dr. Bhan Garg

Bill Baath

Inderjit Singh Gill

Chamkaur S. Gill

Sukhdev S. Brar

Mandeep Locham

Harpal S. Sangha

Rashminder Gill

Silver Sponsors

Gurdatar Singh

Gurbhinder Singh

Pardip S. Sangha

Harvey Ghuman

Inderjit S. Virk

Narinder S. Virk

Jaspal S. Sohal

Raj Syan

Inderjit S. Baath

Bikram Grewal

Bhupinder Pelia

Deepinder Singh

Surjeet S. Dhaliwal

Kuldeep S. Gill M.Sc.

Daljit Randhawa

Hardeep S. Bal

Gurninder S. Bal

Inderpal Singh

Raju Atwal

Sarabjit Singh

Ranjit Singh

Gurjeet Singh

Sukhbir S. Bansal

Pawan Sohi
Pakwan Restaurant, Plymouth

Jagjit S. Chahal

Rupinder Goraya

Sukhraj Khehra

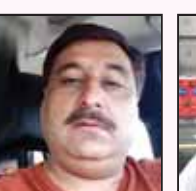
Nirmal S. Smagh

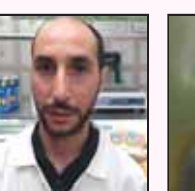
Nirmal S. Saraan

Satvinder S. Billu

Baba Auto

Abdu (Abdu Market)

Jony Singh

Satnam Bajwa

Durlabh Pannu

Mandeep Gill

Kuldeep Gill

Punjab Sports & Cultural Association Michigan

Platinum Sponsors

Sukh Babbu Narwal

Charanjit Rusty Sekhon

Goldy Dhillon

Baljit Singh Bains

Andy Ubhi

*Attorney Manvir
Mick Grewal*

Amarjit Singh Gill

Bhupinder Sandhu

Iqbal Boparai

Mohan Singh Pehalwan Pennsylvania

Inderpreet Singh Gill

Gold Sponsors

Raj Shergill

Balbir Singh Grewal

Dr. Syed Taj

Dr. Ghulam Qadir

Dr. Mukhtiar S. Nijjar

Sukhi Grewal

TJ Lota

Gurinder Dhanoa

Davinder Grewal

*Charnpreet Singh
Dhaliwal*

*Harmohanjit Singh
Bains*

Tony Guron

Harry Sandhu

Amjad Chaudhry

*Gurmail Singh
Mann*

*Jaspal Singh
Gill*

*Paramjit Singh
Pamma*

Silver Sponsors

Sukhi Dhaliwal

Bhupinder Singh

Imroz Singh

Sudeep Dhillon

Tejinder Singh

Jasvir Singh

Happy Badesha

Iqbal Sidhu

Jaskaran Dhaliwal

Lali Mangat

Harjinder Gill

Debi Ghuman

Kulwant Mangat

Balbir S. Bual

AmarRaj Dhaliwal

Sarabjeet Sidhu Windsor

Manphool Chatha

Gagandeep Singh

Gurdev S. Gill

Kulwinder Gill

Balwinder Sekhon

Rajinder S. Pinka

Shamsher S. Kuku

Sandeep Dhillon

Gurdev Sekhon

Jagdev Grewal

*Baldev Sidhu
Cleveland*

Resham S. Gill

Amardev Badesha

Darshan Basraon

Gurjinder Dimple

Harpal S. Pamma

Narinder Munder

Raj Grewal

Manjit Nannan

Lakhwinder S. Bhatti

Ajit S. Basra

Harbans Nijjar

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ

ਖੇਡ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ

8 ਜੁਲਾਈ 2018

ਐਤਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ 11 ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਬੱਸੀਵੁਡਜ਼ ਫਾਰੈਸਟ ਪ੍ਰਿਜ਼ਰਵ
ਐਲਕ ਗਰੂਵ ਵਿਲੇਜ, ਇਲੀਨਾਏ

(Busse Wood Forest Preserve South, Elk Grove Village, IL 60007)

ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਮੈਚ ਹੋਣਗੇ
ਵਾਰਿਸ ਭਰਾ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਲਾਉਣਗੇ
ਫਰੀ ਪਾਰਕਿੰਗ, ਫਰੀ ਫੂਡ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਲਈ ਫਰੀ ਮਹਿੰਦੀ

ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ

ਕਲੱਬ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਪਹਿਲੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ)	ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਖੜਾ (ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ)	ਸ. ਹੈਰੀ ਘੁਮਾਣ ਤੇ ਸ. ਅਮਰਵੀਰ ਘੁਮਾਣ ਇੰਡੀਆਨਾ (ਦੂਜੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ)	Bruce Rauner Governor	Ms. Neeta Bhushan Consul General of India - Chicago	ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ ਚੇਅਰਮੈਨ	ਸ. ਜੇ ਪੀ ਐਸ ਖਹਿਰਾ	ਸ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਲੀਲ	ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ	ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ	Raja Krishnamoorthi Congressman	ਸ. ਅਮੇਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰ	ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ	

ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰ

ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ	ਸ. ਹੈਪੀ ਸਿੰਘ ਹੀਰ	ਸ. ਲਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੁੱਲਤ	ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ	ਸ. ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਸ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੀ	ਸ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	ਸ. ਲੱਕੀ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ	ਸ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਖਜ਼ਾਨਚੀ	ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ	ਸ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ	ਸ. ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	ਸ਼੍ਰੀ ਮਿੱਠਾ ਮਾਹਿਲਪੁਰੀਆ	ਸ. ਮਨਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ

ਸਾਡੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ	ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ	ਜਬੇਦਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ	ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਲੀਆ	ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ	ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ	ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ	ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ	ਜਸਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ	ਡੀ. ਡੀਨਾ	ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ
ਬਾਬ ਹੁੰਦਲ	ਮੱਖਣ ਗਿੱਲ	ਕਿੱਟੂ ਬਾਵਾ	ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ	ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ	ਰੁਪਿੰਦਰ ਅਰੋੜਾ	ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ	ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋ	ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ	ਹਰਵਿੰਦਰ ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ	ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੋਲਾ	ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ	ਪਰਮਿੰਦਰ ਮੁਲਤਾਨੀ	ਹਰਬੰਤ ਗਰੇਵਾਲ	ਜੱਸੀ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਖੱਖ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕ	ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ	ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ	ਜਸਪਾਲ ਜੱਸੀ	ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ	ਸੁਰਿੰਦਰ ਜੈਨ	ਸਿਕੰਦਰ ਬਿੱਟੂ	ਕੁਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ	ਤਲਵਿੰਦਰ ਸੂਸ	ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਪੰਧੇਰ	ਜਸਵਿੰਦਰ ਲੱਖਣ	ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਤੇ ਸੁੱਖੀ ਮਾਨ (ਅੰਬਰ ਪੈਲੇਸ)	ਹਰਇੰਦਰਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਵਰਿੰਦਰ ਨਾਗਰਾ	
ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ	ਹਰਦੀਪ ਬੰਦੇਸ਼ਾ	ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਦੇਸ਼ਾ	ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ	ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ	ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ	ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਿਆਣੀ	ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ	ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ	ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ	ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਦਾਸ	ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ	ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਟੂ	ਜੱਗੀ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ

ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ

Free Entry, Free Parking & Free Food

ਰੱਖੜੇ ਦਾ ਮਾਣ
ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਾਪੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਸੂਬੇਦਾਰ
ਬਾਪੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ
ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵਲੋਂ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ
ਸਵਰਗੀ
ਹਰਭਜਨ
ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ
ਦੀ ਯਾਦ
ਵਿਚ ਘੁਮਾਣ
ਬੁਦਰਜ਼
ਇੰਡੀਆਨਾ
ਵਲੋਂ

ਵਾਲੀਬਾਲ ਦਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ
ਸਵਰਗੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ
ਗਾਖਲ, ਹਰਜਾਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਤੇ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਮਰਹੂਮ ਮਰਹੂਮ ਮਰਹੂਮ ਮੇਜਰ
ਹਰਭਜਨ ਹਰਜਾਪ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ
ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਸੰਘਾ

ਸਾਡੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਬਲਜੀਤ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੱਸੀ ਓਮ ਨਰਾਲਾ ਸੰਨੀ ਪੂੜ ਲਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ ਹੰਡਰਾ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟੀਟੂ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ
ਵੀਡੀਓ ਬੁਦਰਜ਼ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਖੱਟੜਾ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨੋਆ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਹਰਿੰਦਰ ਟਿਵਾਣਾ ਜਸਮੀਤ ਕੰਗ ਕਬੀਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੇਹਲ

ਸਾਡੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬੇਪਾਰਾਏ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਹਰਕੇਵਲ ਲਾਲੀ ਰਿੰਪੀ ਖੱਟੜਾ ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੱਟੜਾ ਨਿੱਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ ਰਾਣਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਜੈਬ ਲੱਖਣ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ. ਸੀ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਹੋਤਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਹਨੀ ਵਿੱਲੋਂ ਸਤਨਾਮ ਮਿਨਹਾਸ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜਸਵੀਰ ਸੋਢੀ ਪੀਟਾ ਸਹੋਤਾ ਲੱਭਾ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੱਲੀਝੋਂਕੀ ਓਂਕਾਰ ਕਾਰੀ ਜਿਮੀ ਬਰਾੜ ਮੱਖਣ ਬੰਦੇਸ਼ਾ ਮਲਕੀਤ ਉਪਲ ਸੁਰਜੀਤ ਮਾਵੀ
ਰਾਕੇਸ਼ ਰੇਹਨ ਕੈਫੇ ਇੰਡੀਆ ਮਿਲਵਾਕੀ ਅਗਿਆਪਾਲ ਚਾਹਲ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੰਗ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਬਲੂ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਾ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸੁਖਮੇਲ ਅਟਵਾਲ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਡੀਨਾ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ ਅਮਰੀਕ ਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਸਨੀ ਧਾਮੀ ਸਨੀ ਕੁਲਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਰੁਬੀ ਸਿੰਘ ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ ਸਲੇਮਪੁਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਮਰਜੀਤ ਗਡਾਣੀ ਮਨਦੀਪ ਘੋਤੜਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਪਨਾਮ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਡੀਨਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ ਬੋਬੀ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਕੁਲਬੀਰ ਬੋਬੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਵਿੱਲੋਂ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਤੂਰ ਸਤੀਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸੱਤਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਤਵਿੰਦਰ ਮਾਨ ਪਰਦੀਪ ਸਲਵਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਮਰਾ ਤਾਲੀ ਭੱਠਲ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਵਿੱਕੀ ਅਤੇ ਤਾਰੀ
ਕ੍ਰੈਮੇਂਟਰ ਮੱਖਣ ਅਲੀ

ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਜਾਹਰਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਇਕਾਈ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਤੋਂ ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ

ਸਟਾਰ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਇਥੇ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁਜਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਤਖਤੀਆਂ ਫੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜੁਲਮ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਨ। ਮੁਜਾਹਰਾਕਾਰੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਨਾਅਰੇ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਸੀ ਕਿ 34 ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰੇ

ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਜਮਾਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰੇ। ਮੁਜਾਹਰਾਕਾਰੀ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ 1984 ਦਾ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਸਿੱਖ ਹਿਰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਾਸੂਰ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਬਣਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣਾ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਵਤੀਰੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ।

ਸ਼ਾਹੀ ਪਰੇਡ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਪਹਿਲੇ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਦੇ ਚਰਚੇ

ਲੰਡਨ: ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਬੰਧੀ ਹੋਏ 'ਟਰੂਪਿੰਗ ਦਿ ਕਲਰ' ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਫੌਜੀ (ਗਾਰਡਜ਼ਮੈਨ) ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਲ (22) ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਸੈਨਿਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ

ਜੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਅਤੇ ਭੈਣ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਨਵੇਂ ਵਿਆਹੇ ਸ਼ਾਹੀ ਜੇਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਹੈਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੇਗਨ ਮਰਕਲ ਵੀ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਮੇਗਨ ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ। ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਥੇ ਲੈਸਟਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਰਚ 'ਚ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣਨਾ ਉਸ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸ ਜਤਾਈ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਬਦਲਾਅ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਲੋਕ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਪਿਛੋਕੜਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਗੇ।' ਮਹਾਰਾਣੀ ਐਲਿਜ਼ਾਬੈੱਥ ਦੂਜੀ ਦਾ ਅਸਲ ਜਨਮ ਦਿਨ 21 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਟਰੂਪਿੰਗ ਆਫ ਦਿ ਕਲਰ' ਸਮਾਗਮ ਜੂਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੀਤਕਾਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਘਨੌਰ, ਪਟਿਆਲਾ (ਬਿਊਰੋ): ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਿੰਡ ਲੋਹਾਖੇੜੀ ਵਿਖੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਬਾਗ ਵਾਲੇ ਪੀਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਰਹਿਮਤਾਂ ਉਪਰ ਕਰਵਾਏ ਗਏ

ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਕੀ ਸਿੰਘ ਦੁਰਗਾਪੁਰੀਆ, ਬਿੰਟੂ ਬਹਾਦਰ, ਰਵੀ ਢਿੱਲੋਂ, ਹਾਕਮ ਬਖਤੜੀ ਵਾਲਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਮੀਤ ਸਮੇਤ ਕਈ ਗਾਇਕ ਆਪਣੀ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਗਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ

ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ 'ਚ ਛਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਉਤੇ 5 ਅਰਬ ਦਾ ਮਾਣਹਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮਾ

ਪਿਸ਼ਾਵਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ ਮੁਖੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾ ਨੇ 5 ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਵਿਕਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਡਾਨ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਮੁਤਾਬਕ ਖੈਬਰ ਪਖਤੂਨਵਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾ ਬੀਬੀ ਫੁਜੀਆ ਨੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖਾਨ ਦੇ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

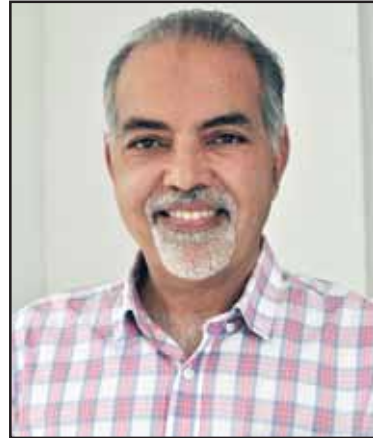

ਇਸਲਾਮਿਕ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਗਲੈਨਡੇਲ ਹਾਈਟਸ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਫਤਾਰ ਡਿਨਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੋਹਤਬਰ

ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਮੈਡੀਕਲ ਐਂਡ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਟਰੱਸਟ ਢਾਹਾਂ ਕਲੇਰਾਂ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ

ਬੰਗਾ (ਬਿਊਰੋ): ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੇਵਾ ਅਦਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਮੈਡੀਕਲ ਐਂਡ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਟਰੱਸਟ, ਢਾਹਾਂ ਕਲੇਰਾਂ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਵਰਗੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟਰੱਸਟ ਲਈ ਕੀਤੀ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ ਸਪੁੱਤਰ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਟਰੱਸਟ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਕੱਤਰ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਜਨਰਲ ਬਾਡੀ ਦੀ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਹਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਟਰੱਸਟ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਵਰਗੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਮੁੱਲ ਹਨ।

ਦਿਖਾਏ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵੱਡਮੁੱਲਾ

ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਬਰਜ ਢਾਹਾਂ

ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰ, ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਆਪਣੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ: 530-407-4406 ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਫੋਟੋ ਤੇ ਵੇਰਵਾ: ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ)

ਵਿਚ ਵੀ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੁਰਸਕਾਰ 'ਢਾਹਾਂ ਸਾਹਿਤ ਐਵਾਰਡ' ਦੇ ਮੋਢੀ ਹਨ। ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਵਿਚ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਜ ਢਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਹਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਨੇ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੱਸਟ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੱਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਗੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੰਮਣਵਾਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ, ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਹਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਬਾਹੜੇਵਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਧਣਾ ਯੂ. ਕੇ. ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਸਕੱਤਰ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਾਂ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਫਾਇਨਾਂਸ, ਬੀਬੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਮੈਂਬਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮੋਦੀ ਰਾਜ 'ਚ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਤ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਕੇ ਦਿਖਾਵੇ: ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰਾਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ 'ਆਪ' ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਤੁੱਟ-ਤੁੱਟ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ। ਅਜੇ ਮਾਕਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰਨ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਟਵੀਟ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਕੇ ਦਿਖਾਉ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਾਸਨਕਾਲ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਖੁਦ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂਚੇਰੀ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਾਇਣਸਾਮੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖੋ ਜਿਥੇ ਨਰਾਇਣਸਾਮੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕਿਰਨ ਬੇਦੀ ਵਿਚਕਾਰ ਖਿੱਚੋਤਾਣੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਬਣੇ ਨਿਕੋਸ਼ ਅਰੋੜਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਗੂਗਲ, ਸੇਫਟੈਕ ਵਰਗੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਕੋਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਇਕੱਲੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਰਤੀ ਹਨ, ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਫਿਲਹਾਲ ਨਿਕੋਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਪਾਲੇ ਆਲਟੋ ਨੈਟਵਰਕ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਤਨਖਾਹ 12.8 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ (ਕਰੀਬ 857 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਹੈ। ਨਿਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ 6.7 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਿਲਣਗੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਬੋਨਸ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੰਪਨੀ 'ਚ 268 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਮਿਲਣਗੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਅਰ ਉਹ 7 ਸਾਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵੇਚ ਸਕਣਗੇ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇਕਰ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਇਕ ਸਾਲ 'ਚ 300 ਫੀਸਦੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 442 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿਕੋਸ਼ ਆਪਣੇ ਪੈਸਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਲੇ ਆਲਟੋ 'ਚ 134 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਅਰ ਵੀ ਉਹ 7 ਸਾਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵੇਚ ਸਕਣਗੇ।

ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ 500 ਤੋਂ 1000 ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੋਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ 500 ਤੋਂ 1000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬਰਾਮਦੀ ਦੀ ਗੁੱਥੀ ਸੁਲਝਾ ਲਈ ਹੈ।

ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. (ਇੰਟਰ ਸਰਵਿਸਿਸ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ) ਭਾਰਤ 'ਚ ਬੰਦ ਹੋਏ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਰਹੀ ਹੈ। ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਪਾਲ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਅਤੇ ਡੀ-ਕੰਪਨੀ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਾਪੇਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨੋਟ ਵੀ ਛਪਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਥਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮਾਹਿਰ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਤਾਰ ਕਢ ਕੇ 500 ਤੋਂ 2000 ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਨੋਟ ਦਾ ਫਰਕ ਪਤਾ ਨਾ ਚੱਲ ਸਕੇ।

ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਾਪੇਖਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਭਾਰਤੀ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਨੂੰ ਡੀ-ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮਦਦ ਰਾਹੀਂ ਦੁਬਈ ਤੋਂ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਫੜੇ ਗਏ ਤਸਕਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਮਗਲਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਸਕਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਲੜੇਗੀ ਚੋਣ

ਪਿਸ਼ਾਵਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਸਟਾਰ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਬੈਬਰ ਪਖਤੂਨਵਾ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲੜੇਗੀ। ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿੱਸਾ ਖਵਾਨੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਾਹ ਵਲੀ ਕਤਾਲ ਗਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨੂਰ ਦੇ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਸੁਖਾਵੇਂ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੌਂਸਲਰ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ 38 ਲੱਖ ਦਾ ਸੋਨਾ ਬਰਾਮਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ 38 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ 1214 ਗਰਾਮ ਸੋਨਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੁਬਈ ਤੋਂ ਆਏ ਇਕ ਯਾਤਰੀ ਕੋਲੋਂ 299.5 ਗਰਾਮ ਸੋਨਾ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਯਾਤਰੀ ਕੋਲੋਂ ਸੋਨੇ ਦੇ 12 ਬਿਸਕੁਟ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ 914.40 ਗਰਾਮ ਹੈ।

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

61 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ

ਨਵੀਂ ਮਸ਼ੀਨਰੀ

ਸਿਰਫ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ, ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਘਰ
ਯੋਗਤਾਵਾਂ: ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ, ਉਮਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 23
ਸਾਲ; ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਐਮ. ਵੀ. ਆਰ. ਹੋਵੇ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: (219) 307-9515

Drivers Needed

61 Cents Per Mile

New Equipment, Monday to Friday only, Weekend Off
Qualifications: Minimum 2 Years Experience. Age 23, Clean MVR

Ph: (219) 307-9515

HOME LOANS

New Mortgage or Refinance?

CALL OR EMAIL
Simmy Chohan
FOR FREE QUOTE

847-867-4997

simmy@smartmtgs.net

Mortgage Loan Originator:
Simeran Chohan NMLS 1736251

Smart Mortgage Centers, Naperville, IL NMLS 222269

OM Transportation Inc. & Nand Freight Brokerage

Plainfield, IL

Owner Operators & Company Drivers Wanted

Valid CDL Class A License For Local, Regional & OTR Work.

Van & Reefer

omtrans1@yahoo.com

Manminder Heer 630-709-5331

Onkar Heer 630-396-0777

ਗੱਤਕੇ ਦੀ ਗੁੜਤੀ

ਕਲਾ
ਪਰਿਕਰਮਾ

ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਣਗਿਣਤ ਕਲਾਵਾਂ, ਕਲਾ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਣਗਿਣਤ ਕਲਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਲਾ ਹੈ ਸ਼ਸਤਰ ਕਲਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਸਤਰ ਕਲਾਵਾਂ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਕਮਾਨਬਾਜ਼ੀ, ਤਲਵਾਰਬਾਜ਼ੀ, ਗੁਰਜ ਕਲਾ ਆਦਿ ਅਜ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਸ਼ੈਲੀ ਹੈ ਗੱਤਕਾ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਉਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਚੀਨ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਸਤਰ ਕਲਾਵਾਂ ਉਪਰ ਖੋਜ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਤਕੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੀ ਧਿਆਨ,

ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ, ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਧਨੀ ਸਨ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਰ ਵਰਗ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸੁਧਾਰ ਸਕੇ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ

ਮਨਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ

ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਕਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ

ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਰਸਤਾ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਾਲਮ ਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਹਦ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜ਼ਾਲਮ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਲਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੀ ਆਪਣੀ ਫ਼ਤਹਿ ਦੀ ਚਿੱਠੀ 'ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ' ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਤੇਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮਰਾਨ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ।

ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਘੋੜਸਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਗੱਤਕੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਤਕਾ ਖੇਡਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿੱਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗੱਤਕੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਅਖਾਤਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ, ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਕਰਨੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਕ ਅਖਾਤੋਂ ਤੋਂ ਕਈ ਅਖਾਤੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ-ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਰੋਧੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ। ਗੱਤਕਾ ਖੇਡਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੱਤਕਾ ਸੋਟੀ ਜਾਂ ਤਲਵਾਰ ਅਤੇ ਹਮਲਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਢਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੱਤਕਾ ਇਕ ਮੀਟਰ (39 ਇੰਚ) ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੰਬਾ ਡੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪਕੜ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਗੱਦੀ ਲਗਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਢਾਲ ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਲੋਹੇ ਦੀ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਫਤਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੁੰਡੀ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਗੱਤਕੇ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਲਵਾਰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮੁੱਖ ਹਥਿਆਰਾਂ-ਖੰਡਾ (ਦੋ ਧਾਰੀ ਤਲਵਾਰ), ਤਵਰ (ਕੁਹਾੜਾ), ਬਰਛਾ, ਚੱਕਰ, ਨੇਜਾ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨਾਲ ਸਿੱਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਖਿਆ ਵੱਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਨੇਜੇ, ਬਰਛੇ, ਖੰਡੇ ਅਤੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਪਿਸਤੌਲਾਂ, ਰਿਵਾਲਵਰਾਂ, ਰਾਕਟਾਂ, ਲਾਂਚਰਾਂ, ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਖੇਡ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮੂਹਾਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਮੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਗੱਤਕੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਤਕੇ ਨੂੰ ਖੇਡ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਲੁਕਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਟਰ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੰਟਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸ਼ਸਤਰ ਕਲਾ ਸਿਖਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦਾ ਸਾਂਤ ਅਤੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਤੱਕ) ਤਕਰੀਬਨ 115 ਸਾਲ ਰਿਹਾ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਇੰਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਾਂਭੇ ਰੱਖਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰਗੱਦੀ ਉਪਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ) ਨੇ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ, ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਵੱਲ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੱਲ ਅਖਾਤੋਂ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੇ। ਅੱਜ ਮੱਲ ਅਖਾਤੋਂ ਘੋਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਧਿਆਨ, ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਮੱਲ ਅਖਾਤੋਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਲ ਯੁੱਧ ਕਰਦਿਆਂ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਪਸੀਨਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨ ਵਿਚ ਘਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਰੰਭਿਆ। ਇਸੇ ਕਾਰਜ ਤਹਿਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਜੋ ਅੰਤਰ ਦਰਸਨ

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 23 ਜੂਨ 2018 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-330

ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਦਾ, ਹੈ ਲਗਿਆ ਪਿਆ ਭੰਡਾਰ।
ਵਿਆਹੀਆਂ ਅਤੇ ਕਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-328

ਸਾਝਰੇ ਮਾਹੀ ਟੁਰ ਜਾਂਦੇ

ਗੋਰੀ ਭੱਤਾ ਲੈ ਖੇਤੀ ਜਾਣਾ।

ਚੌਂਕਾ-ਚੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਪੱਠਾ-ਦੱਬਾ

ਸੁਆਣੀ ਦਾ ਕੰਮ ਪੁਰਾਣਾ।

ਰੋਟੀ ਚੁੱਕ ਲੱਸੀ ਦਾ ਗੜਵਾ

ਵੱਟ 'ਤੇ ਲੱਕ ਲਚਕਾਣਾ।

ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਪਿਆਰ ਛਲਕਣਾ

ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਕਾਣਾ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਫੋਨ: 408-912-3438

ਚਲ ਸੱਜਣਾ ਕਿਸੇ ਐਸੀ ਥਾਂ ਚੱਲੀਏ

ਜਿੱਥੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ।

ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਪਵੇ ਨਾ ਮਿਲਣਾ

ਹਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੋਵੇ।

'ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰੀ' ਜਾ ਕੇ ਨਾਂ ਰੱਖ ਲਈਏ

ਜਿੱਥੇ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੀ ਖਿਤੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਹੋਵੇ।

-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਪਾਲੀ, ਬਠਿੰਡਾ

ਫੋਨ: 91-94176-49275

ਤੂੰ ਮੁੜ ਚੱਲੀ ਭੱਤਾ ਦੇ ਕੇ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੁੱਢਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ ਆਈ ਤੂੰ ਤਾਂ

ਮੈਂ ਮੋਬਾਈਲ ਦੇ ਪੰਗੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ।

ਲਾਹ ਕੇ ਜੁੱਤੀ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਿਆ

'ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ' ਤਾਂ ਕਰਨੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ

ਪਿੰਡ ਕਲਾਹੜ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਖੇਤੋਂ ਮੁੜਦਿਆਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਲੇ

ਫਿਕਰ ਲੂਣ, ਤੇਲ ਦਾ ਭੁੱਲੇ।

ਸੋਨੇ ਦੇ ਬੁਮਕੇ ਮੰਗ ਹੀ ਵੇਖਾਂ

ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਦਾ ਹਾਸਾ ਭੁੱਲੇ।

ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਅੱਖ ਕਰ ਗਈ ਜਾਸੂਸੀ

ਕੀਤੇ ਕੈਦ ਇਹ ਪਲ ਅਣਮੁੱਲੇ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਆਸ਼ਕ ਹਰ ਕੋਈ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ

ਸੱਚਾ ਇਸ਼ਕ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰਦਾ।

ਜੁੱਤੀ ਕੱਢ ਕੇ ਹੱਥ ਫੜੀ

ਜਿਵੇਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਨਾਲੇ ਛਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ।

ਮੀਡੀਆ ਸਾਧਨ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ

ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਮੁਹਰੇ ਧਰਦਾ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਪਿੰਡ ਕੁਲਬੁਰਛਾ, ਪਟਿਆਲਾ।

ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਭਾਬੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਕੇ ਆਈ ਖੇਤ 'ਚ

ਦਿਓਰ ਟੱਕਰਿਆ ਮਾਹੌਲ ਦੇਖ ਕੇ।

ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਦੁਖਦੇ ਸੁਣਾਵੇ

ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਰਿਸਤਾ ਦੇਖ ਦੇਹ।

ਔਝੜੀ ਪਏ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣ ਜੂ

ਅਰਮਾਨ ਤੈਨੂੰ ਰਹਿਣਗੇ ਮੱਥੇ ਟੁੱਕਦੇ।

-ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਤੂਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਭੱਤਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਖੇਤ ਨੂੰ

ਰਾਹ ਭੁੱਲੀ ਅੱਖਾਂ ਹੋਈਆਂ ਚਾਰ ਜਦ।

ਹੋ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਨਿਮੋਬੂਣੇ

ਭੋਰਾ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਆਇਆ

ਦੇਖ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਗੁਲਾਬ ਦੀ।

ਪੈਰ ਵੀ ਗੱਡੇ ਗਏ

ਖੁੱਬ ਗਏ ਗੱਲਾਂ 'ਚ।

ਸਮਾਜਕ ਸਾਂਝ ਹੈ

ਜਾਂ ਕੋਈ ਇਸ਼ਕ ਮਟੱਕਾ?

ਸਮਾਜ ਵੀ ਬੜਾ ਸ਼ੌਂਕੀ

ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ 'ਚ

ਲਾਹ ਫੋਟੋ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਚੁਗਲਖੋਰ ਨੇ

ਵੱਢ ਵਢਾਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲੇ,

ਕੌਣ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣੇ!

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

darshanpaldo@aol.com

ਤਾਜ ਕੋਈ ਟੋਪੀ ਜਾਂ ਪੱਗ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਿਰ ਢਕਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਉਤਨੀ ਕਹਾਉਂਦੀ ਚੁੰਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤ, ਉਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਤੇ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ। ਟੋਪੀ ਜਾਂ ਪੱਗ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਜ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਗਹਿਗੱਚ ਯੁੱਧ, ਘੋਰ ਨਰਸੰਘਾਰ, ਭਰਾ ਮਾਰੀ, ਨਿਰਲੱਜ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੇਵਫਾਈ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਅਨੈਤਿਕ, ਜੋ ਯੁਧ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ, ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੱਗ, ਟੋਪੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਿਰ ਦਾ ਕੱਜਣ ਆਮ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਜ 'ਚ ਹੀਰੋ ਜਵਾਹਰ, ਮੋਤੀ, ਸੋਨਾ ਆਦਿ ਜੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਕਲਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਨਮੂਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਕੇ ਘੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲੋਕ ਇਸ ਦੇ ਸੁੰਦਰੀਕਰਣ ਲਈ ਅਥਾਹ ਧਨ ਲੁਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, “ਸਿਧੂ ਕਹਾਵਉ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਬੁਲਾਵਉ॥ ਤਾਜ ਕੁਲਹ ਸਿਰਿ ਛੜ੍ਹ ਬਨਾਵਉ॥ ਬਿਨੁ ਜਗਦੀਸ ਕਹਾ ਸਚੁ॥” ਕੀ ਤਾਜ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ‘ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਟੋਪੀ’ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗਾਂ ਵਿਚ ਤਾਜ ਦਾ ਬਿੰਬ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਜ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੁਕਟ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਰਦੂ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਤਾਜ ਕਿਸੇ ਪੰਛੀ ਦੀ ਕਲਗੀ ਵੀ ਹੋ ਤੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਵੇਸ ਵੀ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਤਕਦੀਰ ਬਾਰੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, “ਭੂਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਕੀਤੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਭੀਖ ਮੰਗਾਏ, ਉਲਟੇ ਹੋਰ ਜ਼ਮਾਨੇ ਆਏ।” ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵੀ ਉਲਟੇ ਸਿੱਧੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਮਾਣੇ ਅਰਥ ਉਪਰ ਉਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉੱਚੇ ਅਰਥ ਧੜੇ ਕਰਦੇ ਹੋਠਾਂ ਡਿਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਕਟ ਦਾ ਮੱਧੋਟਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ ਨੇਤਾ ਆਗੂ ਬਣ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਤਾਜ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਸਮੇਂ ਹੀ ਆਇਆ। ਪੁਰਾਣੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਮੁਕਟ ਪਹਿਨਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੋਲ ਜਾਂ ਚਪਟੀ ਟੋਪੀ ਨੂੰ ਤਾਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਉਠਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਤਾਜ ਅਰਬੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਾਸੀ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਥੇ

ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵਾਧੂ ਦਾ ਖਿਲਾਰਾ ਹੈ। ਤਾਜ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਅਸਲੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਪਰ ਇਥੋਂ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਮੁੜ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਫਿਰਦੌਸੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ‘ਸ਼ਾਹਨਾਮੇ’ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ ‘ਤਾਗਰ’ ਜੋ ਮਧਯੁੱਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ‘ਤਾਗ’ ਜਿਹਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਸਨ-ਮਾਲਾ, ਸਿਹਰਾ ਜਾਂ ਮੁਕਟ। ਅਸੀਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਤਾਜ ਸਾਧਾਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ, ਪੱਤੇ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸਿੰਗ ਜਾਂ ਲੋਹੇ ਜਿਹੀ ਧਾਤ ਦੇ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸ਼ਾਸਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਤਾਜ ਵੀ ਉੱਚੇ ਤੋਂ ਉੱਚਾ, ਕਲਾਮਈ ਤੇ ਚਮਕ ਦਮਕ ਵਾਲੇ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰੋ ਜਵਾਹਰਾਤ ਜੜਿਆ ਬਣਦਾ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਤਾਜ ਦਾ ਬਿੰਬ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ।

ਮੱਧ ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਰਮਾਇਕ ਥਾਣੀਂ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਤਾਜ ਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁੜ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਆ ਵੜਿਆ। ਤਾਜ ਤੋਂ ਤਾਜਦਾਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ, ਜੋ ਗੱਦੀ ‘ਤੇ ਬੈਠਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਤਾਰ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਹਨ:

ਸਰਮਦ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ
ਹਰ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ,
ਝੁੰਜਲਾਏ ਫਿਰ ਰਹੇ ਨੇ
ਕਿਉਂ ਤਾਜਦਾਰ ਏਥੇ।

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਜਿਹਾ ਕਦੀ ਕਿਰਤੀ ਨੂੰ
ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਤਾਜਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ:

ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਔਟਣ ਕਿਰਤ ਦੇ,
ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਧਰਤੀ
ਲਿਫ ਕੇ ਪੱਧਰ ਹੋ ਰਹੀ,

</

ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 9 ਜੂਨ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਜਲੰਧਰ) ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜੀਵਾਦ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੈਰ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਐਤਕੀਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਘੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ (17 ਫਰਵਰੀ 1881-31 ਮਾਰਚ 1931) ਦਾ ਲੇਖ ‘ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖ’ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਵਿਕਰਾਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਣ ਕੇ ਘੇਰਾ ਪਾਈ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦੇ ਫਿਕਰ ਅਮੁੱਕ ਹਨ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਕੌਲ ਇਹ ਫਿਕਰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਵਿਰਸਾ, ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਫ਼ਤਾ-ਦਫ਼ਤੀ ਵਿਚ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵੇਰੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਹਨੇਰਾ ਸੁਖਾਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵੇਰੀ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਕੇ ਇਕ ਚੀਨੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਜਦ ਉਹ ਛੁਟਿਆ, ਤਦ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰਾ ਬਾਹਰ ਦਾ ਜਗਤ ਘਬਰਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਦਰਖਾਸਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ ਉਥੇ ਕਾਲੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿਉ। ਸੋ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਥੀਂ ਮੂੰਹ ਪਰੇ ਕਰ ਕੇ ਵਾਂਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਚਾਲ ਇਹਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਇਸੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਜੋ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਵਾਨ ਥੀਂ ਵੀ ਬੇਖਬਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਿਲ ਦੇ ਮੰਡਲ ਥੀਂ ਉਠ ਕੇ ਮਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਨਸਿਕ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਰਚਨਾ ਨੂੰ

ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ

ਸੱਚ ਜਾਣ ਉਹਦੇ ਮਗਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਜੋ ਦਇਆ ਥੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਬਹੁਰੰਗੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਜੀਵਨ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਿਥਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਜੋ ਨਿਗਰ ਇੰਦਰੀਜਨਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਸਭਿਅ ਤੇ ਨੀਤੀ ਗਿਆਤਾ, ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉਤਮ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਗਰ ਚਮਕ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੇ ਚਮਕਦੇ ਸੱਚ ਮੈਥੀਮੈਟੀਕਲ ਫੈਕਟਸ (ਹਿਸਾਬੀ ਵਿਚਾਰ) ਥੀਂ ਭਿੰਨ ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਅਣਭਿੰਨ ਮਨ ਥੀਂ ਪਰੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਸਮਝਣ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਥੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਦਾ ਬੇਬੋਝ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਨੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਤੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੀਆਂ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੁਕਤੇਚੀਨੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ; ਤਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਸਾਇੰਸ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰੋਖ (ਅਣਦਿਸਦੇ) ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਉਪਰ ਉਹ ਟੀਕੇ-ਪੀਕੇ ਚੜ੍ਹੇ ਜੋ ਮਜ਼੍ਹਬ ਇਕ ਵਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਇਕ ਸਿਰ ਦਾ ਖਾਧਾ। ਧਰਮ ਚਰਚਾ ਬਸ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪਰੋਖ (ਅਣਦਿਸਦੇ) ਉਪਰ ਇਤਨਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਗੰਵਾ ਬੈਠੇ। ਪਰੋਖ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਟਨ ਮਹਿ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜੀਨੀਅਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਵਿਰੋਧ, ਜਹਾਲਤ, ਖੂਨੀ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਹੂ ਭਰੇ ਪੰਜੇ ਦੇਖ ਕੇ ਅਕਲ ਵਾਲਿਆਂ ਸਭ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਨੂੰ ਕੰਡ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਅਕਲ ਸਦਾ ਚੋਣਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕਲਾਕ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਮੁਰਦਾ ਅਜਾਇਬ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਨੁਸਖੇ ਆਪਣਾ ਆਚਰਣ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਸ ਕਾਫੀ ਹਨ। ਸੁੱਚੀ ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਆਪ ਮੁਲਕੀ ਕੌਮਾਂ ਯਾ ਸੋਸਲ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਪਏ, ਯਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਲੈਬਾਰਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰੋਖ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚੁਣੇ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਗੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਡਾਰਵਨ, ਹੋਗਲ ਆਦਿ ਦਾ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਖੰਡ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਸੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਗਏ। ‘ਯੋਗ’ ‘ਯੋਗ’ ਕੂਕਿਆ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਨ ਯੋਗੀ ਹੋ ਕੇ ਨਿਬੜੇ।

ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਵਰਗੇ ਰੀਯਾਜ਼ੀ (ਗਣਤ) ਤੇ ਸਾਇੰਸਵੇਤਾ (ਅਬਜੈਕਟਿਵ) ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰ ਇਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਨਫਰਤ ਆਦਿ ਕਰਨ ਦੀ ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ, ਧਿਆਨ ਤੇ ਧਿਆਨੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ

ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਭੈੜੀਆਂ ਚੰਦਰੀਆਂ ਕਰੂਪ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਵੇਹਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੋਧੇ “ਜਿਉ ਸਾਸ ਬਿਨਾ ਮਿਰਤਕ ਕੀ ਲੋਥਾ” ਵਾਲੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਯਾ ਅਨਯ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫੜੂਰ ਮਚਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਕ ਆਈਨਸਟਾਈਨ, ਡਾਰਵਨ ਤੇ ਨਿਊਟਨ ਵਰਗੇ ਦਾ ਇਕਾਗਰ ਜੀਵਨ ਵੇਖੀਏ, ਤਦ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ‘ਤੇ ਇਹ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ, ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਕਰਮਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰ-ਸੁਸਤਰ ਕੂਕਣ ਵਾਲੇ ਉਠ ਲੱਦੀ ਜਾਂਦੇ। ਮੁਰਖ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀਆਂ ਕਿਸੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਲ ਵਿਚ ਕੁਰਬਲ ਕੁਰਬਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਕਰਾਲ ਜੀਵਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿੰਡਵੇਂ ਮਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੁਆਰਾ ਬੇਮਜ਼੍ਹਬ ਹੋਏ, ਅਸ਼ਾਂਤ ਆਚਰਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਕੰਮੇ ਗੰਦ-ਮੰਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ, ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਰੂਪ ਕਰਾਹਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਉ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਚਾਹਣਾ, ਦੁਆਰਾ ਅਧਰਮ ਵੇਖ ਵੇਖ ਉੱਚੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਥੀਂ ਕਰਾਹਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਪਰੋਖ ਦੇ ਮੁਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਆਈ ਜਹਾਲਤ, ਖਿੰਡਰੇ ਮਨ ਆਦਿਕ ਥੀਂ ਤਾਂ ਸਾਇੰਸ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅਬਜੈਕਟਿਵ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਯੋਗ ਸਿੱਧੀ ‘ਧਾਰਣਾ ਧਿਆਨ ਸਮਾਧੀ’ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤਕ ਅਪੜਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਮਜ਼੍ਹਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਸਭ ਜਗਤ ਹਨੇਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਕੌਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ, ਨਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਬੇੜੀ ਡੋਬ ਕੇ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ; ਮਜ਼੍ਹਬ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਗਰੋਹ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਭਾਵ ਪਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪਰਸਪਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਬਨਾਣ ਵਿਚ, ਕੁਛ ਕਾਲ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬੁੱਧਇਜ਼ਮ, ਈਸਾਈ ਮੱਤ, ਇਸਲਾਮ ਮੱਤ, ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਆਦਿ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੀਜ ਨਾਸ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਪਰੋਖ ਗਿਆਨ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਪਰ ਹਰ ਮੁਲਕ, ਹਰ ਮਿਲਤ, ਹਰ ਮਜ਼੍ਹਬ ਤੇ ਅਮਜ਼੍ਹਬ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੀ ਲੜਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਅਬਜੈਕਟਿਵ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਚੰਗੇ ਭੇਤ ਲੱਭੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੁੱਚੇ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਨਾਮ, ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਇਸ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਭੀ ਉਸ ਦਵੈਤਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵੱਲ ਲੱਗਾ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਖਾਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ; ਭਰਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਭਰਨ ਲੱਗਾ। ਚਿੰਟੀਆਂ ਬਗੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਗੰਧਮੀ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਅਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਸਭਿਅਤਾ, ਸਾਇੰਸ, ਹਿਕਮਤ, ਅਗਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ, ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਇਸ ਨਵੇਂ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੇ-ਹਥਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਇੰਸ ਦੁਆਰਾ ਆਏ ਪਰੋਖ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵੀ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੁਛ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੁਆਰ ਸਕਿਆ। ਬੱਤੀ ਨਾ ਸਹੀ ਬਿਜਲੀ ਸਹੀ; ਤਖ਼ਤ ਨਾ ਸਹੀ ਤਖ਼ਤਾ ਸਹੀ; ਪੈਰ ਜਾਣਾ ਨਾ ਸਹੀ, ਪੈਦਲ ਨਾ ਸਹੀ, ਏਅਰਪਲੇਨ ‘ਤੇ ਸਹੀ; ਅਨਪੜ੍ਹ ਨਾ ਸਹੀ, ਅੱਖਰ ਜਾਣੂ ਸਹੀ; ਪਰ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ, ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ। ਮਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਪਲਟਾ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਮਨੁੱਖ ਵੈਸੇ ਦਾ ਵੈਸਾ?

ਇਥੇ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਕੁਲ ਹਿੰਦੂ ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗੂ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਫੈਲਾਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਖੇਡ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਆਰੰਭ ਹੋਏ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਭਿਅਤਾ ਅਥਵਾ

ਆਰੀਆ ਸਭਿਅਤਾ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੋਈ ਤੇ ਰੋਮਨ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਐਨ ਬਿਲ-ਮੁਕਾਬਲ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਆਸਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਲੀ ਤੇ ਰੋਮਨ ਸਭਿਅਤਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਵਿਚ ਉਠੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਆਦਿ, ਤੇ ਉਸ ਥੀਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰੀਆ ਜਾਤੀ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਥੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਰਮ ਅਵਲੰਭੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਦਾ ਅਪਰੋਖ ਗਿਆਨੀ ਕੌਮ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਪੁਰਾਣਾ ਮਨਘੜਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਭਾਵੇਂ ਟੈਗੋਰ ਬਣਾਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਉਘਾ ਪੁਰਖ; ਨਿਰਾ ਕੂੜ ਹੀ ਕੂੜ ਹੈ। ਸੱਚ ਇਹੋ ਕੁਛ ਹੈ ਕਿ ਯਾਗਵਲਕ ਜਿਹੇ ਦੋ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਰੱਜੇਗੁਣ ਵਿਚ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਉਹ ਜਿਥੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗ ਭੋਗੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਆਸ਼ਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਰੋਮਨ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾਂਦੇ ਸਨ, ਭੋਗ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਯਾਗਵਲਕ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਵੀ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਉਹ ਅਪਰੋਖ ਗਿਆਨ ਤੇ ਆਤਮਾ ਵੱਲ

ਲੱਗਦੇ, ਤਾਂ ਭੋਗ ਭੋਗਦੀ ਹਿੰਦੂ ਸਭਿਅਤਾ ਐਸੀ ਕੁਰਖਤ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਭਰੀ ਸੀ, ਐਸੀ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਤੇ ਨਿਰਦਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕੀਂ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਸ਼ਹਿਰ ਭੋਗਾਂ) ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਾਸਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਉਪਨਿਸਦਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਭਰੀ, ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਭਰੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲੀ, ਅਬਜੈਕਟਿਵ (ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ) ਬਿਰਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਕੀ ਧਰੁ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆਰੀਆ ਰਾਜਾ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਵਹੁਟੀ ਦਾ ‘ਰਨ-ਮਜ਼ੂਰ’ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਧਰੁ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਉਸ ਨਵੀਂ ਨੇ ਜੰਮਿਆ ਸੀ? ਤੇ ਕੀ ਇਹ ਰੋਮਨਾਂ ਵਰਗੇ ਭੋਗ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਕੀ ਹਰਨਾਖਸ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਫੈਰਾਉ (ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਿਸਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰੁਤਬਾ) ਨਹੀਂ ਸੀ? ਕੀ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਭੋਗੀ ਹਨ-ਠੀਕ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਰਾਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਖੁਦਗਰਜ਼, ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗੀ, ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਟ ਕੇ ਐਸੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਦੇ ਮੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਭੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਹੀਂ। ‘ਹੇ ਦੇਵਤਾ; ਹਮਾਰੇ ਦੁਸ਼ਮਨੋਂ ਕੇ ਬੱਚੇ ਔਰ ਕੱਚੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾਉਂ ਕੇ ਗਰਬੋਂ ਮੇਂ ਮਾਰੋ’ ਇਹ ਵੇਦ ਮੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੀਂ

ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਰੀਆ ਲੋਕ ਜਦ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਥੱਕ ਗਏ, ਜਦ ਭਰਾ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰਕੇ ਇਤਨੇ ਰੱਜ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਉਪਨਿਸਦਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਏਕਤਾ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਉਪਜੀ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਥੀਂ ਬਾਹਰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਲੀ ਤੇ ਉਹ ਵੈਰਾਗ ਥੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ; ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰੋਖ ਦੀ ਨੂਰ ਸੋਝੀ ਪਈ, ਤਦ ਕੋਈ ਦਮਕ ਵਾਲਾ, ਜੀਵਨ ਕਣੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਲਸਿਆ। ਹਾਂ! ਬਸ ਕੋਈ ਕੋਈ! ਸਹਸਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ! ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਕਣੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ, ਕੋਈ ਕੋਈ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਕਦੀ ਅਬਜੈਕਟਿਵ ਦੁਨੀਆ ਥੀਂ ਉਪਰ ਤੱਕਣ ਵਾਲੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਨਾ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਿਦਿਆ ਧਿਆਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਰੋਖ ਦੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਕਥਾਵਾਂ ਟੁਰ ਪਈਆਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਪਰੋਖ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਸਾਇੰਸ ਵੱਲੋਂ ਧਿਆਨ ਮੁੜ ਕੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਨੀ ਵਸਤੂਆਂ ਵੱਲ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਸਦੀਆਂ ਲਈ ਕੌਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ

ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਬੜੀ ਗਈਆਂ। ਹਜ਼ਾਰ ਗੰਗਾ ਵੱਲ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਿਥਿਆ, ਮਿਥੇ ਵਹਿਮ ਤੇ ਭਰਮ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸਭ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਪਾਸੂਨ, ਨਾ ਅਪਰੋਖ, ਨਾ ਅੱਛਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਨਾ ਬੁਰਾ ਹੋਣ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਘੱਟ ਯਾ ਵੱਧ ਹੈ। ਟੈਗੋਰ ਆਦਿ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਬਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਾਲੀ ਆਰੀਆ ਜਾਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਜੇ ਕਦੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਏ ਕਿ ਜੀਵਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ, ਕਰਨੀ ਕਿਸੀ ਕਿਸੀ ਦੀ, ਰਹਿਣੀ ਕਿਸੀ ਕਿਸੀ ਦੀ, ਤੇ ਉਸ ਉਪਰ ਗੱਲਾਂ, ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਭਰਮਾਰ, ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਅਗਰ ਕੋਈ ਕੌਮ ਹੈ, ਤਦ ਉਹ ਇਹ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਫਖਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਨੁਸਖਾ ਇਤਨਾ ਕਾਤਲ ਸਬੂਤ ਤੇ ਵਿਹ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਕਲ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਆਤਮਾ ਦੇ ਬੇਨੈਣ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਲੰਘ ਗਈਆਂ, ਉਨਤੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪੂਰ ਨਾ ਤੱਕਿਆ। ਪੁਰਾਣੇ ਵਰੀ ਖਾਤੇ ਵਾਂਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਿਸਾਬਾਂ ਨੇ ਪੰਨੇ ਉਲਟਣ ਵਾਂਗ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਉਪਨਿਸਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈ ਸੁਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ, ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਸਾਰੀ ਜਾਤੀ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੁਰਖਾਬ ਦਾ ਪਰ ਲਟਕਾਵਣਾ; ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਵਿਚ ਜਾਨ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਾਲੇ, ਲੋਕ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚ ਕਦੀ

ਏਕਤਾ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਦ ਪਰਮਾਰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਤਦ ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਪਰਮਾਰਥ ਨੂੰ ਸਦਾ ਅਲੱਗ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਜਾਤੀ ਰੋਮਨਾਂ ਤੇ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਅਬਜੈਕਟਿਵ ਭੋਗਾਂ ਵੱਲ ਰਹੀ। ਪਰ ਇਤਨੀ ਜਹਾਲਤ ਤੇ ਮੇਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਪਟ ਰਹੀ ਕਿ ਨਾ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸੁਵਾਂਗੀ ਬੁੱਤ ਬਣਾ ਸਕੇ, ਨਾ ਇਟਲੀ ਵਰਗੇ ਚਿੱਤਰ ਚਿੱਤਰ ਸਕੇ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਰੋਮਨ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਭੋਗ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਬਰਾਦਰੀ ਅਰ ਸਮੂਹਕ ਵਿਵਹਾਰ, ਵੈਸੀ ਹੀ ਅਕਲ ਤੇ ਵੈਸੀ ਆਚਾਰ ਸਦਾ ਰੱਖਦੇ ਆਏ ਹਨ; ਜੋ ਯੂਰਪ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਚੋਲਾ ਆਇਆ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਆਤਮ ਅਨੁਭਵ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਘੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਸੁਣੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੁੱਚੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ। ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਜਿਹਾਂ ਉਠ ਕੇ ਖੰਡਣ ਕੀਤਾ। ਰਾਮਾਨੁਜ ਜਿਹੇ ਸੂਘਮ ਮੰਤਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੁੜ ਕਿੱਤ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਆਦਿ ਦੇ ਵਹਿਮ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੇ। ਬੁੱਧ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਥੀਂ ਸਾਰੇ ਵਾਂਝੇ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਜਾਪਾਨ ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਕਿਰਤ ਵੱਲ ਲਾਇਆ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਮੁੜ ਵਾਲਾ ਅਲਸ, ਸੁਖਨਾ, ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਕਾਲੀ ਅੱਗੇ ਬੱਕਰੇ ਚੜ੍ਹਾਣ ਦੇ ਕੰਮ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਹ ਪੁਰਾਣੀ ਇਜ਼ਮ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੌਮ ਦੀ ਕੌਮ ਨਿਕੰਮੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਸਿਵਾਏ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਆਦਿ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਕੰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।

ਅੱਜ ਇਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਗਲਪਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਆਰਟ ਦੀਆਂ ਘਾਤਤਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਨੇ ਆਰਟ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅਕਹਿ ਸੁੱਖ ਦੀ ਸੁਰਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਘੜਨ ਹੋਈ। ਸਮਾਧੀ ਦਾ ਸੁੱਖ, ਨੁਹਾਰਾਂ, ਨੱਕਾਂ, ਅੱਖਾਂ, ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਯੂਨਾਨੀ ਅਰਥ ‘ਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ। ਗਰੀਬ ਥੀਂ ਗਰੀਬ, ਕਰੂਪ ਥੀਂ ਕਰੂਪ ਚਿਹਰੇ ਪਰ ਵੀ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅੰਕਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਰੰਗ ਵੰਗ ਦੇਣਾ ਬੁੱਧ ‘ਆਰਟਿਸਟ’ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ।

ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਆਰਟ ਸਬਜੈਕਟਿਵ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਅਨਘਰਤੀ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਕੋਈ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਜੋੜੀ ਕਿਸੀ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਅੱਧ ਮੀਟਾ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਕੋਈ ‘ਮੱਥਾ ਚੌੜਾ ਤੇ ਨੱਕ ਫੜੋਂਦਾ ਤੇ ਨਾਸਾਂ ਝੁਰਮਟ’ ਵਾਲੀ ਕਰੂਪਤਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਸਮਾਈ ਦਾ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਿਥਣਾ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮਖੌਲ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਅਸਤੂ- ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਾਏ ਬੁੱਧ ਦੇ ਹੁਨਰ (ਆਰਟ) ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਹੁਨਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਰਵੈਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਗੁਰੂਤ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਜੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੀਰ ਬਿਰਤੀਆਂ, ਆਸਨ ਤੇ ਜੰਗ ਆਦਿ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਆਰਟ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੋ, ਕੀ ਆਰਟ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਜਿਹੜੀ ਉੱਚੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਆਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਹੇਠ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਹੁਨਰ ਦੁਆਰਾ ਆਈ ਹੈ? ਤੇ ਕੀ ਅੱਜ ਤਕ ਸੀਨਾ ਬਸੀਨਾ ਆਈ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਬਜੈਕਟਿਵ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਵਾਹੀ ਇਹੋ ਹੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕੀਂ ਸਦਾ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਾਲੇ, ਖੁਦਗਰਜ਼, ਭੋਗੀ, ਅਬਜੈਕਟਿਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ, ਆਪਣੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਲੱਚਨ ਵਾਲੇ ਸਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਜੰਗਲਾਂ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤੱਕਿਆ, ਜਿਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਟੈਗੋਰ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਵਿਧਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਵੀ ਯੂਰਪ ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕੀਂ ਹਨ। ਯੂਰਪ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਲਸੀ ਹਨ; ਉਹ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥੀ ਹਨ। ਉਹ ਚਿੰਟੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਵੱਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵੱਲੋਂ ਮੁਰਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯੂਰਪ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਸੁੱਚੇ, ਮਿਹਨਤ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਭੇ ‘ਤੇ)

‘ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗ’ ਲੇਖ (2 ਜੂਨ 2018 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼) ਵਿਚ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਧਾਰਮਕ ਸੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਚਾਉਣ ਤੇ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ। ਅਜੋਕਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਡੋਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸ ਧਾਰਮਕ ਸੁਰ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਧਰਮ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ? ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੰਸਥਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਦੂਜੇ, ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ
hak1270@yahoo.com

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਮੇਟੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਰਤਵ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ, ਜਲਸੇ ਜਲੂਸਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਧਾਰਮਕ ਕ੍ਰਿਆ ਸਮਝਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ’ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਦੂਜੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬਾਨ ਨੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਸਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ—ਪ੍ਰਭੂ, ਸੰਸਾਰਕ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ‘ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਵਿਸ਼ੇ ਅਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਅਦਿੱਖ ਅਸਤਿਤਵ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖੀ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਬੋਧਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪਕੜ ਅਤੇ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ‘ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ’ ਹੈ। ਇਸ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸਮੂਹ, ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ

ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਧਰਮ

ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਧਰਮ ਉਤੇ ਵਧ ਰਹੇ ਗਲਬੇ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। —ਸੰਪਾਦਕ

ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸਤਸੰਗਤਿ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਪੰਥ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਇਕ ਖੇਡ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ:

ਸਦਾ ਸਦਾ ਤੂ ਏਕ ਹੈ
ਤੁਧੁ ਦੂਜਾ ਖੋਲ੍ਹ ਰਚਾਇਆ॥

ਹਉਮੈ ਗੁਰਬ ਉਪਾਇ ਕੈ
ਲੋਭੁ ਅੰਤਰਿ ਜੰਤਾ ਪਾਇਆ॥ (ਪੰਨਾ 139)

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ‘ਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਚੌਥੇ ਪਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਹਨ:

ਮਾਈ ਮਾਇਆ ਛਲ੍ਹ। (ਪੰਨਾ 717)

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ

ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ ਖਾਇਆ॥

(ਪੰਨਾ 643)

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਛੂਟਉ
ਜਉ ਮਾਇਆ ਨਹ ਲਪਟਾਵਉ॥
ਮਾਇਆ ਨਾਮੁ ਗਰਭ ਜੇਨਿ ਕਾ
ਤਿਹ ਤਜਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਉ॥ (ਪੰਨਾ 693)

ਚਉਥੇ ਪਦ ਕਉ ਜੋ ਨਹੁ ਚੀਨੈ

ਤਿਨ ਹੀ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ॥

(ਪੰਨਾ 1123)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪਾਧੀ ਬਣਨ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਤਜ ਕੇ ਚੌਥੇ ਪਦ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਵਿਰਲੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਇਸ ਮਾਰਗ ‘ਤੇ ਚਲਣ ਦਾ ਹੀਆ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਕ ਆਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਮਾਜਕ ਗੁੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੰਸਥਾਗਤ ਧਰਮ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਹੈ।

ਸੰਸਥਾਗਤ ਧਰਮ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਸਬੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੰਨ੍ਹ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਵਰਣ ਵੰਡ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਕਸ਼ਤਰੀ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਵਖਰੇ ਪਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ (Theory of Two Swords) ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ

ਗਿਲੇਸ਼ੀਅਨ (Gelasian) ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 1302 ਈ. ਵਿਚ ਪੋਪ ਬੋਨੀਫੇਸ VII (Pope Boniface VII) ਨੇ ਪਾਪਲ ਬੁਲ ਰਾਹੀਂ ਚਰਚ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਖਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਚਰਚ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨਾਲੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਐਲਾਨਿਆ ਸੀ। ਮਾਰਟਿਨ ਲੂਥਰ (Martin Luther) ਨੇ ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕਾਂ ਦੇ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੋ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਹੈਨਰੀ ਅਠਵੇਂ (Henry VIII) ਨੂੰ ਪੋਪ ਨੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ‘ਤੇ ਹੈਨਰੀ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਚਰਚ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਆਪ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਪੋਪ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫਿਲਾਸਫਰ ਜੋਨ ਲੌਕ (John Locke) (1632–1704) ਨੇ ਤਰਕਪੂਰਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ (Liberty of conscience) ਦਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 15 ਦਸੰਬਰ 1791 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ ਵਿਚ ਵੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਕਰਕੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਤੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਤੰਤਰੀ ਅਤੇ ਡਿਕਟੇਟਰੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਰਮ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਦਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰਖਿਆ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਯੰਤਰ ਵਿਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸੰਸਾਰਕ ਬੰਧਨਾਂ ਅਤੇ ਆਵਾਗੁਹਿਤ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਕ੍ਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣਯੋਗ ਹਨ।

ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਹੁਣ ਹਰ ਸੂਝਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਸਮਾਜਕ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ

ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਧਰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦਾ ਨਾਲ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੇਣ ਤੇ ਅਧੀਨ ਰਖਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਸਥਾਗਤ ਧਰਮ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਕਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਡੋਰੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਵਸ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਮੀਣੇ, ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਨਾਤਨੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਚੋਣਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਿਲਗੋਭੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਖਰਾ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਿਸਲਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਦਾ ਉਹੋ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ 1925 ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਉਪਜ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਵਡੇ ਧਾਰਮਕ ਅਸਥਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਣ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਘਿਓ-ਖਿਚੜੀ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਮੰਨਣ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਹੈ ਪਰ ਭਰਮ ਇਹ ਪਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਮੰਤਵ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਨਾਤਨੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੁਹਗਿਣਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਨ ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡੋਰੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡੋਰੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੇ ਭਾਵਾਤਮਕ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਚੁਣਨ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡੋਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਆਲਮੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਧਾਰਮਕ ਸੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਕ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਬਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਸੁਰ ਵਿਚ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਫੈਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਆਪਣੇ ਅਪਨਾਏ ਵਤਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਵਤਨ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪਸੀਨਾ ਬਹਾ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕਪਤਾਨ, ਰੇਲ ਦੇ ਚਲਾਣ ਵਾਲੇ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਬਿਜਲੀ ਬਨਾਣ ਤੇ ਚਲਾਣ ਵਾਲੇ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਇਕ ਅਕਹਿ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਤੇ ਉਚਾਈ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਕੋਈ ਉਦਾਸੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਮਜ਼ਹਬ ਕੰਮ ਘਸਾਉ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਲਾਲਚੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ? ਉਹ ਉਪਰਾਮ ਹੈ; ਨਹੀਂ? ਉਹ ਆਲਸੀ ਹੈ, ਮੈਲਾ ਹੈ, ਬੇ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਪਰੋਖ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਸਦੀਆਂ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੌਮ ਦੀ ਕੌਮ ਪੁਰ ਆਨ ਵਾਕਿਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਦ ਸਲਾਮ; ਉਧਰ ਤਾਂ ਲੋਕੀ ਬਿਨਾ ਪਰੋਖ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਦੇ ਅਪਰੋਖ ਦੀ ਸਰਬ ਸਿੰਧੀ ਕਰ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਚਰਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖੀ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ ਤੇ ਇਧਰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਬੇ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ, ਖੁਦਗਰਜ਼, ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਭੈੜੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਕੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਤੇ ਸਾਬਰਮਤੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਪਰੋਖ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰੋਖ ਉਤੇ ਵਿਖਿਆਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੜ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਪਾਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਬੋਧੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਅਨਉਚਿਤ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਬੀਂ ਥੱਕੇ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਯੂਰਪੀਅਨ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ

ਪਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬੀਂ ਵੱਧ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ਾਮਦਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੋਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਾਰੀਫਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਚਿੰਤਰ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਕਲ ਤੇ ਸੁਰਤ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਪਰੋਖ ਵਾਲੇ ਬਾਨ-ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ।

ਸੋ, ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਬੀਂ ਵਾੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਹਨ। ਯੂਰਪ ਵਾਲਿਆਂ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬੀਂ, ਮੌਤ ਖਰੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ‘ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ’ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੱਚ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਦਾ ਜਨਮ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥

(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 293)

ਹੁਣ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਮ-ਲੇਵਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਆਸ਼ਾ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਕਰਨ। ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ‘ਹਰਿ ਰੂਪ’ ਜਾਣ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾਣ, ਬਿਰਖਾਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ, ਸਿਤਾਰਿਆਂ, ਸੂਰਜਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵਣ। ਇਹ ਕੂੜ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਗਰ ਮੈਂ ਮੰਨਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਸਮੂਹ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਾਇਆਵੀ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਧਰਮੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਖਾਲਸਾ ਸਮੂਹ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਤਮ ਆਦਰਸ਼ ਵੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਤੇ ਜੇ ਇਹੋ ਚਾਲ ਰਹੀ ਤੇ ਸਮੂਹ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਪੰਥ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਬੀਂ ਟੁੱਟੇਗਾ ਤੇ ਇਕੱਲੀ ਦੁਨੀਆ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। ਹਾਏ! ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਲਾਹਮਾ ਨਾ ਦੀਵਾਈਏ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੇਵੇ, ਅਸੀਂ ‘ਹੋਰ ਵੱਧ ਬੀਂ ਵੱਧ’ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ‘ਤੇ ਚੱਲੀਏ, ਚਮਕੀਏ ਲੱਸੀਏ:

ਕੋਈ ਐਸੇ ਰੇ ਭੇਟੇ ਸੰਤੁ

ਮੇਰੀ ਲਾਹੈ ਸਗਲ ਚਿੰਤ

ਠਾਕੁਰ ਸਿਉ ਮੇਰਾ ਰੰਗੁ ਲਾਵੈ॥੨॥

ਪੜ੍ਹੇ ਰੇ ਸਗਲ ਬੇਦ ਨਹ ਚੁਕੈ ਮਨ ਭੇਦ

ਇਕੁ ਖਿਨ ਨ ਧੀਰਹਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕੇ ਪੰਚਾ॥

ਕੋਈ ਐਸੇ ਰੇ ਭਗਤੁ ਜੁ ਮਾਇਆ ਤੇ ਰਹਤੁ

ਇਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮੇਰੈ ਰਿਦੈ ਸਿੰਚਾ॥੩॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 687)

ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਬਜੈਕਟਿਵ ਆਤਮਿਕ ਆਦਰਸ਼ ਬੀਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਾਂਗੇ, ਤਦ ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਯਾਦ ਰੱਖੋ! ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪਵਿਤਰ ਇੱਛਾ ਸਾਡੇ ਮਾਝੇ ਕਰਮਹੀਨ ਨਿਕਾਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਮਾਇਆਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਸਾਡਾ ਮਾਣ

ਚੰਗ ਦੀ ਨਫਰਤ

ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਅੰਦਰ ਸਮੇਂ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਔਖੇਰਾ ਕਾਰਜ ਵੀ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਦੋ ਪਰਚਿਆਂ ‘ਸੁਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ’ ਅਤੇ ‘ਸੰਸਾਰ’ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ‘ਸੁਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ’ (ਜੋ 1909 ਤੋਂ 1911 ਤੱਕ ਛਪਦਾ ਰਿਹਾ) ਅਤੇ ‘ਸੰਸਾਰ’ (ਜੋ ਸਤੰਬਰ 1912 ਤੋਂ ਜੁਲਾਈ 1914 ਤੱਕ ਛਪਦਾ ਰਿਹਾ) ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਪਰਦੇਸ ਪੁੱਜੇ ਜਿਉਝਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੰਢਾਈਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰ ਹੋ ਸਕਣ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤਜਰਬੇ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਨੇਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਾਲਾ ਤੇ ਲੂਣ ਖਾਂਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਡੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤੇਲ ਦੇਣ। ‘ਸੱਦੀ ਨਾ ਬੁਲਾਈ ਮੈਂ ਲਾਭੇ ਦੀ ਤਾਈ’ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਮਿਹਰਬਾਨ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਖੁੰਜੇ ਵਿਚ ਬੇਪੁੱਛੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਉਲਟ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੇ ਫੁਟਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ 25 ਸਾਲ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿ ਆਏ ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ ਸਾਡੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਉਚਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਮੋਈਜ਼ ਨਾਮੀ ਗੋਰੇ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਰਨਾਮੇ ਨਾਲ ਵਿਕਟੋਰੀਏ ਦੀ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਛਪਵਾਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰ ਅਣਹੋਣੇ ਦੇਸ਼ ਥੱਪ ਕੇ ਮਨਤਕ ਛਾਣੇ ਹਨ। ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ:

ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਾਲ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਇਲਮਦਾਰ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਡਿੱਠਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਤਨ ਤੇ ਵੱਸਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਹਾਂ। ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਲੁੱਬੜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ (1) ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਇਸ ਵਕਤ ਨਮਕ ਹਲਾਲ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਧਰੋਹੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। (2) ਇੰਡੀਆ ਅਜੇ ਪੂਰਾ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਥੋਂ ਇਥੇ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। (3) ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬਸਤੀਆਂ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਸਣ ਲਈ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ। (4) ਹਿੰਦੂਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ, ਬੰਗਾਲੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੌਂ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ (ਚਾਹੁੰਦਾ)।

ਪਿਆਰੇ ਭਰਾਵੇ! ਇਹ ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਉਸ ਗੋਰੇ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਲੂਣ ਖਾਧਾ, ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਤੇ ਬੁਲੇ ਲੁੱਟੇ। ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਾਮਨਾ ਐਸਾ ਭੈੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਖਾਣ ਵਾਲ ਗੋਰਾ ਭੀ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਗੋਰੇ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਾਪਾਂਗੇ ਤੇ ਇਸ ਮੋਈਜ਼ ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪੋਲ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਾਂਗੇ।

ਸਾਡੇ ਦਾਈਏ

ਕੀ ਸਬੱਬ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਸਖਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਸਭ ਦੇਸ਼ ਮੁਲਕ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬੰਦ ਹਨ। ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੱਦ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਹਨ। ਕਾਬਲ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ

ਸਰ ਕਰਨੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਸੌਖੀ ਖੇਲ੍ਹ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਭ ਕੰਨ ਭੰਨਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਪਲਟਨਾਂ ਰਜਮੈਂਟਾਂ ਦੀ ਧਾਕ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੜੇ-ਬੜੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਬੀ. ਏ. ਤੇ ਐਮ. ਏ. ਦੀਆਂ ਪੂਛਾਂ ਲਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਬੜੇ-ਬੜੇ ਸਮਝੌਤੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸੰਘ ਪਾਤ-ਪਾਤ ਕੇ ਅੜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਮੁਲਕ ਇਕੱਠੇ ਕਰੀਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਥੋੜ੍ਹ ਹੈ ਜੋ ਦੁਜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੁੱਡ ਲਗਾਵੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਾ ਫਿਰਨ ਦਿਉ। ਹਰ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮੋੜ ਦਿਉ। ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਦੁਜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਸ਼ੂ, ਨਿਕੰਮੇ ਤੇ ਗਧੇ ਸਦਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਹੜਾ ਨੁਕਸ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਨਿਆਉ ਭੀ ਅਨਿਆਉ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਕਰਕੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਟਿਕਟ ਤਕ ਨਹੀਂ ਵੇਚਦੀਆਂ। ਕਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀਆਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਤਕ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਪਾਪ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗਰ ਭੁੱਖ ਤੇ ਦੁੱਖ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਘਾਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਕੌਮ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੋਰਮੰਟੀਏ ਕੁਲੀ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰੁਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਓ, ਉਸ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਾਲਮ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਈਏ। ਆਉ, ਉਸ ਪਾਪਣ ਕੋਹੜ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੀਏ।

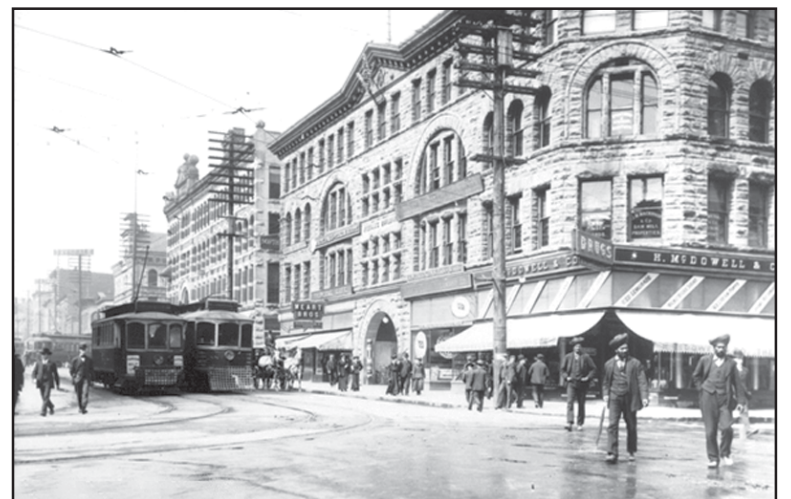
ਪਸਰ ਜਾਓ

ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 7 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਭਰਾ ਦਾਨਾ ਸਿੰਘ ਲਿਵਰਪੁਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪੰਦਰਾਂ ਡਾਲਰ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਹੋਰ

ਡਾਲਰ ਘੱਲੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਬੇਨਿਕਾਣਾ ਕੌਮ ਦੀ ਕੌਣ ਸਾਰ ਲਵੇ। ਅਸੀਂ ਝਟਪਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਸੌ-ਸੌ ਮੀਲ ਪੁਰ ਸਨ, ਤਾਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਖਤ ਲਿਖੇ, ਪਰ ਉਥੇ ਕੋਈ ਨਾ ਬਹੁਤ ਸਕਿਆ। ਅੰਤ 7 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਬੇ ਆਸਰਾ ਭਰਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਖੁਆਰ ਹੋਣ ਲਈ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਅੱਜ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਹੋਰ ਭਰਾ ਆ ਰੁਕਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕੌਮੀ ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਹਨ ਕਿ ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜੇ ਹਾਂ ਭੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪੂਰੇ ਵਸੀਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਰੁਲਦੀ ਕੌਮ ਦਾ ਬਚਾਓ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਦਸ ਕਿਤੇ ਟੁੱਡ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਵੀਹ ਕਿਤੇ ਰੁਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੀਹ ਕਿਤੇ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਹੁੜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ, ਲੜਨ ਭਿੜਨ ਦੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਜਣੇ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਸਾਡੀ ਤੀਹ ਕਰੋੜ ਕੌਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਟਿਕ ਜਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਟਿਕਾਉਣਾ। ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨੇ, ਉਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਇਕ ਇਕ ਭਰਾ ਦਾ ਬਚਾਓ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂ ਵਾਂਗ ਵਧੀਏ ਫੁਲੀਏ। ਹੋਰ ਤਰੱਕੀ ਕਿਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ। ਅਸੀਂ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਦ ਸਾਡਾ ਇਕ ਵੀ ਭਰਾ ਮੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ, ਅਜੇ ਸਾਨੂੰ ਅਸਲੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਜੇ ਸਾਡੇ ਇਕ ਭੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤਰੱਕੀ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ

ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਮੋਂਟਰੀਆਲ, ਸੇਂਟ ਜਾਨ, ਹੈਲੀਫੈਕਸ, ਟੋਰਾਂਟੋ, ਸਿਆਟਲ, ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸੇਵਕ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਜਥਾ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰੇ, ਇਕ-ਇਕ ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਦਿਨ ਭਰ ਕੰਮ ਕਰ ਆਉਣਾ ਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ

ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਦੀ ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਸਟ੍ਰੀਟ ਦੀ ਝਲਕ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ 1908 ਦੀ ਹੈ

ਦਾ ਉਪਾਅ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਹੱਦ ਵਿਚ ਇਹ ਜਥੇ ਖਿਲਰ ਜਾਣ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੀਏ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਪਸਰ ਜਾਵੇ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿਚ ਕੰਮਕਾਰ ਘੱਟ ਹੈ ਤਾਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਬਣ ਕੇ

ਸੌਂਦੇ ਹਨ, ਸਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਨਹੀਂ, ਦਰਜਨਾਂ ਹੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਗੋਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਣ ਲਈ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜੇ 35 ਨੰਬਰ ਸਿੱਖ ਪਲਟਨ ਦੇ ਮੇਜਰ ਦੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਉਲਟ ਕਰੇ ਹੋਏ ਲਫਜ਼ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ 11 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਵਿਕਟੋਰੀਏ ਵਿਚ ਸਰ ਈਟਡ ਜੇਮਜ਼ ਨੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਉਥੇ ਦੀ ਪਿਨਸਨ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੜੇ ਲਾਟ ਦੀ ਕੌਸਲ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਕਟੋਰੀਏ ਦੇ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਤਨ ਤੋਂ ਰੋਕੋ। ਕਿਸੇ ਭੀ ਹਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਵਤਨ ਦਿਓ। ਇਹ ਕੁਝ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਪੁਰ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ।

ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਗੋਰੇ ਅਫਸਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਇੰਡੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਹਵਾ ਫਿਰ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਭਰਾਵੇ, ਜਦ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਲੂਣ ਖਾ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਇਥੇ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲਣੇ ਖੈਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਾਡੀ ਇਥੇ ਮਦਦ ਕਿਨ੍ਹੇ ਕਰਨੀ ਹੈ! ਆਪ ਹੀ ਜਾਗੋ ਤੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਹੱਕ ਪੁਰ ਖੜੋ ਹੋਵੋ।

ਨਵੇਂ ਸ਼ਗੂਫੇ

ਅੱਜ ਇਹ ਗੱਲ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਤਨ ਤੋਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਭੈੜੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

‘ਸੰਸਾਰ’ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹਾਲ ਹੋਣ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਭਰਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਣ ਤੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਸੇਵਕ ਦੇ ਤੁਫੈਲ ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧੇ ਤੇ

ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿਚ ਸਾਂਝੀ ਤਸਵੀਰ ਉਤਰਵਾ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਕਾਮੇ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ 1910 ਦੀ ਹੈ

ਇਸ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜੁਲਾਈ 1912 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਪੁਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ‘ਸੰਸਾਰ’ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਛਾਪੇ ਵਿਚ ਛਪਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਗਲਾ ਮਹੀਨਾ ਸਤੰਬਰ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਛਪਵਾ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਲ ਭਰ ਦੀ ਅਥੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਛਾਪੇਖਾਨਾ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਭਾਗਾਂ ਭਰਿਆ ਦਿਹਾੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਆਪ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਨਿਰਵਿਘਨ ਮੁਕਣ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੇ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਪਰ 20 ਸਤੰਬਰ ਦਾ ‘ਸੰਸਾਰ’ ਇਕ ਖਾਸ ਸਾਲਾਨਾ ਨੰਬਰ ਕਰਕੇ ਨਿਕਲੇਗਾ ਜੋ ਵਧੀਆ ਕਾਗਜ਼ ਪਰ ਰੰਗਦਾਰ ਛਪੇਗਾ। ਹੁਣ ਦੇ ਹੀ ‘ਸੰਸਾਰ’ ਦੇ ਖਰਚ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਦਿਲ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਹੈ, ਮਿਹਨਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 20 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ‘ਸੰਸਾਰ’ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ

ਦਰਦ ਕਿਸਾਨੀ: ਪਿਛੋਕੜ ‘ਤੇ ਇਕ ਝਾਤ

ਕਿਸਾਨੀ ਦਰਦ

ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਜਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਤੇ ਆੜੂਤੀਆਂ ਤੋਂ ਫਸਲ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ; ਆਮਦਨ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਭਾਰੀ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਕਾਰਨ ਕਰਜ਼ਾ ਅਣਮਿਥੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕੁਰਕ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਗੁਹਾਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਧਰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਵਧਦੀ ਕੰਗਾਲੀ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਨੀਰਸ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥਾ ਜਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਵਿੱਚਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਦਲ ਇਸ ‘ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਕਿਸਾਨੀ ਗਲ

ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ
ਫੋਨ: 408-634-2310

ਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਖੀਰ ਫਾਹਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਮ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਨਾ ਉਤਰਨ ‘ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੱਲ ਇੰਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਰਜ਼ੇ ਤਾਂ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ, ਬੈਂਕਾਂ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਆਪ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਰਜ਼ਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੀੜਾ ਹੈ? ਹਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਦੇ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਦੇ ਗੰਭੀਰ ਸੋਚ ਦਾ ਕਰਨ ਬਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਮਰਨਾ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਉਲਾਰ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਕੰਗਾਲੀ ਕਾਰਨ ਦਬੇ ਪਏ ਹਨ।

ਸੰਨ 1965 ਨੂੰ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਡੰਗ ਦੀ ਰੋਟੀ ਛੱਡਣ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਵਾ ਕੇ, ਖੇਤੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਰਤ ਕੇ, ਰਵਾਇਤੀ ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕਣਕ-ਧਾਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ; ਹੱਡ ਭੰਨ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ, ਜਮੀਨਾਂ ਉਤੇ ਆਡ-ਰਹਿਣ ਕਰਜ਼ੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਜਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਭੋਇਂ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਰੁੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਾਦ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਪਖੋਂ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਖਾਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਣਸਾਂ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਭਾਅ ਵੇਚਣ ਦੀ ਥਾਂ

ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤੋਟ ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਸਾਨ ਇਸੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਮਾਰੂ ਸਿੱਟਿਆਂ ਕਾਰਨ ਪੈਰੋਂ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਇਆ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਆਪ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਲੰਮਾ ਲੇਖ ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ ਨੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਲਈ ਉਚੇਚਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮੰਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਅ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਪੈਣੀ ਸੰਭਵ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਮੀਨ ਬੰਜਰ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੀਰੀ-ਕਣਕ ਦਾ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਲਾਭ ਰਹਿਤ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਨਅਤ ਖਤਮ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਹੈ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਸਿਖਰ ‘ਤੇ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨਸੇ ਤੇ ਗੈਂਗ ਛਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਆਬਾਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਮਲਕੀਅਤ ਸੁੰਗਤ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਦੂਣ-ਸਵਾਇਆ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਦਲਵਾਂ ਹੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਬਦਲਵੀਂ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਲੈ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਰਗੇ ਨੇਕਨੀਤ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਨਿੰਬੂ ਵਾਂਗ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦਾਤਾ ਸਵੀਕਾਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨੀ ਬੇਅੰਤ ਬੇਆਸ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਹਨੇਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਖੇਤ ਕਾਮਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗਾਂ ਤੇ ਆਰਥਕ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਖਾਵੀਂ ਹੈ। ਪਿਸ ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਚੱਕੀ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਥੇ ਗੱਲ ਕਿਸਾਨ ਵੇਦਨਾ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਤੀਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਦੂਜੇ ਵਰਗ ਕੇਵਲ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਕਿਸਾਨ ਤਿੰਨ ਮੋਰਚਿਆਂ ‘ਤੇ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ, ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨੇ ਮੁਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ‘ਤੇ ਵੀ ਹਾਰਨ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਥੱਕ-ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਜਿੱਲਤ ਤੇ ਜ਼ਲਾਲਤ ਉਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸਵੈ-ਮਾਣ ਨੂੰ ਲੱਗੀ

ਸੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਲਦੀ ‘ਤੇ ਤੇਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨੇੜਲੀ ਰਾਹਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਦਰਦ ਸਮਝਣਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਪਰ ਕਠਿਨ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਬੱਝਵੀਂ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਖੋਜ ਹੋਣੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ

ਪੀਹਣਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕਣਕ ਦੇ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹੀ ਹੁਣ ਜਮੀਨ ਵੰਡਣ ‘ਤੇ ਇੰਨਾ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੰਗੀ ਸਲਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ! ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਕੇਵਲ ਜਮੀਨ ਹੀ ਛੱਡੀ ਸੀ, ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਲਾਣੇਦਾਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਜਮੀਨ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੇ ਵਾਹੁਣ ਲਈ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਵੀ ਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਜੁੜ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸੱਚੀ ਘਟਨਾ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਂਵਾਂ-ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਵੇਰਵੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਨ:

ਇਹ ਉਹ ਦਿਨ ਸਨ ਜਦੋਂ ਨਾ ਟਰੈਕਟਰ ਸਨ, ਨਾ ਕਰਜ਼ੇ ਤੇ ਨਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ। ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਪਰ ਚੁਫੇਰੇ ਹਰਿਆਵਲ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਅੰਬ, ਬੇਰੀਆਂ, ਪਿੱਪਲ, ਟੋਭੇ ਤੇ ਗਉਆਂ, ਮੱਝਾਂ, ਬਲਦ, ਬੋਤਿਆਂ ਦੀ ਰੌਣਕ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਕਿਸਾਨੀ ਵਿਚ ਜਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਕਰ ਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਓਨੀ ਹੀ ਵੱਡੀ ਲਾਹਨਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਦੁੱਧ ਘਿਓ ਵੇਚਣ ਨੂੰ। ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ‘ਤੇ ਓਨਾ ਹੀ ਮਾਣ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਆਪਣੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ‘ਤੇ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਟਿਆਲੇ ਕੋਲ ਪੈਂਦੇ ਸਾਡੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ 36 ਏਕੜ ਜਮੀਨ ਦੇ ਖੁਦ-ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਸਾਂਝਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕਾਰਨ ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜਮੀਨ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੇ ਭਰਾ ਹੀ ਵਰਤਦੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਲ ਭਰ ਵਿਚ ਖਾਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਕਵਿੰਟਲ ਕਣਕ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਹਾਰਾ ਸਮਝਦੇ ਸਾਂ।

ਸਾਡੇ ਹਾਲਾਤ ਕਈ ਸਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 80ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲੱਗੇ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮੋਹਰੀ ਭਰਾ ਉਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਅੱਡ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਜਮੀਨ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੰਡ ਲਈ। ਜਿਸ ਜਮੀਨ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੁਖਤਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਘਟ ਸੀ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਾਹੁਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿ ਕੇ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਮੀਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗਲ ਪੈਣਾ ਮੈਨੂੰ ਮੁਫਤ ਦਾ ਝੰਜਟ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜੀ ਬੇਰੁਖੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਵਾਹ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠੇਕੇ-ਬਟਾਈ ‘ਤੇ ਦੇਹ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਖਾਲੀ ਰੱਖ।”

ਮੈਨੂੰ ਝਟਕਾ ਜਿਹਾ ਲੱਗਾ। ਜੇ ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਚਾਅ ਲਾੜ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ

ਕੋਈ ਗੱਲ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

ਬਾਹਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਸੱਤ ਅੱਠ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਭੀੜ ਮੇਰੀ ਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਝੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੀ ਗਲੀ ਦਾ ਅਤਿ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਸ਼ੇਰਾ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਸਰਕ ਆਏ। ਜਦੋਂ ਦਾ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਪਰ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਮੈਂ ਪਛਾਣਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਂ। ਰਸਮ ਵਜੋਂ ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਸ਼ੇਰੇ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, ਉਸ ਨੇ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਗੋਡੇ ਫੜ ਲਏ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬਾਈ, ਸ਼ੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਐਂ ਜੀ, ਕਿੱਲੇ ਬਟਾਈ ਪਰ ਇਸੇ ਨੂੰ ਦਿਓ। ਯੋਹ ਅੱਗੇ ਵੀ ਤਾਏ ਕੇ ਟੈਮ ਮਾਂ ਬਾਰੀ ਜਮੀਨ ਬਾਹਰ ਕਰੇ ਤਾ।”

ਗੋਡੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਸ਼ੇਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਰੁਲਦੂ ਤੇ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਘਰ ਕੇ ਬੱਸ ਦੇ ਕਿੱਲੇ ਈ ਐਂ। ਬਾਕੀ ਬਟਾਈ ਪਰ ਲੈ ਕੇ ਬੱਸ ਬਾਰੇ ਆਸਰੇ ਤੇ ਟੱਬਰ ਕਾ ਪੇਟ ਪਾਲਾਂ ਬਾਈ।”

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਕਿਸਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਰਦਸ਼ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਤੋੜ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਵੈਮਾਣ ਭੁੰਜੇ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਣ ਦਿੰਦਾ। ਬਟਾਈ ਲਈ ਜਮੀਨ ਮੰਗਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਦੋ ਕਿੱਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਪਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ, ਉਸ ਨੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਲ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਪੁੱਟ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਫਰਾਂਸ, ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਰੂਸ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਾ। ‘ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ’ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਲੇਤਾਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਮਾਰਕਸੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਪੇਖ ਰੂਪ ‘ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਲੱਗਾ, ਭਾਰਤ ਮਹਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਖੈਰ ਨਹੀਂ।

ਮੈਨੂੰ ਖਾਮੋਸ਼ ਵੇਖ ਸ਼ੇਰਾ ਫਸਲ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਉਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ-ਮਾਨੀ

ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਨ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਸਿਰ ਝਟਕਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਮੇਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਲ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਹੀ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰ ਬਟਾਈ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰ ਤੇ ਹੋਰ-ਫੇਰੀ ਮਾਸਟਰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਕਰਤੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਤਿਬ-ਤਿਓਹਾਰ ਨੂੰ ਗੰਨਾ ਛੱਲੀ ਵੀ ਭੰਨਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਬੋਹਲ ਦੀ ਤੁਲਾਈ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੜ੍ਹਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਘੱਟ ਵੱਧ ਵਟਾਈ ਦੇ ਕੇ ਜਮੀਨ ਵਾਹੀ ਚੱਲੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਰਖਰੂ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਬਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਜਾਹ ਵਾਹ ਲੈ।” ਉਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮੇਰੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪਿੰਡ ਗਿਆ, ਸ਼ੇਰਾ ਉਦਾਸ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਤਾਇਆ ਖੇਤ ਮਾਂ ਹਲ ਨੀ ਵਤਨ ਦਿੰਦਾ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਾ।”

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਹੁਣੇ ਹਲਾਈ ਕੱਢ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਈ ਆਂ।” ਉਸ ਨੇ ਡਰਦੇ ਡਰਦੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਹਲ ਵਾਤਿਆ ਤੇ ਕੰਮ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਧਰ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅਹੁ ਸਾਲਾ ਲਗਿਆ ਤੇਰੀ ਜਮੀਨ ਕਾ? ਕਰ ਬਾਹਰ ਉਸ ਚੋਰ ਨੂੰ ਉਥੇ ਤੇ।”

ਮੈਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਜਮੀਨ ਸਾਲ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਐ, ਅੱਧ ਦੀ ਵਟਾਈ ‘ਤੇ। ਉਸੇ ਕੋਲ ਰਹੇਗੀ, ਛੁਡਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।” ਪਿਤਾ ਜੀ ਲਾਲ ਪੀਲੇ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ, ਤੇ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਟੁਟਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਸੰਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਘੱਟ ਗਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ।

ਉਸ ਸਾਲ ਭਾਰੀ ਬਾਰਸ਼ ਅਤੇ ਗੜ੍ਹਿਆਂ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਫਸਲ ਦਾ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਾਸ ਗਿਰਾਵਾਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਰਾਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਆਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲਾਇਆ। ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਚੀ ਜਿਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਜਮੀਨ ਤੇਰੀ ਐ, ਪੈਸੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਐ, ਤੇਰੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਗੈਲ ਮਿਲੇਗੇ। ਕਿਸੇ ਗੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਮਾਂ ਨਾ ਆਜੀਂ।” ਫਿਰ ਉਹ ਸ਼ੇਰੇ ਵਲ ਬਾਂਹ ਕਰ ਕੇ ਬੋਲੇ, “ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਆਨੀ ਨੀ ਦੇਣੀ, ਪਿਆ ਕੋਈ ਖੜ੍ਹਿਆ ਰੋਲਾ ਪਾਂਦਾ ਰਹੇ।” ਬਾਪੂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਤਰਕਹੀਣ ਲੱਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਫਸਲ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਵਿਚ ਜਮੀਨ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣ ਦਾ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਗਿਆ, ਸ਼ੇਰਾ ਵਾਹੇ ਦਾਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ‘ਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਬਾਈ ਪੈਸੇ ਫਸਲ ਮਰੀ ਕੇ ਐਂ। ਜਿੰਨੇ ਤੰਨੂੰ ਮਿਲੇਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਅੱਧ ਮੇਰਾ ਵੀ ਐ।”

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਬਾਪੂ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਖਹਿਬੜ ਕੇ ਹਟਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਭਜਾਉਣ ਦੀ ਨਾਕਾਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਬਿਨਾ ਸ਼ੇਰੇ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟਵਾਰੀ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਸ਼ੇਰਾ ਬੇਵਸਾਰੀ ਨਾਲ ਝੱਟ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆਣ ਖੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਮੀਨ ਦੇ ਡੇਢ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਮੈਨੂੰ ਛੇ ਸੌ ਮਿਲੇ ਤੇ ਮੈਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਿਣ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਏ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਬਿਆਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਫਿਰ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਈ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ, “ਵਾਹ ਬੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਾਹ!” ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਅਨੰਦ ਆਇਆ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ‘ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਬਾਪੂ ਦੀ ਧੀਮੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨੀ ਪਈ, “ਬੇ-ਅਕਲ ਹੋਰ ਕਹੋ ਜੇ ਹੋਆਂ? ਇਸੇ ਬਰਗੇ ਤੋਂ ਹੋਆਂ।”

(ਚਲਦਾ)

ਰੰਗ ਦੀ ਨਫਰਤ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਿ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ਸਿੰਧਾ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾੜਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਹੀ ਨਾ ਦਿਉ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਰ੍ਹੇ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੀ ਨਿਪਨ ਯੂਫਨ ਕੋਨਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਦਸ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੰਧੇ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਿਕਟਾਂ ਪੁਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਦੇ ਭਾਈ, ਇਕ ਸਿੰਘਣੀ ਤੇ ਬੱਚੇ 29 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਵਿਕਟੋਰੀਏ ਆਏ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਉਤਾਰੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਉਤਰਨਾ ਸਾਫ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਧਾ ਟਿਕਟ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਆਦਮੀ ਇਥੇ ਆ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਸਿੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਹੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਏਜੰਟ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਸਿੰਧਾ ਟਿਕਟ ਮੰਗੋ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਪੁਰ ਹੱਥ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਨੋ-ਨੋ। ਆਪ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਜਹਾਜ਼ ਸਿੰਧੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਆਦਮੀ ਤੁਹਾਥੋਂ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ,

ਪਰ ਹੁਣ ਕੀ ਮਾਰ ਵਗ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਹੀਂ। ਪਿੱਛੋਂ ਕੁੰਜੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਨਾ ਦਿਉ। ਇਕ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਉਤਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਝਟਪਟ ਸ਼ਗੂਫੇ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਪਏ। 9 ਅਗਸਤ ਦੀ ਉਟਾਵੇ ਦੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਤਾਰ ਸਭ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੈ ਇਕ ਖਬਰ ਕਿ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਚਾਰ ਸਿੰਧੇ ਜਹਾਜ਼ ਭਾਤੇ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਬੰਦੋਬਸਤ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਧਨੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਭਰਾਵੇ: ਜ਼ਰਾ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਰਤਨ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਤੁਫਾਨ ਉਡਾ ਕੇ ਇਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਲੜਨ ਤੇ ਘੁਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਨਬੇੜ ਲਵੋ, ਫੇਰ ਵਿਹਲ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਆਉ, ਸੰਭਲ ਜਾਉ। ਅਜੇ ਭੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਤਿਆ, ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬੜੇ ਚਾਲਬਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੈ।

###

ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਲੋਅ ਵਰਗਾ: ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ

28 ਮਈ 2017 ਦਾ ਸੂਰਜ ਮੁਹੱਬਤੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਕਿਚਨ ਵਿਚ ਚਾਹ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੀਰੂ ਭੈਣ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਲੰਚ-ਬਰੰਚ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਿਚਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ, ਬਾਹਰ ਡੈੱਕ 'ਤੇ ਛਾਂਵੇਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਡਾਹੀ ਬੈਠੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ ਅਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਗਲੀ 'ਖੱਬੀਆਂ' 'ਸੱਜੀਆਂ' ਗੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤੰਗਾਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਖਿੜੀ ਹੋਈ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਉਡਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਿੰਦਰ ਬਿਸਮਿਲ ਦਾ ਤਾਜ਼ੇ ਸ਼ਿਅਰ ਵਰਗਾ ਹਾਸਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਲਿਸ਼ਕ ਮਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਲੇਟ ਸੁੱਤੇ ਸਾਂ। ਬਾਲਟੀਮੋਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾਇਆ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਗਮ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਧਰਮ ਪਾਲ ਉੱਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, 'ਚੀ ਗਵੇਰਾ' ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬ ਅਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ

ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਸੁਹਜ ਭਰਿਆ ਸਲੀਕਾ। ਏਨਾ ਕਾਮਯਾਬ ਸਮਾਗਮ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰਾਤੀਂ 10 ਵਜੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਿੱਥੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਤਾਬਕ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਮੈਂ ਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਗਲੀ ('ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਦੀ ਸੰਚਾਲਕ ਸੰਸਥਾ 'ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗਤਗੱਜ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ' ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ), ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੇ ਘਰ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਰੂਰ ਵਿਚ ਹੀ ਤਤਕੇ ਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੱਕ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਲੇਟ ਹੀ ਉਠ ਸਕੇ ਸਾਂ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਗਲੀ, ਸੁਰਲੀਆਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੁਰਲੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲੀ ਪੇਸ਼ੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਹਨ:

“ਭਾਈ ਜੀ, ਜੱਟ ਭੋਲੇ ਵੀ ਬੜੇ ਹੁੰਦੇ ਐ ਤੇ ਸ਼ਤਾਨ ਵੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਜੱਟ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਈ ਇਹ ਪਖੰਡੀ ਐ, ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜੱਟ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਵਕੀਲ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਈ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਹੁੰਦੀ ਈ ਨਹੀਂ। ਜੱਟ ਅਤਿਆ ਰਿਹਾ। ਹਾਰ ਕੇ ਜੱਜ ਨੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਕਿਉਂ ਬਈ! ਤੂੰ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾ ਸਕਦੈ?' ਜੱਟ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਹਾਂ ਜੀ।' ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਦਿਖਾ ਫਿਰ।' ਜੱਟ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਜਨਾਬ ਕਿਰਪਾਨ ਮੰਗਵਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਧੌਣ ਵੱਢ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਜੋੜ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਉ।'

ਕੰਬਦਾ ਕੰਬਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਵਕੀਲ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਜਨਾਬ ਇਹ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰ ਸਕਦੈ। ਇਹਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿਉ।'

ਇਸ ਸ਼ਗੂਫ਼ੇ ਦੇ ਹਾਸੇ ਦਾ ਰੰਗ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਅਜੇ ਸੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਹੋਰ ਸੁਰਲੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ:

“ਭਰਾਵੇ ਮੈਂ ਵੀ ਵਕੀਲ ਆਂ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਈ ਸੁਣਾਊ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਜੱਟ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਵਕੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਆਪ ਲੜਨਾ। ਜੱਜ ਕਹਿੰਦਾ ਲੜੋ। ਜੱਟ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜੱਜ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਵਕੀਲ ਕਰ ਲੈ। ਜੱਟ ਅੱਗੋਂ ਬੋਲਿਆ, ਕਮਾਲ ਐ, ਸਮਝ ਤੇਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਵਕੀਲ ਮੈਂ ਕਰਾਂ।”

ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ ਖਿਤ-ਖਿਤਾ ਕੇ ਹੱਸਿਆ। ਸਰੀਰ ਸਮੇਤ ਬਿੰਦਰ ਬਿਸਮਿਲ ਨੇ ਠਹਾਕਾ ਲਾਇਆ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਮਹਿਕ ਵਿਚ ਹਾਸਾ ਖਿਲਾਰਦਾ ਮੈਂ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਡੈੱਕ ਦੇ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਨੀਵੇਂ ਬੈਕ-ਯਾਰਡ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਖੁਸ਼ਕ ਅਤੇ ਬੰਜਰ ਜਿਹੀ ਜਮੀਨ

ਵਿਚ ਚੈਰੀ ਅਤੇ ਪਲੱਮ ਦੇ ਬੂਟੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਸਰਾ ਕਰਦੇ ਜਾਪਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੀਆਂ ਕਮਲੀਆਂ 'ਤੇ ਈ ਹੱਸਦੇ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਨਜ਼ਮ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੁਣਾਈ ਸੀ:

ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਬੈਕ-ਯਾਰਡ ਵਿਚ ਜਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ

.....
ਪੂਦਨੇ ਦੀ ਮਹਿਕ
ਹਵਾਵਾਂ 'ਚ ਘੁਲ ਰਹੀ ਹੈ
ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਏ
ਚੈਰੀ ਅਤੇ ਪਲੱਮ ਦੇ ਬੂਟੇ
ਐਤਕੀਂ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ
ਫਿਰ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ
ਭੱਜ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ
ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ
ਚੈਰੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਉਸ ਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਪਲੱਮ ਮੇਰਾ
ਖੁਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ।
ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ

ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ
ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ...।
ਬੂਟਿਆਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਗੌਰ ਨਾਲ
ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਇਹੀ ਥਾਂ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਬਲੂ ਲੇਬਲ ਦੀ ਬੋਤਲ ਇਸ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਦੱਬੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਹੀ ਪੁੱਟਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਡੈੱਕ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰ ਕੇ ਬੈਕ-ਯਾਰਡ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਬੂਟਿਆਂ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹਾਂ।

—
4 ਜੁਲਾਈ ਸੀ, 2014 ਸੰਨ ਦੀ। ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਦਲਜੀਤ ਮੱਖਾ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਰਵਿੰਦਰ ਦੇ ਘਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਗਏ ਸਾਂ। ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸਾਂ। ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਖ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਘਰ ਦੇ ਬੈਕ-ਯਾਰਡ ਵਿਚ

ਨੀਰੂ ਸਹਿਰਾਅ ਅਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ

ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਰਤ ਭਰੀ ਚਮਕ ਸੀ ਅਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਨਮੋਹਕ ਮੁਸਕਰਾਹਟ। ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਰੰਬੀ ਨਾਲ ਬੰਜਰ ਜਿਹੀ ਜਮੀਨ ਪੁੱਟੀ। ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਬੱਟੀਆਂ ਤੇ ਰੋੜਾਂ ਵਾਲੀ ਖੁਸ਼ਕ ਮਿੱਟੀ ਪਾਸੇ ਕਰਦਿਆਂ ਬਲੂ ਲੇਬਲ ਦੀ ਬੋਤਲ ਜਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਮੂਲੀ ਵਾਂਗ ਧੂਹ ਲਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਕਰ ਕੇ ਹਿਲਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਬੰਜਰ ਜਿਹੀ ਮਿੱਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਟੀ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਮੱਥੇ ਕੇ ਤੇਰਵਾਂ ਰਤਨ ਕੱਢਿਆ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਦਾਰੂ ਪੀਣੀ ਅਤੇ ਘਰ ਵਾਤਨੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਸਭ ਲਈ ਦਾਰੂ ਬੰਦ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਮੈਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਚਨ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹੀਆ) ਹੀ ਪੀ ਸਕਦੇ ਸਾਂ।

ਬੰਜਰ ਜਮੀਨ ਨਾਲ ਰਵਿੰਦਰ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾਂਝ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ,

ਰਵਿੰਦਰ ਮਸਾਂ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਏਗਾ। ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਨੇ ਵਾਰੀ ਯੋਗ ਜਮੀਨ ਆਪ ਸਾਂਝ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਬੰਜਰ, ਬੀਆਬਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਬੰਜਰ ਨੂੰ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ੱਕਰ ਵਰਗੀ ਨਰਮ ਤੇ ਉਪਜਾਊ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਰਤਨਾਂ ਵਾਂਗ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਝਾੜ ਦੇਖ ਕੇ ਆਂਢੀ-ਗੁਆਂਢੀ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ।

ਹਰਦੇ ਫਰਾਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕਰਕੇ, ਮਹੇਤੂ ਤੋਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਰਵਿੰਦਰ ਰਾਮਗੜੀਆ ਕਾਲਜ, ਫਗਵਾੜਾ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਲਹਿਰ ਜ਼ੋਰ ਫੜ੍ਹ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਬੰਜਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਬ ਖਿੜਾਉਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਰਵਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਜੇ ਉਹ ਬੰਜਰ ਜਮੀਨ ਨੂੰ ਉਪਜਾਊ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬੰਜਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸਾਵਣ ਬਰਸਾ ਕੇ ਹਾਸਿਆਂ ਦੇ ਗੇਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਿੜਾ ਸਕਦਾ? ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸੂਰਜ ਅੱਗੇ ਜਰਜਰ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਮਹਿਜ਼ ਬੱਦਲ ਹੀ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਹਨੇਰੀ ਬਣ ਕੇ ਬੁੱਲਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਤਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਹਨੇਰੀਆਂ ਝੁੰਗੀਆਂ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਕਿਣਕਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਹਤਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨੇ ਹਤਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬੀ. ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਤੂਤ ਦੀ ਛਿਟੀ ਵਰਗਾ ਪਤਲਾ ਤੇ ਬਾਜ਼ ਵਰਗਾ ਫੁਰਤੀਲਾ ਰਵਿੰਦਰ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਇੰਜ ਲਿਸ਼ਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਕੰਧ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਬੋਲ ਸ਼ੱਕਰਾਂ ਵਾਂਗ ਕਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਜ਼ਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਧਾੜ ਨੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਲੋਕ ਸੋਚ ਰਹੇ

ਸਫਰ:

ਅਸੀਂ ਮਹਿਬੂਬਾ ਨੂੰ
ਅੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰੇ ਤੱਤ ਕੇ
ਮੀਢੀਆਂ ਵਿਚ ਜੜਨ ਦਾ
ਲੁਭਾਉਣਾ ਲਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ
ਤੁਰਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਾਂ।
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੰਛੀ ਦੇ ਬੋਟ ਦੀ
ਪਹਿਲੀ ਉਡਾਣ ਹਾਂ
ਜੇ ਉਡਦਾ ਹੈ
ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਡਦਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਇੰਜ ਵਕਫਾ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ...।
ਮਾਰਕਸੀ ਫਲਸਫੇ ਨੇ ਸੋਚ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੀ
ਸਾਣ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਦਿਲ ਦੇ
ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੀ ਕਰੇ?

ਬੇਨਾਮ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਖਤ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਨ। ਦਿਲ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਤਰੰਗ। ਪਰ ਝੱਟ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਤਰਕ ਦੇ ਆਰੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਿਆ। ਖਤ ਲੀਰੇ-ਲੀਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੁੱਟਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਖਤ ਪਾਤ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸੁੱਟਿਆ ਨਾ ਗਿਆ। ਕਮਰੇ ਦੇ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਦਿਲ ਦੇ ਖੂੰਜੇ ਕੋਈ ਮਿੱਠੀ ਜਿਹੀ ਯਾਦ ਸੰਭਾਲ ਲਈਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਬੇਨਾਮ ਖਤ ਆਉਂਦੇ ਗਏ। ਲੀਰੇ-ਲੀਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਹੁੰਦੇ ਗਏ।

ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਕਾਮਰੇਡ ਨੂੰ ਲੱਭ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਪੜ੍ਹਿਆ। ਤਿੜ੍ਹਿਆ। ਖਿੜਿਆ, 'ਇਹ ਕੀ ਕਾਮਰੇਡ! ਸਾਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਇਹ ਨਹੀਂ, ਇਨਕਲਾਬ ਹੈ।'

‘ਏਸੇ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖਤ ਪਾਤੀ ਜਾਨਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ ਨਾ। ਦੂਜਾ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾਂ?’ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਉਹ ਖਤਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਾਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਖਤਾਂ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਪਾਤ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਪਰ ਇਹ ਰਹੱਸ ਰਹੱਸ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਸਿਰਫ ਮੁਹੱਲਾ ਸਤਨਾਮ ਪੁਰਾ, ਫਗਵਾੜਾ ਦੀ ਮੋਹਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤੈਰ ਜਾਂਦੀ।

ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਕਿੰਨਾ ਬੇਰੋਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੂਕਦਾ ਝਨਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਪਦਾ ਬਲ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਛੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਲੀਬ ਜਿਵੇਂ ਮਹਿਬੂਬ ਵਾਂਗ ਆਸ਼ਕ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਇਹੀ ਜਜ਼ਬਾ ਰਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਡੋਲਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਲਈ ‘ਜ਼ਿੰਦਗੀ’ ਹੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਸੀ:

ਜ਼ਿੰਦਗੀ!
ਤੂੰ ਤੇ ਉਹ ਹੁਸੀਨਾ ਏਂ
ਜਿਹਦੇ ਹੁਸਨ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਲਈ
ਅਸੀਂ ਜਿਸਮ ਦੇ ਚੀਥੜੇ ਕਰਵਾਏ
ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਵੀ
ਆਪਣੇ ਹਮਸਫਰਾਂ ਦੀਆਂ
ਲਾਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰੋਣ ਦੀ ਥਾਂਵੇਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਮੁੱਠੀ 'ਚ ਲੈ ਕੇ
ਤੇਰੇ ਮਸਤਕ 'ਤੇ ਟਿੱਕਾ ਲਾਉਣ ਦਾ
ਅਰਮਾਨ ਰੱਖਦੇ ਸਾਂ...।

ਵਕਤ ਹਨੇਰੀ ਵਾਂਗ ਲੰਘਿਆ ਤੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਸਾਥੇ ਹੋਏ ਖਤਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਆਪਣੀ ਅਉਧ ਹੰਢਾ ਗਏ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਯਾਦਾਂ ‘ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ’ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਖਤਾਂ ਦੇ ਉਹ ਟੁਕੜੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਜੂਨ ਪੈ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਤਾਪਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਹਵਾਈ ਸਫਰ ਕਰਦਾ ਰਵਿੰਦਰ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ:

ਉਸ ਕਿਹਾ,
ਕਿਵੇਂ ਰਿਹਾ ਸਫਰ?
...ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ

ਕੋਈ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ?
ਹਾਂ...

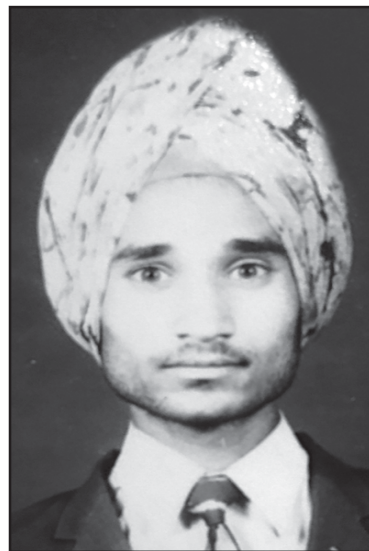
ਬੱਦਲ ਦਾ ਇਕ ਟੋਟਾ
ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਅਚਾਨਕ ਕੋਲ ਆਇਆ
ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਉਪਰ
ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ...।

ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਰਵਿੰਦਰ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਸਾਂਝ ਹੈ, ਸਾਂਝ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਿੰਦ ਵੀ। ਬੱਦਲ ਆਪਣੀ ਅੱਖ ‘ਚੋਂ ਕਣੀ ਕੇਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਭੋਰਾ ਸੋਚਦਾ

ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਰਵਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਝੱਟ ਝੜੀਆਂ ਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹੰਝੂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਝੀਲ ਦੇ ਸਾਫ ਤੇ ਸ਼ੱਫਾਫ ਹੋਣ ਦਾ ਬਿੰਬ ਹਨ।

ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਮਿਲਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਪੋਸਟ ਕਾਰਡ ਲਿਖਦਾ, ‘ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਚਲੀਏ?’

ਫਿਲਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ‘ਮੀਟਿੰਗ’ ਹੁੰਦਾ।

ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ

1976 ਦੀ ਫਰਵਰੀ ਚੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਨਰਿੰਦਰ ਸਿਨੇਮੇ ‘ਫਿਲਮ’ ਦੇਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਗੁਲਾਬੀ ਧੁੱਪ, ਹਲਕੀ ਹਲਕੀ ਠੰਢ, ਦਿਲ 'ਚ ਮਘਦੇ ਜਜ਼ਬੇ। ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਦੌਰ। ਸੂਰੀਆ ਹਵਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਖਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਜਾਲ ਵਿਛਾਈ ਬੈਠੀ ਸੀ। ‘ਫਿਲਮ’ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ, ਦੇ ਬੰਦੇ ਫੜ੍ਹੇ ਗਏ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਸੂਸੀ ਨਾਵਲ ਵਾਂਗ ਕਹਾਣੀ ਘੜੀ, “ਰਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਕਮਲਜੀਤ ਵਿਰਕ, ਕਪੂਰਥਲੇ ਬਸ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਮੇਤ ਫੜ੍ਹੇ ਗਏ। ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਮੁਜਰਮ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਉਡਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਜਾਨ 'ਤੇ ਖੇਲੂ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਫੜ੍ਹਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ।”

ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਰਿਮਾਂਡ ਲੈ ਲਿਆ। ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਦੋਂ ਤੋਰਿਆ ਤਾਂ ਰਵਿੰਦਰ ਉਸ ਵਕਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ‘ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਬਸ ਹੁਣ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਣ ਗਿਆ।’

‘ਡਰ ਤਾਂ ਲੱਗਿਆ ਹੋਏਗਾ?’ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ। “ਡਰ? ਯਾਰ ਉਦੋਂ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੌਤ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲੈ ਅਸੀਂ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਸਾਡਾ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਇਹੋ ਈ ਹੋਵੇ। ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਸੀ, ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ। ਹੁਣ ਸੋਚੀਏ, ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਏਦਾਂ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ।” ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਰਤਾ ਕੁ ਭਾਵੁਕ ਹੋਇਆ।

ਕਹਾਣੀ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰੀ, “ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ, ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਬੜਾ ਬਦਨਾਮ ਸੈਂਟਰ ਸੀ, ਸਮੱਗਲਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਤ ਸੀ, ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਲਫ਼ ਨੰਗੇ ਕਰਕੇ ਭਜਾਓ। ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਆਉ। ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਥੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਯਾਰ ਇਹ ਸਮੱਗਲਰ ਬੋੜ੍ਹੇ ਆਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਕਰੋ ਏਦਾਂ।’ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬਚ ਗਏ।”

ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਯਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਦੁਰਗਾ ਭੰਗੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਕਿਤਿਉਂ ਵੀ ਸੂਰੂ ਕਰ ਲਈਏ
ਕਣਕ ਦੇ ਵੱਢਾਂ 'ਚ ਫਿਰਦਿਆਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਪੈਰਾਂ ‘ਚ ਹੋਈਆਂ ਮੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਗੰਦ ਹੁੰਝਦੇ ਦੁਰਗੇ ਭੰਗੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰੋਹੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡੀਆਂ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿੱਪਦੀ ਕੰਮੀਆਂ ਦੀ ਭੋਲਾਂ ਦੇ ਅੱਧ-ਕੱਜੇ ਜਿਸਮ ਤੋਂ ਗੱਲ ਤਾਂ ਆਖਰ ਏਥੇ ਹੀ ਮੁੱਕਣੀ ਹੈ।

.....

ਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਦਾਸ ਮੌਸਮਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣਾ ਸਗੋਂ ਚੁਰਾਏ ਪਲਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹੈ ਲੈਣਾ...। ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਦੁਰਗਾ ਭੰਗੀ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਜੌਰਜ਼ ਜੌਰਜ਼

ਗੂੜ੍ਹੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਚਮੜੀ ਅਣਧੋਤੇ ਪਰ ਤਹਿਜੀਬ ਨਾਲ ਪਹਿਨੇ ਕੱਪੜੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਹੋਣ ਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸਿਗਾਰ ਪਾਈ ਉਹ ਹਰ ਲੰਘਦੇ ਵਤਦੇ ਨੂੰ ਦੁਆ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਮਰ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ‘ਚ ਵੀ ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮੜਕ ਨਾਲ ਤੁਰਦਿਆਂ ਤੱਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਦੁਰਗਾ ਭੰਗੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...।

“ਬਹੁਤ ਕੁੱਟ ਪਈ ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ।” ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਮੁਸਕਾਨ ਲਿਆ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਕੇ ਭਾਵੁਕ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, “ਪਰ ਕਮਲਜੀਤ ਵਿਰਕ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁੱਟ ਪਈ। ਉਹ 19 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ ਉਦੋਂ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਕੁੱਟਦੇ, ਤੇ ਉਹ ਭੁੱਜੇ ਪਿਆ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਦਾ-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਹ, ਸਾਡਾ ਰਾਹ... ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਡਾ ਰਾਹ... ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ...। ਬਿੰਕਰ ਕੰਮੇਆਣਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੀ।”

ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਲੇਸਦਿਆਂ ਰਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਦੇਖ ਤੂੰ ਵੀ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ। ਤੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦੇਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਸਾਂ। ਸਾਡਾ ਰਾਹ ਗਲਤ ਸੀ। ਬਸ ਜਿਹੜੀ ਨੌਕਰੀ ਕਹੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਕਹੇਗਾ, ਸੈਟ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂਗੇ।”

ਰਵਿੰਦਰ ਅੰਦਰਲੀ ਅੱਗ ਦੇ ਸੇਕ ‘ਚ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੀ ਇਹ ‘ਲੁਭਾਉਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼’ ਮੋਮ ਦੀ ਮੂਰਤ ਵਾਂਗ ਪਿਘਲ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੀ ਵਰਦੀ ਨੂੰ ਹੀ ਚਿੰਬੜ ਗਈ।

ਮੀਸਾ (ਮੇਂਟੀਨੈਂਸ ਆਫ਼ ਇੰਟਰਨਲ ਸਿਕਿਓਰਿਟੀ ਐਕਟ) ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਡੇਢ

ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੁੱਕੀ। ਰਿਹਾਈ ਹੋਈ ਤੇ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਜਲੰਧਰ ਕੈਂਟ ਤੋਂ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੀ ਸੀਟ ਦੀ ‘ਲੁਭਾਉਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼’ ਆ ਗਈ, ਉਸ ਦਾ ਹਸ਼ਰ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਮੋਮ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲੜਦਾ ਲੜਦਾ ਸ਼ਾਇਰ ਕਾਲਜੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਪਛੜਦਾ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਐਮ. ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਖਟਕੜ, ਜਸਵੰਤ ਖਟਕੜ, ਪਾਸ਼, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ, ਮਾਸਟਰ ਧਰਮ ਪਾਲ ਉਗੀ ਦੀ ਦੋਸਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਾਸਿਲ ਰਹੇ।

“ਪਤਾ ਨਈਂ ਯਾਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਰਪੰਚੀ ਕਰਨੀ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਗਿਆ?” ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ

ਸੀ, ਕਾਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਗਵਾਹ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਜੱਜ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਲਾ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਘਨਘੋਰ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ। ਸ਼ਾਇਦ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਸਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰੰਗ ਸਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਂਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ।

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਚਾਅ ਮੈਨੂੰ ਵਿਆਹ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਅਹਿਮਦ ਸਲੀਮ, ਜਗਤਾਰ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ (ਗਜ਼ਲਗੋ), ਸਫੀਰ ਰਾਮਾਹ (ਅਪਨਾ), ਜਾਵੇਦ ਬੂਟਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਲਿਪੀ ਅੰਤਰਕਾਰ), ਦਲਜੀਤ ਮੱਖਾ,

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੇ ਘਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਹਿਫਿਲ (ਖੱਬਿਓਂ ਸੱਜੇ) ਕਮਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਜਾਵੇਦ ਬੂਟਾ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੁੱਟਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਮਾਸਟਰ ਧਰਮ ਪਾਲ ਉਗੀ, ਬਿੰਦਰ ਬਿਸਮਿਲ ਅਤੇ ਨੀਰੂ ਸਹਿਰਾਅ

ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਪਛਤਾਵਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਰਤਾ ਕੁ ਚਮਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਪਰ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਛ ਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਸਹੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਏਨੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ।”

1970 ਵਿਚ ਭੈਣ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਨਈਂ ਜਾਣਾ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ।”

ਭੈਲੀ ਭੈਣ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਇਹ ‘ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਲਕ’ ਕੀ ਹੁੰਦਾ?”

“ਪਰ ਵਿਡੰਬਨਾ ਦੇਖੋ”, ਰਵਿੰਦਰ ਲੰਬਾ ਸਾਹ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “1984 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਏਥੇ ਈ ਆਉਣਾ ਪਿਆ।”

ਖਾਲੀ ਹੱਥ, ਬੰਜਰ ਵਰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੈ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚੇ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਫਿਰ ਚੈਰੀ ਅਤੇ ਪਲੱਮ ਵਰਗੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੁਪਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤੇ।

ਉਸ ਦੇ ਸਟੋਰ ‘ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਕਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਲੇ ਦਾ ਕਸੂਰ

ਗੁਰਬਚਨ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੁੱਟਰ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਕਮਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਧਰਮ ਪਾਲ ਉਗੀ, ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਰਿਆੜ, ਉਕਾਰਪ੍ਰੀਤ (ਕੈਨੇਡਾ) ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਮਹਿਫਿਲਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪਛਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਫਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮੈਨੂੰ ‘ਅਸਲੀ ਕਮਾਈ’ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰਾਤਾਂ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਲੰਘ ਅਤੇ ਮੁਲਾਇਮ ਗੱਦਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੈਂ ਫਰਸ਼ ‘ਤੇ ਬਿਸਤਰ ਲਾ ਕੇ ਸੌਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਨੀਂਦ ਮੈਨੂੰ ਧੂਹ ਕੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਉਸ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ‘ਬਾਬੇ ਮੱਲ’ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਭਰਨ ਮਾਲਤੀ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਬੀਬੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ, ਬਾਬੇ ਮੱਲ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਭਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਦੇ ਘਰ ਭਰੀਆਂ ਚੌਂਕੀਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੂਹ ਨੂੰ ‘ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ’ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੁੰਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨੀਰੂ ਭੈਣ ਜਦੋਂ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਲਿਸ਼ਕੀ ਮਮਤਾ

ਦੀ ਭਾਅ ਨਾਲ ਰੂਹ ਦ੍ਰਵਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਅਪਣਤ ਅਤੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਅਸੰਭਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੰਛੀ ਦੇ ਬੋਟ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਡਾਣ ਹਾਂ ਜੋ ਉਡਦਾ ਹੈ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਡਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਜ ਵਕਫਾ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ...।

ਸਤਰਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਰਵਿੰਦਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤੱਤ-ਸਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਤਸ਼ੱਦਦ ਵਿਚ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੈ, ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸਲੀਬ ‘ਤੇ ਟੰਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਹੇਠ-ਉਤ ਹੰਢਾਈ

ਸਹਿਰਾਅ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੌਸਮਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਨੇ ਬੰਜਰ, ਬੀਆਬਾਨਾਂ, ਉਜਾੜਾਂ ਭਰੇ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਮਨ ਦੀ ਜਮੀਨ ਨੂੰ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਤੇ ਉਪਜਾਊ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ‘ਚੁਰਾਏ ਪਲਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ’, ‘ਜ਼ਖਮੀ ਪਲ’, ‘ਰਿਸ਼ਤਾ ਸ਼ਬਦ ਸਲੀਬਾਂ ਦਾ’ ਅਤੇ ‘ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਲੋਅ’ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹਨ।

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸਰਕਾਰੀ ਦਮਨ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਚੁਰਾਏ ਪਲਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ’ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤਰਨਤਾਰਨ (ਬੀ. ਡੀ. ਓ.) ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਛਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ‘ਹੁਣ’ ਰਿਸਾਲੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਸ ਅੰਦਰਲੇ ਜਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਬਿੰਬ ਹੈ।

ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਬਹਾਰ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਖਰ ਦੀ ਪੱਤਝੜ ਉਸ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ‘ਪਰ’ ਦੇ ਪਸੀਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ‘ਨਿੱਜ’ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਖਾਮੋਸ਼, ਤਨਹਾ ਹਨੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਚੋਰੀ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਪੀਤਾ ਹੈ। ਬਹਾਰ ਦੇ ਪੱਤਝੜ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਜਦੋਂ ਕਾਇਨਾਤ ਤਕ ਫੈਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਹਿਰਾਅ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਹੰਝੂ, ਪਸੀਨਾ ਅਤੇ ਲਹੂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਘੁਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸੁਹਜ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਇਕੋ ਵੇਲੇ, ਇਕੋ ਜਿਨਾ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਤੇ ਚੋੜਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਨੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਤੌਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜਨਾ ਤੇ ਸੰਭਾਲਣਾ ਇਸ ਦੀ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਮੈਂ ਚੈਰੀ ਅਤੇ ਪਲੱਮ ਨੂੰ ਪਲੇਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤਰੇਲ ਨਾਲ ਭਿੰਜੇ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਹੱਬਤ ਵਰਗੀ ਮਹਿਕ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, “ਚਾਹ ਤਿਆਰ ਹੈ ਬਈ। ਛੇਤੀ ਕਰੋ। ਨੀਰੂ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਖਾਣਾ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।”

ਡੈੱਕ ਤੋਂ ਸਾਵਣ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਵਰਗਾ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦਾ ਤਲਿਸਮੀ ਹਾਸਾ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਗੋ ਬਿੰਦਰ ਬਿਸਮਿਲ ਦਾ ਬਾ-ਬਹਿਰ ਕਹਿਕਹਾ ਫੈਲਦਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਰਲੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਛੱਡੀ ਹੈ...।

###

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ

ਸਿਆਲ	ਚਾਹਤ
ਲੋੜੇਂ ਵੱਧ ਸਵੈਟਰ ਹਨ ਜੈਕਟਾਂ ਹਨ ਘਰ ਦੀਆਂ ਕਲੋਜਿਟਾਂ ਤੂੰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਤੂੜੀ ਵਾਲੇ ਕੁੱਪਾਂ ਵਾਂਗ। ਘਰ ਵਿਚ, ਕਾਰ ਵਿਚ, ਕੰਮ ‘ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹੀਟ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਉਂ ਠੰਢ ਲੱਗਦੀ ਹੈ...!	ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਅੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਠੰਢ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਦ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਛੱਤ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਸੌਂਦੇ ਨੇ ਗੱਤਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਸੌਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬਹਾਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।	ਨੂੰਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ‘ਚ ਚਾਨਣ ਦੀ ਲੀਕ ਬਣ ਕਾਲਖ ਚੀਰ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਮੌਸਮ ਬਦਲੇਗਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਸਰਗਰਮ ਹੋਵੇਗਾ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਕਿੰਨੇ ਮਰੇ ਹਨ ਠੰਢ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਮਾਰੂ ਰਿਹਾ ਇਸ ਵੇਰ ਸਿਆਲ...!	ਰੁੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਲਾਟ ਬਣ ਜਗਮਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ
	ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਰਾਹਾਂ ‘ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ
	ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
	ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਾਲਖ ਦੀ ਹਿੱਕ ਚੀਰਦੀ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਵਾਂਗੂੰ
	ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਨੂੰ

ਮੁੱਦਤ ਤੋਂ ਤਰਸਦੇ ਸਹਿਰਾਅ ਵਾਂਗੂੰ
ਮਨ-ਪਸੰਦ ਖਿਡਾਉਣਾ ਵੇਖ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਆਈ ਮਾਸੂਮ ਮੁਸਕਾਨ ਵਾਂਗੂੰ
ਮਨ-ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਖਲਬਲੀ ਪਾਉਂਦੀ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰੀ ਨਜ਼ਮ ਵਾਂਗੂੰ
ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਬੇਰੋਕ ਪਰਵਾਜ਼ ਵਾਂਗੂੰ
ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੀ ਧਰਤ ਵਾਂਗੂੰ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਬਸ ਸਿਰਫ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ।
ਨਜ਼ਮ
ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ ਘੂਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਤੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਠੱਕ-ਠੱਕ ਹੋਈ ਉਠਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਾਤ ਅੱਧਿਓਂ ਵੀ ਟੱਪ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਪਲਸੇਟੇ ਮਾਰਦਾ ਫਿਰ ਸੌਂ ਗਿਆ ਅੱਖਾਂ ਮਲਦਾ ਸਵੇਰੇ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਤੇ ਨਜ਼ਮ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ...।

ਕਾਵਿ-ਜਗਤ

ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਦਾਤ

ਧਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾਂ, ਬਦਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ।
ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾਂ, ਨੈਟ ਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਰਾਮਾਤ।
ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਗਰ ਹੈ, ਬੜੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਬਹੁਤ ਕਿਤਾਬਾਂ
ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਇੱਕ ਆਈ ਪੇਡ ਉਤੇ ਜਿੱਧਰ ਮਰਜੀ ਮਾਰਾਂ ਝਾਤ।

ਧਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾਂ, ਬਦਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ।
ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ, ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਮਨ-ਚਾਹੀ ਬਾਤ।
ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਮਿੱਤਰ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼
ਇੰਜ ਲੱਗਦੇ ਜਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਅੱਧ-ਪੱਧੀ ਮੁਲਾਕਾਤ।

ਧਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾਂ, ਬਦਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ।
ਟੀ. ਵੀ. ਦੀ ਇਸ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ, ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਦਾਤ।
ਇੰਜ ਲੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਰ
ਰੋਜ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸੋਗਾਤ।

ਧਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾਂ, ਬਦਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ।
ਈ-ਮੇਲ ਮੇਰੀ ਬਣੀ ਡਾਕੀਆ, ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਦੇਖਾਂ ਡਾਕ।
ਇਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚਿੱਠੀਆਂ
ਮੇਲ ਬਾਕਸ ਏ ਤੱਕਦਾ ਰਹਿਨਾਂ, ਮੇਲ ਆਉਣ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਝਾਕ।

ਧਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾਂ, ਬਦਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ।
ਲੈਪਟਾਪ ਜਾਂ ਫੋਨ ਸਮਾਰਟ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਨੇ ਇੱਕ ਸੋਗਾਤ।
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਸਦਕਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਈ ਛੋਟੀ
ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਦਾਤੇ ਦਿੱਤੀ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਦਾਤ।
-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ, ਅਵੇਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ

ਗ੍ਰਹਿਣ

ਰੂਪੋ, ਸਿੱਧੂ, ਕੁੱਝ ਤੇ ਮੁੰਨਾ-ਹੋਲੀ ਨੇ ਅਸਾੜੀ ਦੇ ਕਾਇਸਥਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੁਆਲੇ ਗੂੜ੍ਹੇ-ਕਾਲੇ ਘੇਰੇ ਪੈ ਗਏ ਸਨ, ਗੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਉਭਰ ਆਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮਾਸ ਪਿਚਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਹੋਲੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ-ਪਹਿਲ ਮਈਆ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਚਾਂਦਨੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਰਸੀਲਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਰੂਪ ਦਾ 'ਵੈਰੀ' ਸੀ, ਝੜੇ ਹੋਏ ਪੱਤੇ ਵਾਂਗ ਪੀਲੀ ਤੇ ਮੁਰਝਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਅੱਜ ਰਾਤੀ ਚੰਦ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗਣਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਚੰਦ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਾ ਲਗਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਕਪੜਾ ਪਾਝੇ-ਪੋਟ ਵਿਚਲੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨੱਕ-ਕੰਨ ਪਾਟ ਜਾਵੇਗਾ; ਉਹ ਸਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ-ਮੂੰਹ ਸਿਉਂਤਾ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਖਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖ ਸਕਦੀ-ਉਸ ਦੇ ਟੇਢੇ-ਮੇਢੇ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਅਨੁਵਾਦ: ਮਹਿੰਦਰ ਬੇਦੀ, ਜੈਤੋ

ਅੱਖਰ ਬੱਚੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਝਰੀਟੇ ਜਾਣਗੇ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖਣ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਚਾਅ ਸੀ।

ਪੇਕਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਇਕ ਅਣਜਾਣ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਕੰਬਣ ਲਗਦੀ। ਉਹ ਪੇਕੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਸਹੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਏਨੀ 'ਨਿਹਾਲ' ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਉਥੋਂ ਭੱਜ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਹਰ ਵੇਰ ਅਸਫਲ ਰਹੀ। ਉਸ ਦਾ ਪੇਕਾ ਪਿੰਡ ਅਸਾੜੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਹਰਫੂਲ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਸਟੀਮਰ ਲਾਂਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਡੇਢ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਸਫਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪੇਕੇ-ਪਿੰਡ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਜਰ-ਖਾਧੇ ਕਲਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸੀ।

ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਤੇ ਚੌਂਕੇ-ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸਫਾਈ ਤੋਂ ਵਿਹਲਿਆਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਮਈਆ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਗ੍ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਵਰਨਾ ਹਰ ਹਰਕਤ ਢਿੱਡ ਦੀ ਡੱਡ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਕਿਸਮਤ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਬਦਰੂਪ ਚੌੜੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਵਾਲੀ ਅਤੀਅਲ ਮਈਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਹਮੀਦਾ ਬਾਨੋ ਦੇ ਢਿੱਡੋਂ ਕਿਸੇ ਅਕਬਰ ਅਜ਼ੀਮ ਦੀ ਆਸ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ, ਤਿੰਨ ਆਦਮੀਆਂ, ਦੋ ਤੀਵੀਆਂ, ਚਾਰ ਮੱਝਾਂ ਵਾਲਾ ਇਹ ਵੱਡਾ ਟੱਬਰ ਤੇ ਇਕੱਲੀ ਹੋਲੀ-ਦੁਪਹਿਰ ਤਾਈਂ ਤਾਂ ਹੋਲੀ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਢੇਰ ਮਾਂਜਦੀ ਰਹੀ। ਫੇਰ ਡੰਗਰਾਂ ਲਈ ਵਡੇਵੇਂ, ਖਲ ਤੇ ਛੋਲੇ ਭਿਓਣ ਚਲੀ ਗਈ। ਇੱਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਲੱਕ ਪੀਤ ਨਾਲ ਟੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਬਗਾਵਤ ਪਸੰਦ ਬੱਚਾ ਪੋਟ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੱਕ-ਪਰ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਤਤਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਹੋਲੀ ਹਾਰ ਕੇ ਫੱਟੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ਪਰ ਦੇਰ ਤਾਈਂ ਫੱਟੀ ਜਾਂ ਫਰਸ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ...ਨਾਲੇ ਮਈਆ ਦੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌੜੀ ਫੱਟੀ ਉਤੇ ਦੇਰ ਤਾਈਂ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਿਰ ਚਪਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੂੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਹੋਲੀ ਮਈਆ ਤੇ ਕਾਇਸਥਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਮੰਜੀ 'ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਲੇਟ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਸੁਣ ਵਾਲੀ ਕੁੱਤੀ ਵਾਂਗ ਲੱਤਾਂ ਪਸਾਰ ਕੇ ਲੰਮੀ ਆਕੜ ਭੰਨਦੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨੇਨੂੰ ਜਿਹੇ ਨਰਕ ਨੂੰ ਪਲੇਸਟ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ।

ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿ ਉਹ ਸੀਤਲ ਦੀ ਧੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕਦੀ-ਸੀਤਲ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਕ ਮਾਲਦਾਰ ਸਾਹੂਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੱਸਦੇ ਵੀਹ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਆਜ਼ ਰਕਮ ਲੈਂਦੇ ਸਨ; ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਸਥਾਂ ਦੇ ਇੱਥੇ ਜਲੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੋਲੀ ਨਾਲ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਸਲੂਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਾਇਸਥਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਹੋਲੀ ਪਵੇ ਢੰਠੇ ਖੂਹ 'ਚ। ਕੀ ਸਾਰੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਇਸਥ ਹੀ ਕੁਲਬਧੂ ਦਾ ਸਹੀ ਮਤਲਬ ਸਮਝਦੇ ਸੀ!

ਹਰ ਸਾਲ, ਡੇਢ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕੀਤਾ ਘਰੇ ਰੀਘਦਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬੱਚੇ ਕਰਕੇ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਹੋਲੀ ਦੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਵੀ ਇਸੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਢਿੱਡ

ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਮਲ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਟ ਤੇ ਹੁਣ ਫਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

“ਦਿਓਰ ਐ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਡ ਕੁੱਟ ਲੈਂਦੈ।” ਹੋਲੀ ਸੋਚਦੀ ਸੀ, “ਸੱਸ ਦੇ ਮਿਹਣੇ, ਕੁੱਟਮਾਰ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਭੇਡੇ ਹੁੰਦੇ ਐ ਤੇ ਵੱਡੇ ਕਾਇਸਥ ਜਦੋਂ ਝਾੜ ਪਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਐ ਤਾਂ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠਲੀ ਜਮੀਨ ਹਿੱਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਐ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਲਾ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਕੀ ਹੱਕ? ਰਸੀਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਐ। ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਐ। ਉਹ ਜਿਸ ਛੁਰੀ ਨਾਲ ਮਾਰੇ, ਉਸੇ ਛੁਰੀ ਦਾ ਭਲਾ! ਪਰ ਕੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਨੇ ਬਣਾਏ ਐ? ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਐ। ਸ਼ਾਸਤਰ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਉਤੇ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਦੇਂਦੀ।”

ਰਾਹੁ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਭੋਸ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਮੌਜ ਨਾਲ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਰਾਹੁ ਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਤੇ ਧੜ ਦੋਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰਾਹੁ ਤੇ ਕੇਤੂ ਬਣ ਗਏ। ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ-ਦੇਵਾਂ ਨੇ ਉਹਦਾ ਕਰਜਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਦੇ ਵਾਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਹੋਲੀ ਸੋਚਦੀ ਸੀ, “ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਰੰਗ ਵੀ ਨਿਆਰੇ ਐ...ਤੇ ਰਾਹੁ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਕੋਡੀ ਅਜੀਬ ਐ! ਇਕ ਕਾਲਾ ਜਿਹਾ ਰਾਖਸ਼, ਸ਼ੇਰ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਕਿੰਨਾ ਡਰ ਲਗਦੈ! ਰਸੀਲਾ ਵੀ ਤਾਂ ਸ਼ਕਲੋਂ ਰਾਹੁ ਈ ਤਾਂ ਲੱਗਦੈ। ਮੁੰਨੇ ਦੇ ਜੰਮਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਜੇ ਚਾਲੀਵਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਹਾਤੀ ਕਿ ਆ ਢਾਹਿਆ ਸੀ; ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਰਜਾ ਈ ਦੇਣੈ?”

ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋਲੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਂ-ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਬਿੜਕ ਪਈ। ਹੋਲੀ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪੋਟ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ। ਤੇ ਕਾਹਲ ਨਾਲ ਤਵਾ ਬਲ ਰਹੀ ਮੱਠੀ ਮੱਠੀ ਅੱਗ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਉਸ ਵਿਚ ਝੁਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ ਕਿ ਫੂਕਨੀ ਨਾਲ ਫੂਕ ਮਾਰ ਕੇ ਅੱਗ ਬਾਲ ਲਵੇ।

ਰਸੀਲਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮੁਰੰਮਤ ਕੀਤਾ ਛੱਜ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ੍ਹੀ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ, ਹੱਥ ਧੋਤੇ ਤੇ ਕੁਝ ਬੁੜਬੁੜ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮਈਆ ਆਈ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਬੋਲੀ, “ਬਹੂ, ਅਨਾਜ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖਿਐ ਨਾ?”

ਹੋਲੀ ਡਰਦੀ ਡਰਦੀ ਬੋਲੀ, “ਹਾਂ, ਹਾਂ ਰੱਖਿਐ, ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਐ, ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਭੁੱਲ ਗਈ ਮਈਆ।”

“ਤੂੰ ਬੈਠੀ ਕਰਦੀ ਕੀ ਰਹੀ ਨੀਂ, ਨਵਾਬਜਾਦੀਏ?”

ਹੋਲੀ ਨੇ ਸਹਿਮੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਰਸੀਲੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਬੋਲੀ, “ਜੀ ਮੈਥੋਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਬੋਰੀ ਹਿਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਐ ਭਲਾਂ?”

ਮਈਆ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਇਆ। ਤੇ ਉਂਜ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚਲੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵੱਧ ਫਿਕਰ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਹੋਲੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਤੂੰ ਸੁਰਮਾ ਕਿਉਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਐ ਨੀਂ ਰੰਡੀਏ? ਜਾਣਦੀ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗਣੈ। ਜੇ ਬੱਚਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਰੰਡੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਲ ਲਉ?”

ਹੋਲੀ ਚੁੱਪ ਰਹੀ ਤੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਜਮੀਨ ਉਤੇ ਗੱਡੀ ਰੱਖੀਆਂ। ਫੇਰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬੁੜਬੁੜ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏ ਪਰ ਰੰਡੀ ਦੀ ਗਾਲ਼ ਉਸ ਤੋਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬੁੜਬੁੜ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਮਈਆ ਹੋਰ ਭੜਕ ਗਈ ਤੇ ਚਾਬੀਆਂ ਵਾਲਾ ਗੁੱਡਾ ਲੱਭਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਕ ਮੇਲੇ ਜਿਹੇ ਲੈਪ ਕੋਲ ਸੁਰਮਾ ਰਗੜਨ ਵਾਲੀ ਖਰਲ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਹੇਠੋਂ ਚਾਬੀਆਂ ਵਾਲਾ ਗੁੱਡਾ ਕੱਢ ਕੇ ਉਹ ਦਾਣਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੋਠੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਗਈ। ਰਸੀਲੇ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹਵਸ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਲੀ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ, ਹੋਲੀ ਇਕੱਲੀ ਸੀ। ਰਸੀਲੇ ਨੇ ਹੋਲੀ ਜਿਹੀ ਪੌਲੇ ਨੂੰ ਛੁਹਿਆ। ਹੋਲੀ ਨੇ ਹੱਥ ਝਟਕ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦਿਓਰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਦੂਜੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਰਦ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦੇਣਾ

ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਰਸੀਲਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਥ-ਚਿੱਥ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾਂ, ਭਲਾ, ਏਨੀ ਜਲਦੀ ਕਾਹਦੀ ਸੀ?”

“ਜਲਦੀ ਕਿਹੜੀ?”

ਰਸੀਲਾ ਉਸ ਦੇ ਪੋਟ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਇਹੀ, ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁੱਤੀ ਐ, ਕੁੱਤੀ?”

ਹੋਲੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਰਸੀਲੇ ਨੂੰ ਵਹਿਸੀ, ਬਦਚਲਨ, ਕਮੀਨਾ-ਸਭੋ ਕੁਝ ਆਖ ਦਿੱਤਾ। ਵਾਰ ਥਾਂਵੇਂ ਲੱਗਾ। ਰਸੀਲੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਬ ਵਿਹੁਣੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਬੱਪੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਲ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਉਤੇ ਪੈ ਗਏ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਈਆ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਵਾਲੀ ਟੋਕਰੀ ਚੁੱਕੀ ਬਾਹਰ ਆਈ ਤੇ ਬਹੂ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਤਾੜਨ ਲੱਗੀ। ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਰਸੀਲੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ-ਹਾਂ, ਮਈਆ ਦੀ ਇਸ ਆਦਤ ਉਤੇ ਸੜ-ਬੁੜੀ ਸੀ ਉਹ, ‘ਰੰਡੀ ਆਪ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਕੁਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਆ, ਵੱਡੀ ਆਈ।’

ਹੋਲੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ‘ਕੱਲ੍ਹ ਰਸੀਲੇ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅੱਜ ਇਸ ਲਈ

ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਐ-ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਐ, ਕਿਉਂ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢਦਾ ਐ। ਮੇਰੇ ਪਕਾਉਣ-ਖਾਣ, ਉਠਣ, ਬੈਠਣ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨੁਕਸ ਕੱਢਦਾ ਐ...ਤੇ ਮੇਰੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਐ ਕਿ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਐ ਤੇ ਮਰਦ, ਔਰਤ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਧਰੀਕ ਕੇ ਆਪ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਐ; ਇਹ ਮਰਦ!”

ਮਈਆ ਨੇ ਕੁਝ ਬਾਸਮਤੀ, ਦਾਲਾਂ ਤੇ ਲੂਣ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਭਿੰਜੀ ਤੱਕੜੀ ਵਿਚ ਤੋਲਣ ਲੱਗੀ। ਤੱਕੜੀ ਗਿੱਲੀ ਸੀ, ਇਹ ਮਈਆ ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਬਾਸਮਤੀ ਚੌਲ ਪੱਲੜੇ ਨਾਲ ਚਿਪਕ ਗਏ ਤਾਂ ਬਹੂ ਮੋਈ ਕੁੱਡਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਆਪ ਏਨੀ ਸੁਖੜ ਕਿ ਨਵੇਂ ਦੁਪੱਟੇ ਨਾਲ ਪੱਲੜਾ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਜਦੋਂ ਖਾਸਾ ਮੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੁਪੱਟੇ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਹੋਲੀ ਵੱਲ ਸੁੱਟ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਲੈ ਧੋ ਦੇਹ।”

ਹੁਣ ਵਿਚਾਰੀ ਹੋਲੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾਏ ਜਾਂ ਦੁਪੱਟਾ ਧੋਵੇ-ਬੋਲੇ ਜਾਂ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਕੁੱਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵਾਬਜਾਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੁਪੱਟਾ ਧੋਣ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝੀ। ਉਦੋਂ ਚੰਦ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਬੱਚਾ ਧੋਤੇ ਹੋਏ ਕਪੜੇ ਵਾਂਗ ਵੱਟੋ-ਵੱਟ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਟਿਆਇਆ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਨੇਹਨਿਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੋਵੇਗਾ? ਪਰ ਕਸੂਰ ਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੋਲੀ ਦਾ ਕਸੂਰ ਕਿੰਨਾ ਹੈ; ਸਾਰਾ ਕਸੂਰ ਹੋਲੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਪਿੰਡ ਚੇਤੇ ਆਇਆ-ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਅੱਸੂ ਦੇ ਸੂਰੂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਗਰਬਾ ਨੱਚਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਭਾਬੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਰੱਧੇ ਘੜੇ ਦੇ ਸੁਰਾਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਛਣ ਛਣ ਕੇ ਦਾਲਾਨ ਦੇ ਚਾਰੇ ਖੁੰਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾ ਦੇਂਦੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸੱਭੇ ਔਰਤਾਂ ਮਹਿੰਦੀ ਰੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗਿੱਧਾਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ:

ਮੇਂਹਦੀ ਤਾਂ ਆਵਦਾ ਈ ਮਾਲ ਵੇ

ਏਹ ਨੇ ਰੰਗ ਦਿਤਾ ਗੁਜਰਾਤ ਏ
ਮੇਂਹਦੀ ਰੰਗ ਲਿਆਈ ਏ।

ਉਦੋਂ ਉਹ ਇਕ ਔਲੜੂ ਕੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ; ਬਹਿਰ ਤੇ ਕਾਫੀਏ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਨਜ਼ਮ। ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ-ਘਰ ‘ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਜੇ ਸੀ। ਨਵਾਬਜਾਦੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ-ਉਹ ਵੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਰਜੇ ਲਾਹੁਣ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਜੀਅ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਕੁੰਵੇਰੀ ਘਾਟ ‘ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਫੁੱਲ, ਨਾਰੀਅਲ, ਪਤਾਸੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਤਾਰਦੀਆਂ ਨੇ-ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਛੱਲ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਤਿਲ ਫੁੱਲ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮਰਦ-ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤਨ ਤੇ ਆਤਮਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ, ਬੜੀ ਦੂਰ-ਇਕ ਅਗਿਆਤ, ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ, ਅਬਾਹ ਡੁੱਘਾਈ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ-ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤਨ ਮਨ-ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਦਯਾ ਦੀ ਇਕ ਲਹਿਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਸਭੇ ਪਾਕ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ।

ਜਦੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੰਦ ਦੀ ਨੂਰਾਨੀ ਇਸਮਤ ਉਤੇ ਦਾਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪਲ ਲਈ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਤੇ ਫੇਰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਫੇਰ ਘੰਟੇ, ਤਾਸ਼ੇ, ਸੰਖ ਯਕਦਮ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਸ਼ੇਰ ਤੇ

ਗੁਣਗੁਣ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਔਰਤਾਂ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਪਰਤਦੇ ਨੇ।

ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇ ਗਲੀਆਂ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੌੜੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਲੰਗੜੇ ਬਿਸਾਖੀਆਂ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਝੋਲੀਆਂ ਤੇ ਬਗਲੀਆਂ ਚੁੱਕੀ, ਪਲੇਗ ਦੇ ਚੂਹਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਡਿੱਗਦੇ ਢਹਿੰਦੇ, ਭੱਜੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਹੁ ਤੇ ਕੇਤੂ ਨੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਜਕੜ ਲਿਆ ਹੈ। ਨਰਮ ਦਿਲ ਹਿੰਦੂ ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਗਰੀਬ ਚੰਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਦਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਭੱਜਣ-ਦੌੜਨ ਵਾਲੇ ਭਿਖਾਰੀ ‘ਛੱਡ ਦਿਓ, ਛੱਡ ਦਿਓ-ਦਾਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਏ’ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਪੰਥ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਚੰਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਹੋਲੀ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਕਾਇਸਥ ਕੋਲ ਛੱਡਿਆ। ਇਕ ਮੇਲੀ ਕੁਚੈਲੀ ਧੋਤੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਹਰਫੂਲ ਬੰਦਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਤੁਰ ਪਈ। ਹੁਣ ਮਈਆ, ਰਸੀਲਾ, ਵੱਡਾ ਮੁੰਡਾ ਸ਼ਿੱਬੂ ਤੇ ਹੋਲੀ ਸਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਸਨ, ਗਜਰੇ ਤੇ ਅੰਬ ਦੇ ਪੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਵੱਡੀ ਅੰਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੁਦਰਾਕਸ਼ ਦੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮੁਸ਼ਕ-ਕਾਫੂਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਲ ਕੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵਹਾਅ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂਕਿ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਫਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਹੋਲੀ ਡਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਤੇ ਜਾਣਗੇ!

ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਘਾਟ ਤੋਂ ਪੌਣਾ ਕੁ ਮੀਲ ਇਕ ਲਾਂਚ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹਰਫੂਲ ਬੰਦਰ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਬੰਦਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਉਗੜ-ਦੁਗੜੇ ਕਿਨਾਰੇ ‘ਤੇ ਇਕ ਸੀਮਿਤ ਜਿਹੇ ਡਾਕ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਟੈਂਟ ਡੁੱਬਦੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚਾਨਣ ਤੇ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਇਕ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਅਣਘੜ ਖਾਕੇ ਜਿਹੇ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਲਾਂਚ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੈਬਿਨ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਮੱਧਮ ਜਿਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਬਿਰਕਦੀ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ‘ਤੇ ਨੱਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਧੁੰਦਲੇ ਜਿਹੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਇਕ

ਅਜਗਰ ਵਰਗੇ ਰੱਸੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗੇ-ਅੱਠ ਵਜੇ ਸਟੀਮਰ ਲਾਂਚ ਦੀ ਆਖਰੀ ਸੀਟੀ ਵੱਜੇਗੀ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਹੋਲੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡੇਢ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਚਾਨਣੀ ਵਿਚ ਨਹਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਭਾਵੇਂ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਹੀ ਸਹੀ, ਕਲਸ਼ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ, ਤੇ ਫੇਰ ਉਹੀ ਅੰਮਾਂ, ਕੁਆਰਾਪਨ ਤੇ ਗਰਬਾ ਨਾਚ!

ਹੋਲੀ ਨੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਸ਼ਿੱਬੂ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ। ਸ਼ਿੱਬੂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਏਨੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਝੁਕ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਿਉਂ ਚੁੰਮਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਗਰਮ ਗਰਮ ਤੁਪਕਾ ਕਿੱਥੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਉਤੇ ਆ ਡਿੱਗਿਆ ਸੀ! ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਰਸੀਲੇ ਦੀ ਉਂਗਲ ਫੜ੍ਹ ਲਈ। ਹੁਣ ਘਾਟ ਆ ਚੁਕਾ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਮਰਦ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੇ ਸਨ-ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ। ਉਸੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਡੀ ਰਹੱਸਮਈ ਖਿੱਚ ਤੇ ਤਾਕਤ ਹੈ-ਤੇ ਦੂਰੋਂ ਲਾਂਚ ਦੀ ਟਿਮਟਿਮਾਉਂਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੋਲੀ ਤਾਈਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਸੀ।

ਹੋਲੀ ਨੇ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਭੱਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਉਹ ਲਾਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਲਾਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ। ਉਹ ਕਲਸ਼, ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਘੰਟੇ, ਲਾਂਚ ਦੀ ਸੀਟੀ ਤੇ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਤਾਂ ਟਿਕਟ ਲਈ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ।

ਉਹ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਲਾਂਚ ਦੇ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਬੱਦਲੀ ਜਿਹੀ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਪੌਣੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਇਕ ਟੋਡਲ ਆਇਆ ਤੇ ਹੋਲੀ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਮੰਗਣ ਲੱਗਾ। ਟਿਕਟ ਨਾ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਚੁੱਪਚਾਪ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਕਾਨਾਫੂਸੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀ, ਫੇਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਗੁੱਝਾ-ਗੁੱਝਾ ਹੌਸਣ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਹੋਲੀ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਵੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ, ‘ਮੁਰਗੀ ਐ’, ‘ਟੰਗ ਦੇ’, ‘ਚਾਬੀਆਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ’, ‘ਪਾਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।’

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ ਵਹਿਸੀ ਜਿਹੇ ਠਹਾਕੇ ਗੂੰਜੇ ਤੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਆਦਮੀ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਲਾਂਚ ਦੇ ਇਕ ਹਨੇਰੇ ਕੋਨੇ ਵੱਲ ਧਰੀਕਣ ਲੱਗੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਹਿਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਲਾਂਚ ਵਿਚ ਵੜ ਆਇਆ, ਐਨ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਲੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਧੁੰਦਲੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਦੀ ਇਕ ਕਿਰਨ ਦਿਸੀ। ਉਹ ਸਿਪਾਹੀ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਤੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭਰਾ ਸੀ। ਛੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬੜੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਬਰਮਤੀ ਲੰਘ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਆਦਮੀ ਦੀ ਅਕਲ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਲੀ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਬੋਲੀ, “ਕੱਥੂ ਰਾਮ।”

ਕੱਥੂ ਰਾਮ ਨੇ ਵੀ ਸੀਤਲ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਛਾਣ ਲਈ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੱਥੂ ਰਾਮ ਬੋਲਿਆ, “ਹੋਲੇ।”

ਹੋਲੀ ਭਰਤਾਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲੀ, “ਕੱਥੂ ਭਰਾ...ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਹ।” ਕੱਥੂ ਰਾਮ ਨੇੜੇ ਆਇਆ। ਇਕ ਟੋਡਲ ਨੂੰ ਘੁਰਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ, “ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਜਾਣਾ ਈ ਸੁਣਿਆ।” ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਆਦਮੀ ਵੱਲ ਭੌਂ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਲਿਆਂਦਾ ਏ ਬਈ?”

ਟੋਡਲ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਬੋਲਿਆ, “ਵਿਚਾਰੀ ਕੋਈ ਦੁੱਖਮਾਰੀ ਲੱਗਦੀ ਏ। ਇਸ ਕੋਲ ਟਿਕਟ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੀ?”

ਕੱਥੂ ਰਾਮ ਨੇ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਲਾਂਚ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਇਆ। ਡਾਕ ‘ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ, “ਹੋਲੇ, ਕੀ ਤੂੰ ਅਸਾੜੀ ਤੋਂ ਭੱਜ ਆਈ ਏ?”

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ !

ਦੁੱਖ ਪਰਦੇਸਾਂ ਦੇ

ਜਦੋਂ ਹਾਈਟੈਕ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਭਰਮਾਂ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੋਚ ਗਿਲੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਝੁੰਜਲਾ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੀ ਚਮਤਕਾਰ ਸਦਕਾ ਸਿਹਤਯਾਬ ਹੋਏ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਹਾਈਟੈਕ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਰੂਹ ਤਤਪ ਉਠੀ। ਉਏ ਭਲਿਓ ਲੋਕੋ! ਬੋਝਾ ਸੋਚੋ, ਜ਼ਰਾ ਗੌਰ ਤਾਂ ਕਰੋ! ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਮੌਤ ਵਿਚਾਲੇ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਾਠ ਕਰਵਾਏ? ਉਦੋਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਉਸ ਦੇ ਰਹਿਮ-ਕਰਮ 'ਤੇ ਰਹੋ? ਉਦੋਂ ਕਿਉਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜੇ?

ਪ੍ਰਿ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ
balkar.bajwa1935@gmail.com
ਫੋਨ: 647-402-2170

ਤਵੀਤ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਹੋਣਗੇ। ਸੋਚਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਏ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਏ। ਉਹ ਇੰਨੇ ਡਰ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰ ਰੱਬ ਬਣ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਆਪ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਸਪਤਾਲ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਨੇ, ਅਤੇ ਤੁਰ ਪਏ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਦੇ ਰਸਮੀ ਪੂਜਾ ਪਾਠਾਂ ਵੱਲ!

ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁਜਨੀਕ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ 'ਰਾਖਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ' ਹੈਗਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਬਿਮਾਰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਰੋਗ ਲੱਗਣ ਹੀ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸ ਅੱਗੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਭਲਾ ਨਾਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੋਗ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲੱਗਣ? ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਹਦੇ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਨੇ ਉਪਾਸ਼ਕ, ਸੇਵਕ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਇਹ ਬਿਪਤਾ ਪਾਈ? ਮੁਸੀਬਤ 'ਚ ਕਿਉਂ ਝੋਕਿਆ?

ਸਿਖਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ: ਰੋਗ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦੇ ਹਨ? ਜਾਂ ਬੰਦਾ ਰੋਗੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਆਸਤਕ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨਾਸਤਕ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਹਰ ਅਹੁਰ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਖੋਜਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਸਮਝ ਲਵੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਭਟਕਦੇ ਰਹੋਗੇ। ਡਰਪੋਕ ਨਾ ਬਣੋ! ਦਲੇਰ ਬਣੋ! 'ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸੇ ਸੁਖੀਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ'।

ਮੇਰੇ ਉਸ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਇੱਕ

ਚੰਗੇਰੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਪਰਦੇਸੀ ਜਾ ਵੱਸਣਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਦਰ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਵੀ। ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਿਹੇ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਮੱਲਾਂ ਵੀ ਬਥੇਰੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਪਿਛਲੇਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਪਰਦੇਸ ਇਕ ਅਜੀਬ ਕੁਝਿੱਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ-ਨਾ ਉਹ ਏਧਰਲੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਉਧਰਲੇ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ 'ਕੋਠੀ ਲੱਗਣਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਦੀ ਫਰੇਬੀ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਹੂ ਕੇਤੂਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਧਾਗੇ-ਤਵੀਤਾਂ ਟੁੱਟੇ-ਟਾਮਣਿਆਂ 'ਚ ਖੁੱਬੇ, ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੇ ਪੈਸਾ ਰੋੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਿਮਾਰ ਦੇ ਬਚ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਤੇ ਹੋਰ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਪੈਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜੇ ਦੇ ਪਲ ਹੋਰ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਹਰਕਤ ਮੁੜ ਚਾਲੂ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕਹਾਣੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ। ਦਿਲੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਦੁਸ਼ਮਣ 'ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਜੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬੁਰੇ ਲੱਗਣ, ਪਰ ਹੋਨ ਇਹ ਨੱਸ ਸੱਚ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸੰਕਟੀ ਟੀਮ ਤੁਰੰਤ ਹਰਕਤ 'ਚ ਆਈ। ਆਕਸੀਜਨ ਲੱਗੀ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਪਥਪਾਇਆ, ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਣਾਵਟੀ ਸਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹੀ ਉਹਦੀ ਨਬਜ਼ ਚੱਲਣ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ। ਤੁਰੰਤ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ। ਜੀਵਨ ਨਬਜ਼ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਚੱਲਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਡੀਕੇਟਰ ਯੰਤਰਾਂ 'ਤੇ ਨਰਸ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਸੀ। ਫਿਰ ਰੱਬ ਡਾਕਟਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੀ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵੇਖ ਸਕੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਣ ਤਾਂ ਦਿੱਸਣ।

ਸਾਡੇ ਵਡੇਰੇ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨੇਕ ਮਿਹਨਤੀ ਗਰੀਬ ਭਗਤਾਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਤਰਸ ਕਰੇ, ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ, ਧੂਫਾਂ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਭੋਗ ਵੀ ਲਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜੋ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਦਿਆਲੂ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ! ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਗੱਢੇ ਅਮੀਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸੁੱਟਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ? ਉਹ, ਜੋ ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਖੋਹੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਵਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਸੀਜਦਾ। ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਹੈ, ਜੋ ਚੜ੍ਹਾਵਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਤੁੱਠੀ ਫਿਰੇ! ਅਜਿਹੇ ਬੇਰਹਿਮ, ਬੇਨਿਆਜ਼ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ!

ਸਿਹਤਯਾਬ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਜੀਵਨ ਦਾਤਿਆਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਰੱਬ, ਪਰਮਾਤਮਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅੱਲ੍ਹਾ, ਰਾਮ, ਰਹਿਮ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਧਰ ਦਾ ਨਿਆਂ ਹੈ? ਜਾਨ ਬਚੀ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੇ ਨਰਸਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਆਉ ਲੋਕੋ! ਕੋਈ ਹੱਕ ਸੱਚ ਦਾ ਰਸਤਾ ਫੜ੍ਹੀਏ! ਕੋਈ ਨਿਆਂ ਕਰੀਏ। ਮੇਰੇ ਭੋਲਿਓ ਵੀਰੋ! ਭਰਮਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੋ। ਚਾਨਣ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜੋ, ਸਵੱਛ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲੋ। ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ-ਗੁੜ੍ਹੇ ਸਮਝ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿੱਖਣੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਮਝਦਾਰ ਲੋਕ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਉਹ ਕੋਈ ਤਰਫਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਟੱਲ ਸੱਚ

ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਦਾਨਸ਼ਮੰਦੀ ਟਪਕਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੁਹਿਰਦ ਦੋਸਤ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਦੀ ਇੱਕ ਟੁਕ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਸੱਚ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਉਥੇ ਇਹ ਟੁਕ ਵੀ ਭੇਜੀ, 'ਦਾਨਸ਼ਮੰਦੀ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ: ਕਦੀ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਮਈ, ਭਰਮੀ, ਵਹਿਮੀ ਕਾਰਜ ਨਾ ਕਰੇ।' (ਥੋਰੋ)

ਸੁਣਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸੇ ਹੀ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, 'ਉਹਦੀ

ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਸਾਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੀਰਤਨੀਏ ਤੇ ਕਥਾਕਾਰ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ ਕਰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾ ਪੱਕਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਨਣੂੰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ, ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ' ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਦੇ। ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਲੋਕ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਧੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਬਚ ਗਿਆ', 'ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ', 'ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦਾ', 'ਉਹ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਹੈ' ਆਦਿ। ਦੋਸਤੋ! ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖੀ ਗਲਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦਾ। ਨਾ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਦੀ ਵਾਪਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ, ਉਪਰਲੀਆਂ ਘਸੀਆਂ-ਪਿਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਭੋਲੇ ਲੋਕ ਕਦੀ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬਾਜ਼ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਪਾਲਕੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਸਟੇਵ ਦੇਵਤਾ ਬਣ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਗਣੇਸ਼ ਜੀ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਬੱਚਾ ਖੰਭ ਨਾਲ ਹੀ ਦੀਰਘ ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਕਰਨ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਚੱਲ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਬੋਝੂ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਇਹ ਵਰਤਾਰੇ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੜਾ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਲੋਕ ਏਦਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਕਿਸੇ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ, ਬਿਨਸਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਦਾਨਸ਼ਮੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਭਾਲਦੇ ਹਨ। ਸੱਖਾ ਰਸਤਾ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਚਦਾ ਨਹੀਂ, ਰਸਮਵਾਦ, ਪੂਜਾਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਧੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭੁੱਘਾਈ 'ਚ ਸੋਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਅਗਿਆਨ, ਦਲੇਰੀ ਦੀ ਘਾਟ, ਡਰ ਤੇ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਨ, ਗੁਰੂਨ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਹਾਂ। ਬੱਸ ਰਟੇ-ਰਟਾਏ ਸ਼ਬਦ: ਉਹਦਾ ਹਾਲੀ ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਹੈਗਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਖੇ ਸਾਈਆਂ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ ਸਕੇ ਕੋਈ, ਦੀ ਕਾਵਾਂ ਰੋਲੀ 'ਚ ਜਿਸ ਨੇ ਬਚਾਇਆ ਹੁੰਦੇ, ਉਸ ਮਹਾਨ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਹਨਤ, ਸੂਝ, ਤਕਨੀਕ ਤੇ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਸਦਕਾ ਮੁੜ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਡਰ ਤੇ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਓੜਕਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ 'ਤੇ, ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ (ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ

ਬਾਣੀ) 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਪਾਸੇ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਕਦੀ ਫਰੇਬੀ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਹੂ ਕੇਤੂਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਧਾਗੇ-ਤਵੀਤਾਂ ਟੁੱਟੇ-ਟਾਮਣਿਆਂ 'ਚ ਖੁੱਬੇ, ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੇ ਪੈਸਾ ਰੋੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਕ ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਰਥਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਹਨ, ਜੀਵਨਦਾਤਾ ਹਨ, ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ-ਉਹ, ਜੋ ਗਿਆਨ, ਚਾਨਣ ਦੇ ਛੱਟੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਘਸੇ-ਪਿੱਟੇ, ਦਕੀਆਨੂਸੀ, ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਰਵਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਤੋਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਜੋਂ ਮਾਇਆ ਉਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਹੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ! ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਸਮੇਂ ਕਿਉਂ ਲੰਬੇ ਹਨ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੋਲ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੀ ਸੋਚਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਦਾਨੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਤਿਲ-ਫੁੱਲ ਦਾ ਵੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮਰੀਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ, "ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਯਥਾਰਥਾਂ ਨੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਤੋਲਾ ਮਾਸਾ ਦੇ ਫਰਕ ਨੇ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਤੋਲਾ ਮਾਸਾ ਬਣਾ ਧਰਿਆ ਹੋਇਆ।"

ਆਉ! ਵੱਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾਨੀ ਬਣੀਏ! ਅਸੀਂ ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਸਾਡੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ, ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ ਪੁੱਤਾਂ ਤੇ ਨੂੰਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਤ ਸੁਣਦੇ ਜਾਓ। ਸਸਕਾਰ ਵੇਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਦਾ ਕੋਕਾ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਔਲਾਦ ਮਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਪਾਏ (ਫਸੇ) ਕੋਕੇ ਦੀ ਖਾਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦਾ ਨੱਕ ਪਾਤਨ ਤੁਰ ਪਏ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, ਉਹਦੀ ਰਾਖ 'ਚੋਂ ਤਲਾਸ਼ ਲਿਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੱਤ ਤੱਕ ਵੰਡ-ਵੰਡਾਈ ਕਰ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਲੱਕੜਾਂ, ਸਸਕਾਰ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਵੰਡ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਬੱਸ ਇਹ ਇੱਕ ਕੋਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੱਕ 'ਚ ਫਸਿਆ। ਪੁੱਤ-ਨੂੰਹਾਂ 'ਰਾਖ ਦੀ ਢੇਰੀ ਦੀ ਰਾਖੀ' ਬਹਿ ਗਏ। ਰਾਖ ਫੁੱਲੀ, ਕੋਕਾ ਨਾ ਲੱਭਾ। ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ, ਹੱਡੀ 'ਚ ਫਸਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੱਡੀਆਂ (ਫੁੱਲ) ਤੋੜੇ ਗਏ, ਨਾ ਲੱਭਾ। ਹੋ ਸਕਦੇ, ਖੋਪੜੀ 'ਚ ਹੋਵੇ। ਖੋਪੜੀ ਤੋੜੀ ਗਈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਅਚਾਨਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਮੇਰੇ ਅਫਸਰ ਪੁੱਤਰੋ! ਵੰਡੋ ਪੁੱਤਰੋ! ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਜੇ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਲਾਡਲੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕੋਕਾ ਬਣਵਾ ਦਿੰਦੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਾਖ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤੇ ਆਖਰ ਰਾਖ 'ਚ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ ਆਂ..."

ਅਚਾਨਕ ਹਵਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬੁੱਲਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮਾਂ 'ਰੱਖੋ' ਦੀ ਰਾਖ ਅੱਧ ਅਸਮਾਨੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਰ ਤੱਕ ਰਾਖ ਦੇ ਰਖਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਗੂੰਜਦੀ ਰਹੀ!

ਗ੍ਰਹਿਣ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

"ਹਾਂ।"

"ਇਹ ਸ਼ਰੀਫਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਏ?" ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਕਾਇਸਬਾਬ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰ ਦਿਆਂ ਫੇਰ?" ਹੋਲੀ ਡਰ ਨਾਲ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਨਵਾਬਜ਼ਾਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਸ਼ਰੀਫਜ਼ਾਦੀ। ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਕੱਬੂ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਚੁੱਪਚਾਪ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਜਵਾਰ ਭਾਟੇ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਨ ਲੱਗੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਾਂਚ ਦੇ ਰੱਸੇ ਢਿੱਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਕ ਨਿੱਕੀ

ਜਿਹੀ ਵਿਸਲ ਵੱਜੀ ਤੇ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਪਿੰਡ ਹੋਲੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਹਲੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪਿੰਡੋਂ ਤੋਂ ਕੋ ਦੇਖਿਆ। ਲਾਂਚ ਦੀ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਝੱਗ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਲਕੀਰ ਲਾਂਚ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀ ਦਿਸੀ ਉਸ ਨੂੰ।

ਕੱਬੂ ਰਾਮ ਬੋਲਿਆ, "ਡਰ ਨਾ ਹੋਲੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਹਰ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗਾ। ਇੱਥੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਕਿਸਤੀ ਚੱਲਦੀ ਏ। ਪਹੁੰ-ਫੁਟਾਲੇ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਇੰਜ ਘਬਰਾ ਨਾ। ਰਾਤੀਂ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈ।"

ਕੱਬੂ ਰਾਮ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਕੱਬੂ ਰਾਮ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਥਣ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਖਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕੱਬੂ ਰਾਮ ਨੂੰ ਹੋਲੀ ਜਿਹੀ ਪੁੱਛਿਆ, "ਇਹ ਕੌਣ ਏ?"

ਕੱਬੂ ਰਾਮ ਨੇ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, "ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਏ।"

ਹੋਲੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪਥਰਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਟੋਹਿਆ ਤੇ ਕੰਧ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ।

ਕੱਬੂ ਰਾਮ ਨੇ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ ਉਤੇ ਲਿਆ। ਹੋਲੀ ਨੇ ਡਰਦੇ ਡਰਦੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਿਆ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਕੱਬੂ ਰਾਮ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਇੱਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਛੱਲ ਆਈ-ਸਾਰੇ ਫੁੱਲ, ਪਤਾਸੇ, ਅੰਬ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਟਾਹਣੀਆਂ, ਗਜ਼ਰੇ ਤੇ ਬਲਦਾ ਮੁਸ਼ਕ-ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਵਹਾ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਹਾਂਪਾਪ ਵੀ ਲੈ ਗਈ-ਦੂਰ, ਬਹੁਤ ਦੂਰ, ਇੱਕ ਅਗਿਆਤ, ਅਮੁੱਕ ਤੇ ਅਥਾਹ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ, ਜਿੱਥੇ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਸੱਖ ਵੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਔਰਤ

ਨਿਕਲ ਕੇ ਭੱਜੀ-ਤੋਜ਼, ਡਿੱਗਦੀ, ਉਠਦੀ ਤੇ ਫੇਰ ਭੱਜ ਪੈਂਦੀ; ਢਿੱਡ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ, ਹੱਕਦੀ ਤੇ ਫੇਰ ਦੌੜਨ ਲੱਗਦੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਚੰਦ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਰਾਹੂ ਤੇ ਕੇਤੂ ਨੇ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਕਰਜਾ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਸੀ...ਦੋ ਹੁੰਦਲੇ ਜਿਹੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਹੈਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੌੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਰ, ਅਸਾਤੀ ਵੱਲੋਂ ਧੀਮੀਆਂ ਧੀਮੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, "ਦਾਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਏ। ਛੱਡ ਦਿਓ...ਛੱਡ ਦਿਓ...ਛੱਡ ਦਿਓ"

ਹਰਫੂਲ ਬੰਦਰ ਵੱਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਫੜ੍ਹ ਲਓ...ਫੜ੍ਹ ਲਓ...ਫੜ੍ਹ ਲਓ।"

"ਛੱਡ ਦਿਓ...ਛੱਡ ਦਿਓ...ਦਾਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਏ।"

"ਫੜ੍ਹ ਲਓ...!", "ਛੱਡ ਦਿਓ...!"

ਲਤੀਫਾ

ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਮੁੰਡਾ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਦੇਈ ਗਿਆ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਸਵਾਲ, ਫਰਜ਼ ਕਰ ਕਿ ਤੂੰ ਇੱਕੱਲਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਦਰਖਤ ਹੈ, ਉੱਤਰ ਸ਼ੇਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰੇਗਾ?"

"ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਹੀ ਕਰੇਗਾ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ।" ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ।

-ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ
ਫੋਨ: 206-434-1155

ਮਿੱਟੀ, ਮਾਂ ਵਰਗੀ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਦਾ ਮਾਣ, ਸੁਲੱਖਣੀ ਕੁੱਖ, ਜੀਵਨ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਸਮਾਉਂਦੀ ਸਮੂਹ ਦੁੱਖ। ਮਿੱਟੀ, ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਪੈਰਾਂ ਲਈ ਸੁਖਨ ਅਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਕਫਨ।

ਮਿੱਟੀ, ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਆਧਾਰ, ਲੋੜ-ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਹਿਮਤਾਂ ਭਰਿਆ ਪਰਵਰਦਗਾਰ।

ਮਿੱਟੀ ਕਣ ਕਣ ਹੋ ਕੇ ਜੁੜਦੀ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਕਾਰ ਧਾਰਦੀਆਂ, ਕਲਾਮਈ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਬੋਲਦੀਆਂ ਕਲਾ-ਕਿਰਤਾਂ ਹਰੇਕ ਮਸਤਕ-ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਹਿਲਾਉਂਦੀਆਂ।

ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਜਦ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿਹੂਣੀ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਨਾ ਬਣਦੀਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਜਗਦੇ ਚਿਰਾਗ ਬੁੱਝ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾਟ ਹੋ, ਖੁਦ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਸੰਗ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਅਹੁਲਦੇ।

ਮਿੱਟੀ, ਮਮਤਾ ਸੰਗ ਲਬਰੇਜ਼, ਮੋਹਵੰਤੀ ਸੂਰਤ ਤੇ ਸੀਰਤ ਦਾ ਸੰਗਮ ਬਣ ਜਦ ਸੋਚ-ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਪਾਣੀ ਡੋਲਦੀ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਬਣਨ ਦਾ ਚਾਅ ਉਮਡਦਾ। ਇਸ ਚਾਅ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੁਹਿਦੇ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਮਾਣਮੱਤਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਬਣਦੇ।

ਮਿੱਟੀ, ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਧੁੱਧਲ ਬਣ, ਵਾਗੀ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਚਿਪਕਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਸਕੂਨ ਤੇ ਫਕੀਰਾਨਾ ਤਰਬੀਅਤ ਵੱਗ ਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਮ ਹੁੰਦੀ। ਜਦ ਇਹ ਹੱਲ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਾਲੀ ਜਾਂ ਸੁਹਾਗੇ ਦੀ ਕੰਨੀਂ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਹੁਟੇ ਲੈਂਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਜੁਆਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਦੀ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਖਿੜੀ ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਪਨ-ਉਡਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ 'ਚ ਬੈਠ

ਮਿਹਰਬਾਨ ਮਾਂ-ਮਿੱਟੀ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਜਿਹੇ ਖੁਸ਼ਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਜੁਗਤ ਬੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁੱਤੇ ਸਿਧ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ! ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਖਸੀਅਤ ਸ਼ਾਇਸਤਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਸ਼ਾਇਸਤਗੀ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜ਼ਰਖਰੀਦ, ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਸ਼ਬਦੀ ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਉਪਰ, ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਮੁਥਾਜੀ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਅਤੇ ਹਰਫ-ਦਾਇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। “ਮਿੱਟੀ ਨਾ ਫਰੋਲ ਜੋਗੀਆ ਨਹੀਂ ਉਂ ਲੱਭਣੇ ਲਾਲ ਗਵਾਚੇ ਦੀ ਗੂੰਜ ਜਦ ਮਨ-ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਸਿਸਕਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਾਹ-ਸਾਰੰਗੀ ਵੀ ਸਿਸਕੀਆਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਏ।” ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਦਾ ਰੁਦਨ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਜਦ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਧੂੰਏਂ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਆਤੁਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਰਸਾਇਣਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਕਾਰਨ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਗਵਾਵੇ। ਖੂਨ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਦਿੱਖ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਅਨਾਥ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ, ਲਾਚਾਰ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਪੰਗ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਰਫ/ਬੋਲ ਮੋਚ ਨਾ ਆਵੇ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਭੋਂ ਨੂੰ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ। ਕਰਬਲਾ ਦਾ ਮੈਦਾਨ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ, ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਾ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਕੇ ਖਰੀਦੀ ਜਮੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਅਤੇ ਪਾਵਨ ਜਗਾ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨੈਣਾਂ ਦਾ ਨੀਰ ਬੇਮੁਹਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀ ਤਾਸੀਰ। ਕੋਈ ਆਵੇ ਵਿਚ ਰਤ ਕੇ ਪਕਿਆਈ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਕੁਝ ਕੱਚਾ ਘੜਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਪੱਕੀ ਸੋਚ ਦਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕਰਦੀ, ਝਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਆਢਾ ਲਾਉਂਦੀ।

ਮਿੱਟੀ, ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ। ਕੋਈ ਚਿਰਾਗ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕਿਸੇ

ਕਰਦਿਆਂ, ਜੀਵਨ ਚੱਕੀ ਝੋਣਾ। ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ, ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ ਸੁਣਾਉਣਾ। ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇਖਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪਾਉਣਾ। ਮਿੱਟੀ ਸਾਡਾ ਹਸਤੀ-ਹਉਕਾ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਸੰਗ ਬਹਿ ਕੇ ਰੋਣਾ। ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਕਹਿ ਕੇ, ਦੱਸ ਕੀ ਖੋਹਣਾ ਕੀ ਪਾਉਣਾ। ਮਿੱਟੀ ਨਿੱਘੀ ਬੁੱਕਲ ਵਰਗੀ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਸਾਥ ਲੰਮੇਰਾ। ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸੋਚ 'ਚ ਕਦੇ ਨਾ ਆਵੇ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਜਾਂ ਮੇਰਾ। ਮਿੱਟੀ ਕਬਰ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਸਿਵਾ ਏ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ। ਆਖਰ ਮਿੱਟੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਲਾਵੇ, ਮਿੱਟੀ ਬਣਦੀ ਮਾਣ। ਮਿੱਟੀ ਕਰਦੀ ਮੋਹ ਮਿੱਟੀ ਦਾ, ਮਿੱਟੀ ਸਗਲ-ਸਰੂਪ। ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਮਿੱਟੀ ਸੰਗ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਸੰਦਰ, ਸੁਘੜ, ਅਨੁਪ।

ਮਿੱਟੀ ਜਦ ਮਰਨ-ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਲੇਪਣ ਮੱਥੇ ਚਿਪਕਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਖੁਨਾਮੀ ਅਤੇ ਕੁਤਾਹੀ ਅਜਿਹੇ ਪਲ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾਉਂਦੀ, ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਪਛਤਾਵੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਨਾ ਪਾਉਂਦੀ।

ਮਿੱਟੀ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਸੁਣਾਵੇ ਜਦ ਮਿੱਟੀਹਾਰਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾਵੇ, ਪਰਤ ਦਰ ਪਰਤ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚਾਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਜੰਮਣ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਰੱਕਤ ਦੀ ਮਜਲਿਸ ਲਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਪਲਿੱਤਣਾਂ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਾਵੇ।

ਬੰਦੇ ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਜਦ ਕੱਲਰ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਚਾਹੀ, ਮਾਰੂਥਲ ਦੀ ਜੂਨ ਹੰਢਾਵੇ। ਵੱਤਰ ਪੈਲੀ, ਬੰਜਰ ਦਾ ਸੋਤਾਪ ਬਣ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨਾ, ਸੋਕਿਆਂ ਦੀ ਝੜੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਲੂਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਕਿਸ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਦਰਦ ਸੁਣਾਵੇ।

ਮਿੱਟੀ ਜਦ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਧੂੰਏਂ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਆਤੁਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਰਸਾਇਣਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਕਾਰਨ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਗਵਾਵੇ। ਖੂਨ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਦਿੱਖ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਅਨਾਥ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ, ਲਾਚਾਰ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਪੰਗ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਰਫ/ਬੋਲ ਮੋਚ ਨਾ ਆਵੇ।

ਮਿੱਟੀ, ਸੱਖਣੀ ਕੁੱਖ ਦੀ ਪੀੜਾ, ਬੁੱਢੇ ਬਿਰਖ ਦੀ ਬੋਰੋਣਕੀ, ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ ਮੰਡਰਾਉਂਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਇਆ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਗੀ ਦੀ ਗੁੰਮਸੂਦਗੀ ਦੀ ਹੂਕ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ, ਮਿੱਟੀ ਬਣਨ ਦਾ ਧਰਮ ਭਲਾ ਕਿੰਜ ਨਿਭਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਮਿੱਟੀਉਂ, ਰਾਖ ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਮਿੱਟੀ, ਜਾਗਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਲਏ ਸੁਪਨਿਆਂ, ਚਾਨਣੇ ਰਾਹਾਂ, ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕੋਰ ਅਤੇ ਤੁਰਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਆਪਣੀ ਕਰਮਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤਰਕਸੰਗਤਾ ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਰੁਸ਼ਨਾਵੇ।

ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਬਰਗਾਹ ਨਾ ਬਣਾਓ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਗਮਰਮਰੀ ਮਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਪੱਥਰ ਵਰਗੀ ਸੋਚ-ਰਹਿਤਲ ਹੀ ਸਿਰਜਦੇ ਨੇ। ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੁਲਾਇਮੀ ਨੂੰ ਕਠੋਰਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਨਾ ਦਿਓ। ਸਦੀਆਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਬਣਦਿਆਂ।

ਮਿੱਟੀ, ਸੰਜੀਵਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤ। ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮੂਰਤਾਂ ਜਨਮਦੀਆਂ, ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਨਤਾ ਪਨਪਦੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦਾ ਪਹਿਰ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਦਸਤਕ।

ਮਿੱਟੀ, ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦੀ ਰਹੇ

ਤਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਰਹੇ। ਮਨੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਮਿੱਟੀ ਵਰਗੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਦੀ ਸੁਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਭਾਰੂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਬਣਿਆ, ਹੈਵਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਰਹੇ। ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਨੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਹਾਨ। ਜਿਹੜੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ, ਉਹ ਬੇਘਰੇ, ਬੇਪੀਰੇ ਹੋ, ਬੇਗਾਨਗੀ ਦਾ ਬਹਿਰਾ ਬੋਲ ਬਣ, ਸਾਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਵੇ ਬਾਲਣ ਜੋਗੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।

‘ਮਿੱਟੀ ਨਾ ਫਰੋਲ ਜੋਗੀਆ ਨਹੀਂ ਉਂ ਲੱਭਣੇ ਲਾਲ ਗਵਾਚੇ’ ਦੀ ਗੂੰਜ ਜਦ ਮਨ-ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਸਿਸਕਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਾਹ-ਸਾਰੰਗੀ ਵੀ ਸਿਸਕੀਆਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਏ। ‘ਮਾਟੀ ਖੁਦੀ ਕਰੋਂਦੀ ਯਾਰ’ ਦੀ ਸੱਦ ਜਦ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਫੱਕਰ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਲਰਜ਼ਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਬੀਹੀ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ, ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰਕੇ, ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਾ ਲੋਚਦੇ ਪਰ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ-ਬੁੜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੰਜੀਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ। ਪਰਤਣ 'ਤੇ ਵਤਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਮੱਥੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਧੰਨਭਾਗ ਦਾ ਸੁੱਚਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਬੰਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਈ ਐ ਨਾ...

ਦੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਨਮ ਭੋਂ ਜਾਂਦੀ।

ਮਿੱਟੀ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਧਰਮ ਨਿਭਾਉਂਦੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੀ, ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ 'ਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋ ਕਬਰ ਬਣਦੀ।

ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਖ। ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕੀ ਉਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਗੁਣ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ। ਮਿੱਟੀ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਜਿਸ ਦੀ ਕੜੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿਮਟਦੀ।

ਮਿੱਟੀ ਵਿਚਲੇ ਤੱਤ, ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸੰਜੀਵਨੀ। ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਖੇਡ ਕੇ ਜਵਾਨ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਰੋਗ। ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਹਨਤ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਦਾ ਮੁਤਕਾ-ਮੋਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਮਾਣ। ਕਿਰਤੀ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਹਾਣ ਤੇ ਸਨਮਾਨ।

ਮਾਂ-ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਏ ਮਨੁੱਖੀ ਰੰਗ, ਨਕਸ਼, ਰੂਪ, ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਅਤੇ ਸੋਚ ਵਿਚਲੀ ਤੀਖਣਤਾ, ਤਰਲਤਾ, ਤੇਜ਼ਸਵੀਪੁਣਾ ਅਤੇ ਤਿਲੋਕੀ ਸਰੂਪ।

ਮਿੱਟੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਜੀਮ ਨਿਆਮਤ। ਇਸ ਅਮਾਨਤ ਵਿਚ ਖਿਆਨਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਆਮਤ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੱਤਵਰਗੀ ਸੋਚਾਂ,

ਨਿਆਮਤਾਂ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਸੁਹਜ, ਉਪਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ, ਜੀਵਨੀ ਬੰਨੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਚੰਦਰਮਾ।

ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਬੜੀਆਂ ਅਜੀਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜੋ ਭੀਤ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਰੇਤ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾਉਣਾ, ਸੈਲਾਬੀ ਰੇਤ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੂਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ, ਘਰ ਘਰ ਖੇਡਣਾ ਅਤੇ ਰੇਤਲੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨਈ ਘਰ ਦਾ ਮਰਤਬਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਯਾਦਾਂ ਪੀੜ-ਪਰੁੱਚੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਸੈਲਾਬ ਬਣਦੀਆਂ।

ਮਾਂ-ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੇ ਅਣਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਤਾਬਿਆਦਾਰ ਬਣਦੇ। ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹਰਫਾਂ/ਅਰਬਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਗੁੰਗਾਰੇ ਭਰਦੀ।

ਮਿੱਟੀ ਵਰਗਾ ਮੀਤ ਨਾ ਕੋਈ, ਇਸ ਵਰਗੀ ਨਾ ਅਸੀਸ ਵੀ ਕੋਈ, ਇਸ ਵਰਗੀ ਮਹਿਕ ਨਾ ਕੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਜਿਹੀ ਟਹਿਕ ਹੀ ਕੋਈ। ਕੋਹੀ ਰੁੱਤ ਸਾਡੇ ਚਰੀਂ ਆਈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਭੁੱਲੀ, ਚਾਚੇ ਪਾਸੇ ਮਿੱਟੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ, ਮਿੱਟੀ ਉਪਰ ਮਿੱਟੀ ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸੰਗ ਮਿੱਟੀ ਰੁੱਲ੍ਹੀ। ਮਿੱਟੀ ਹੱਸੇ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਰੋਵੇ, ਮਿੱਟੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਕੋਹਵੇ, ਖੁਦ ਕਬਰ ਦੇ ਕੋਲ ਖਲੋਵੇ ਅਤੇ ਅੰਤ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਮਿੱਟੀ ਹੋਵੇ।

ਮਿੱਟੀ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਵੀ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਲੱਧੇ ਖੇਤ ਵੀ। ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਵੀ ਅਤੇ ਇਬਾਦਤ ਰੂਪੀ ਅਸਥਾਨ ਵੀ। ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਦਾਇਰਿਆਂ 'ਚ

**ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕਾਹਦਾ ਮਾਣ ਵੇ ਬੀਬਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣਾ।
ਮਿੱਟੀ ਪਹਿਨਣ, ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡੇ ਮਿੱਟੀ ਢੋਣਾ।
ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸੰਗ ਮੋਹ ਕਰਦਿਆਂ, ਜੀਵਨ ਚੱਕੀ ਝੋਣਾ।
ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ, ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ ਸੁਣਾਉਣਾ।
ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇਖਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪਾਉਣਾ।
ਮਿੱਟੀ ਸਾਡਾ ਹਸਤੀ-ਹਉਕਾ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਸੰਗ ਬਹਿ ਕੇ ਰੋਣਾ।
ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਕਹਿ ਕੇ, ਦੱਸ ਕੀ ਖੋਹਣਾ ਕੀ ਪਾਉਣਾ।
ਮਿੱਟੀ ਨਿੱਘੀ ਬੁੱਕਲ ਵਰਗੀ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਸਾਥ ਲੰਮੇਰਾ।
ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸੋਚ 'ਚ ਕਦੇ ਨਾ ਆਵੇ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਜਾਂ ਮੇਰਾ।
ਮਿੱਟੀ ਕਬਰ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਸਿਵਾ ਏ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ।
ਆਖਰ ਮਿੱਟੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਲਾਵੇ, ਮਿੱਟੀ ਬਣਦੀ ਮਾਣ।**

ਕੇ ਸੁਹਾਗੇ ਦੇ ਹੂਟੇ ਮਾਣੇ ਹੋਣ।

ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਮੋਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ। ਇਸ ਮੋਹ ਕਾਰਨ ਹੀ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਖੁਦ ਨਾਲੋਂ ਜਮੀਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣ ਲਈ ਸਾਝਰੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਦਾ।

ਮਿੱਟੀ ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ। ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਬਾਦਤ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਪੈਰ-ਛੋਹ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ, ਪੁਰਖਿਆਂ ਦਾ ਬੀਤਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਭਾਵੀ-ਪਿਆਸ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਮੋਹ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਮਿੱਟੀ ਅਕੀਦਤਯੋਗ ਹੁੰਦੀ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਸਿਵੇ ਦੀ ਰਾਖ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੱਥੇ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀਂ ਵੱਸਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਰਨ-ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਜਲਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਰੂਹ ਵਿਚ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਵਾਰਸ ਹੁੰਦੇ।

ਮਿੱਟੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੱਦਾਂ-ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੇ, ਜਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਦਆਵੇਦਾਰੀਆਂ, ਰਾਜੀਨਾਮੇ ਅਤੇ ਉਸਰਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਪੈਂਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ, ਮਮਟੀਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਹਨ। ਮਿੱਟੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੱਸੀਆਂ, ਕਿਆਰੀਆਂ, ਬੰਨੇ, ਪਗਡੰਡੀਆਂ, ਪਹੇ ਅਤੇ ਪਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਹਾਂ, ਪੈੜਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸਹੱਦਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਲਈ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ।

ਮਿੱਟੀ, ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਖੰਭੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਕਿਸਮਤ। ਇਤਿਹਾਸ ਜੰਗਾਂ, ਜ਼ੁਲਮ, ਕਹਿਰ, ਕੁਕਰਮ ਅਤੇ ਕਮੀਨਗੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਕੁਕਰਮੀ ਕਹਿੰਦਾ; ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਪੀਰਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜਨਮ/ਛੋਹ

ਸਮਾਧ ਜਾਂ ਮਮਟੀ ਨੂੰ ਚੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਭਰਦਾ। ਕਦੇ ਮਿੱਟੀ ਅਜਿਹੇ ਘੜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ ਜੋ ਚਿੱਪਰ ਚਿੱਪਰ ਹੋ, ਮਰਨੇ ਦਾ ਸੋਗ ਮਨਾਉਣ ਜੋਗਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਈ ਘੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਪਾਲੀ ਦੀ ਕੱਛ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਉਛਲਦਾ ਕੋਈ ਘੜਾ ਕੀਮੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਣ ਲਈ ਤਰਲੋਮੱਛੀ ਹੁੰਦਾ।

ਮਿੱਟੀ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਤੇ ਖਿਡੌਣੇ ਜੋ ਪਲ ਭਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ। ਮਿੱਟੀ ਜਿਹੀ ਔਕਾਤ ਦਾ ਇਸ ਧਰਤ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਸਾਹ ਦੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਦਾ ਪਲ 'ਚ ਤੁਰ ਜਾਣਾ। ਮਿੱਟੀ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮੋਹ ਕਰਦੀ, ਮਿੱਟੀ 'ਚੋਂ ਮਿੱਟੀ ਜਨਮਦੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ, ਆਖਰ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਬਣ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਦਾ ਲਈ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਮਿੱਟੀ, ਚੁੱਲ੍ਹਾ-ਚੌਂਕਾ, ਓਟੇ 'ਤੇ ਪਾਈਆਂ ਮੋਰ-ਘੁੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵੇਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਮਾਣ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਬਿੰਬ ਬਣਦੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਕਿਨਾਰੇ।

ਮਿੱਟੀ, ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ, ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਘਰ ਦਾ ਉਦੈ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਘਰਾਂ ਵਾਲੇ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਮਿੱਟੀ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਮਕਾਨ ਵੀ ਪਿਆਰੀ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਜਾਨ।

ਮਿੱਟੀ, ਜਦ ਨੈਣਾਂ 'ਚ ਹਿੰਝ ਭਰਦੀ। ਅੰਤਰੀਵੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਦੀ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਿਰਸ ਨੂੰ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਪਰਦਾਦਾਰੀ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦਵੰਦ ਨੂੰ ਹਰਫਾਂ ਦੇ ਛੱਜ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਛੱਟਦੀ ਤਾਂ ਅਰਬੀ-ਹੂਕ ਇਕ ਵੇਦਨਾ ਫਿਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਦੀ।

ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕਾਹਦਾ ਮਾਣ ਵੇ ਬੀਬਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣਾ। ਮਿੱਟੀ ਪਹਿਨਣ, ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡੇ ਮਿੱਟੀ ਢੋਣਾ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸੰਗ ਮੋਹ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

Now Open

1480 N State Road 1, Cambridge City, IN 47327. Indiana Exit 137

Diesel/Gas

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ

ਇਥੇ ਮੰਜਿਆਂ ਉਪਰ ਬੈਠਕੇ ਖਾਓ-ਪੀਓ ਅਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੋ... ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਘਰ ਦੀ...

ਸਹੂਲਤਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ
ਸਸਤਾ ਡੀਜ਼ਲ
Liquor, Beer & Wine
truck repair, new showers, scale.

Free Buffet over 100 gallons
open 6am to midnight

Phone: 765-478-6300

ਕੀਮਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ!

The Law Firm Of Fatima Johnson

3737 N. Meridian St., Ste 106, Indianapolis, IN 46208

vitalvisa
THE LAW FIRM OF FATIMA JOHNSON

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੋ

Are you planning on going to your immigration interview or court alone? Don't do it!

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇੰਟਰਵਿਊ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਇੰਜ ਨਾ ਕਰੋ!

Did you enter the U.S. without a visa?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹੋ?

Do you have family members outside the U.S.?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ?

Does your application keep getting denied?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦਰਖਾਸਤ ਵਾਰ ਵਾਰ ਰੱਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?

We are experienced in.

- Deportation Defense •VAWA •Asylum •Work Permit
- Family and Marriage Based •Investor Visa (H1B, E-2, EB-5)
- SIJS (Special Immigration Juvenile Status)

Come talk to an experienced immigration attorney. Call to schedule an appointment today

ਇੱਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਟਾਰਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਅੱਜ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Languages Spoken

•English •Hindi •Punjabi •Urdu •Spanish •French •Arabic •Chinese
ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ, ਸਪੈਨਿਸ਼, ਫਰੈਂਚ, ਅਰਬੀ ਤੇ ਚੀਨੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ

Licensed to Practice Immigration Law in all 50 States.

Ph: 317-252-0013

info@vitalvisa.com

This is an attorney advertisement

Need Company Drivers & Owner Operators

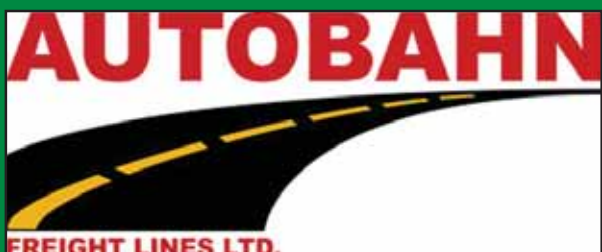
Autobahn offers dedicated Automotive roundtrip lanes from Michigan.
Minimum 3000 miles for single and 6000 for teams.

**Runs available to Laredo TX, Dallas TX.
Brownsville TX, Missouri, Kansas, Indiana.**

- *Good pay package with health benefits
- *Safety bonus
- *Weekly home time
- *2018 New Automatic Freightliner trucks
- *24 hrs dispatch

Fuel cards for TA, Flying J, loves truck stops

Contact, Jagmohan Gill

Ph: 313-600-0273

Gill@autobahnfreight.com

**LIVE GURBANI FROM
SRI HARMANDIR SAHIB**

PUNJABI MEGA PACK

\$14.99 PER MONTH
FOR 24 MONTHS
Save \$240 over 2 years

**+5
CHANNELS**

CALL OR VISIT YOUR LOCAL RETAILER - WE SPEAK PUNJABI!

**GO SATELLITE CITY
530-777-4602**

1528 COLUSA HWY STE B, YUBA CITY, CA 95993

**SUN WIRELESS
888-350-8005**

114-11 101 AVE, SOUTH RICHMOND HILL, NY 11419

dish
AUTHORIZED RETAILER

All offers require credit qualification. 24-month commitment with early termination fee and eAutoPay. **\$240 Savings Offer:** Valid for activation and installation of qualifying new DISH service. Requires subscription to a qualifying American or Dish/LATINO package in addition to Punjabi Mega Pack. Receive a monthly credit of \$10 for the first 24 months. **Important Terms and Conditions:** Promotional Offers: International programming requires America's Top 120 or higher. Upfront activation and/or receiver upgrade fees may apply based on credit qualification. After 24-month promotional period, then-current monthly price applies and is subject to change. Offer ends 7/7/18. **2 Year Commitment:** Early termination fee of \$20/mo. remaining applies if you cancel early. **Hopper:** Monthly fee: Hopper, \$15; Joey, \$7; Super Joey, \$10. With PrimeTime Anytime record ABC, CBS, FOX and NBC plus two channels. With addition of Super Joey record two additional channels. Watching live and recorded TV anywhere requires an Internet-connected, Sling-enabled DVR and compatible mobile device. **Premium Channels:** Subject to credit qualification. After 3 mos., you will be billed \$60/mo. for HBO, Cinemax, Showtime, Starz and DISH Movie Pack unless you call to cancel. **Installation/Equipment Requirements:** A second dish antenna may be required to view both International and American programming. Free Standard Professional Installation only. Leased equipment must be returned to DISH upon cancellation or unreturned equipment fees apply. **Other:** All prices, fees, charges, packages, programming, features, functionality and offers subject to change without notice. After 6 mos., you will be billed \$5/mo for Protection Plan unless you call to cancel. Free standard professional installation only. Taxes or reimbursement charges for state gross earnings taxes may apply. Additional restrictions and taxes may apply. © 2017 DISH Network L.L.C. All rights reserved. HBO®, Cinemax® and related channels and service marks are the property of Home Box Office, Inc. SHOWTIME is a registered trademark of Showtime Networks Inc., a CBS Company. STARZ and related channels and service marks are property of Starz Entertainment, LLC.